

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียน
สังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา

นางสาวกัญญาพัชร พูลชัน

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2556

**Community participation in Educational Management of Schools
under Sadao Municipality in Songkhla Province**

Miss Kanyapat Phoonchuen

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Educational Administration

School of Educational Studies

Sukhothai Thammathirat Open University

2013

หัวข้อการศึกษาคั่นคว่ำอิสระ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัด
เทศบาลเมืองสระเดา จังหวัดสงขลา
ชื่อและนามสกุล นางสาวกัญญาพัชร พูลชื่น
แขนงวิชา บริหารการศึกษา
สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรรถนพ จินะวัฒน์

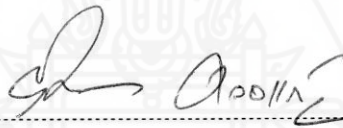
การศึกษาคั่นคว่ำอิสระนี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2557

คณะกรรมการสอบการศึกษาคั่นคว่ำอิสระ

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรรถนพ จินะวัฒน์)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัตนา ดวงแก้ว)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรรถนพ จินะวัฒน์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ชื่อการศึกษา ค้นคว้าอิสระ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียน

สังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา

ผู้ศึกษา นางสาวกัญญาพัชร พูลชื่น รหัสนักศึกษา 2542301938

ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรรถพร จินะวัฒน์ ปีการศึกษา 2556

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา และ (2) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาล ครูผู้รับผิดชอบงานสัมพันธ์ชุมชน และผู้ปกครอง จำนวนทั้งสิ้น 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับที่มีค่าความเที่ยง .94 และแบบสอบถามปลายเปิด ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยปรากฏว่า (1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งข้อมูลรายด้านประกอบด้วย ด้านการวางแผน ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านการดำเนินงานตามแผน ด้านการประสานงาน และด้านการประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมด้านการประสานงานมีมากกว่าด้านอื่นๆทุกด้าน และ (2) ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ได้แก่ ชุมชนไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษา ชุมชนไม่ได้รับรู้ในการจัดสรรทรัพยากรและการดำเนินงานตามแผนของโรงเรียน ขาดการประชาสัมพันธ์และประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินโรงเรียน ส่วนข้อเสนอแนะมีดังนี้ (ก) ข้อเสนอแนะต่อโรงเรียนคือ โรงเรียนควรประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้ทราบเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียนเพิ่มขึ้น มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินโรงเรียน ตลอดจนมีการจัดสรรทรัพยากรและอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ที่มีในชุมชน และ (ข) ชุมชนควรเข้าร่วมประชุมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ร่วมเป็นวิทยากร สนับสนุนให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เผยแพร่ความรู้ในชุมชน และเข้าร่วมวางแผนการศึกษากับโรงเรียน

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม ชุมชน การจัดการศึกษา เทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา

Independent Study title: Community participation in Educational Management of Schools under Sadao Municipality in Songkhla Province

Author: Miss Kanyaphat Phoonchuen; **ID:** 2542301938;

Degree: Master of Education (Educational Administration);

Independent Study advisor: Dr. Annop Jeenawathana, Assistant professor;

Academic year: 2013

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the community participation in educational management of schools under Sadao Municipality, Sadao district, Songkhla province; and (2) to study problems and recommendations concerning community participation in educational management of schools under Sadao Municipality, Sadao district, Songkhla province.

The research sample totaling 60 persons consisted of school board members, teachers in charge of community relations work, and parents of students in schools under Sadao Municipality, Sadao district, Songkhla province. The employed research instrument was a questionnaire consisting of the 5-scale rating questionnaire part and the open-ended questions part, with reliability coefficient of .94. Research data were analyzed using the percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

Research findings showed that (1) the community participations in overall educational management and in each aspect of educational management of schools under Sadao Municipality, Sadao district, Songkhla province were rated at the moderate level; the aspects of educational management were the following: planning, allocation of resources, undertaking of activities based on the plans, coordination, and evaluation; out of these aspects of educational management, community participation in the coordination aspect received the highest rating mean; and (2) the problems concerning community participation in educational management of schools under Sadao Municipality, Sadao district, Songkhla province were the following: the community was not given opportunity to participate in educational planning; the community was not informed on the school's allocation of resources and undertaking of activities based on the plans; the lack of community relations and coordination between the school and the community; and the community was not allowed to participate in evaluation of the school; on the other hand, recommendations for solving the problems comprised the following: (a) recommendations to the school were that the school should conduct more public relations so that the community knows more about its activities; there should be information exchange between the school and the community; the community should be allowed to participate in evaluation of the school; and the school should allocate the resources and facilitate the use of existing learning resources in the community; and (b) recommendations to the community were that members of the community should participate in organizing instructional activities of the school; they should participate as resource persons and promote the dissemination of local wisdom knowledge to the students and school personnel; and they should participate in educational planning of the school.

Keywords: Participation, Community, Educational management, Sadao Municipality, Songkhla province

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรรถพล จินะวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำแนะนำ ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นอย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัตนา ดวงแก้ว กรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระที่กรุณาให้คำแนะนำและเสนอข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ในการปรับปรุงแก้ไขรายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชีรศักดิ์ อุ่นอารมณเลิศ อาจารย์ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร ดร. ศรีสุดา ประเคนรี ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล ๑ (วัดสัตตนารถปริวัตร) อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี นางกรรณิกา คุ่มไพบรี อาจารย์โรงเรียนสุราษฎร์พิทยา อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่กรุณาตรวจพิจารณาเครื่องมือวิจัยและให้คำแนะนำซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเครื่องมือให้มีคุณภาพสมบูรณ์เป็นอย่างมาก

ขอขอบพระคุณนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ที่อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล ๑ บ้านสะเดา ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล ๒ บ้านสะเดา ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล ๓ ชุมชนตัวอย่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครอง ที่กรุณาตอบแบบสอบถามทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการวิจัย พร้อมทั้งผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่ให้วิทยากรและบ่อเกิดแห่งความรู้ และขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือเป็นอย่างดี

ความสำเร็จและคุณงามความดีที่เป็นประโยชน์อันเกิดจากผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบแต่คุณพ่อ คุณแม่ ที่ให้โอกาสทางการศึกษา คณาจารย์ทุกท่านที่ได้กรุณาประสาทวิชาความรู้อันมีคุณค่ายิ่ง ด้วยดีเสมอมา

กัญญาพัชร พูลชื่น

กันยายน ๒๕๕๗

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	9
แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนกับการจัดการศึกษา	18
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม	65
หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	69
สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา	83
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	84
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	94
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	94
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	95
ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	96
การเก็บรวบรวมข้อมูล	97
การวิเคราะห์ข้อมูล	97

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	99
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	99
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	101
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัญหาและการเสนอแนะแนวทางในการเสริมสร้าง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา	109
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	111
สรุปผลการวิจัย	111
อภิปรายผล	114
ข้อเสนอแนะ	118
บรรณานุกรม	119
ภาคผนวก	130
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจพิจารณาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	131
ข สำเนาหนังสือขอความร่วมมือและหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องมือวิจัย	133
ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	138
ง ค่าคุณภาพเครื่องมือ ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง และค่าความเที่ยง	148
ประวัติผู้ศึกษา	154

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1	รายละเอียดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 95
ตารางที่ 4.1	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ สถานภาพการเป็นคณะกรรมการ 99
ตารางที่ 4.2	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ในภาพรวม 101
ตารางที่ 4.3	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานใน โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ด้านการวางแผน 102
ตารางที่ 4.4	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาใน โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ด้านการจัดสรรทรัพยากร 103
ตารางที่ 4.5	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาใน โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ด้านการดำเนินกิจกรรมตามแผน 104
ตารางที่ 4.6	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาใน โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ด้านการประสานงาน 104
ตารางที่ 4.7	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาใน โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ด้านการประเมินผล 107
ตารางที่ 4.8	ปัญหาและการเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผน การจัดสรร ทรัพยากร การดำเนินการตามแผน การประสานงาน การประเมินผล ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 107

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
ภาพที่ 2.1 บันไดการมีส่วนร่วมของอาร์นสไตน์	12

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษานับว่ามีความสำคัญมากต่อการพัฒนาบุคลากร ตลอดจนเป็นพื้นฐานของการพัฒนาส่วนอื่นๆ ด้วย เพราะไม่ว่าพัฒนาส่วนใดต้องเริ่มมาจากการพัฒนาบุคลากรเสียก่อน การพัฒนาบุคลากรสามารถทำได้หลาย ๆ รูปแบบ ที่สำคัญที่สุดคือการศึกษา ดังนั้นการพัฒนาประเทศต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาบุคลากร โดยต้องคำนึงถึงการศึกษาเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ก้าวล้ำนำโลกไปมาก การศึกษาก็ต้องพัฒนาไปให้ทันกับโลก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (สำนักนายกรัฐมนตรี 2550 : 15-24) มาตรา 49 ได้บัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับการคุ้มครอง ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน มาตรา 78 กล่าวถึง การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึงตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ พัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและระบบสาธารณสุขโลก และสาธารณสุขการ ตลอดจนทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่น ให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น และให้จัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่น เพื่อให้การจัดทำและการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน อีกทั้งใน มาตรา 80 ได้กล่าวถึงการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกๆ ระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมจัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึง

ประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข c) ส่งเสริมสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษายังได้กำหนดหลักการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการจัดการศึกษาโดยให้จัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และสถาบันทางสังคมอื่น โดยจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ตามมาตรา 1 ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรมของสถานศึกษาประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ และตามมาตรา 40 ให้หน่วยงานการศึกษา ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอีกทั้ง มาตรา 57 ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถานสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545 : 6-33)

กรมการปกครองส่วนท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่หลักประการหนึ่งคือการส่งเสริมสนับสนุนให้เทศบาลจัดการศึกษาสำหรับประชาชนในเขตรับผิดชอบของเทศบาล ตามนัยที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 50 (พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 : 113-115) และแก้ไขเพิ่มเติมซึ่งบัญญัติว่า เทศบาลตำบลและเทศบาลเมืองมีหน้าที่ต้องทำคือ ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16(พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542:5) บัญญัติว่า ให้เทศบาลเมืองพัทยาและองค์กรบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองในการจัดการศึกษา

ดังนั้นเทศบาลเมืองสะเดาจะจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ข้างต้น เทศบาลจะต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนในเขตพื้นที่บริการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้าน โดยการมีส่วนร่วมดังกล่าวอาจทำได้หลายรูปแบบตามความเหมาะสม ดังที่ รุ่ง แก้วแดง (2542 : 277-278) ได้กล่าวไว้ว่า การร่วมจัดการศึกษาเป็นสิทธิหน้าที่ของผู้ปกครองที่จะต้องกระจายความรับผิดชอบไปให้ผู้ปกครอง และต้องส่งเสริมให้มีสมาคมผู้ปกครองในทุกสถานศึกษาเพื่อให้มีบทบาทความร่วมมือ ด้านวิชาการ กิจกรรมนักเรียน สามารถแสดงความคิดเห็นในการประชุมผู้ปกครอง และผ่านผู้แทนที่อยู่ในคณะกรรมการ โรงเรียน เป็นวิธีที่ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ในการดำเนินงานของเทศบาลเมืองสะเดาที่ผ่านมามีตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนผู้นำชุมชน ตัวแทนครู โดยมีขอบข่ายงานคือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านการดำเนินกิจกรรมตามแผน ด้านการประสานงาน ด้านการประเมินผล แต่ยังคงการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา ที่สำคัญที่สุดคือผู้ปกครองของเด็กที่ยังขาดการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ นอกจากนี้ผลการวิจัยของ พิรศักดิ์ หม่อมกันทา (2553 : 4) ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านแหลมโพธิ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า การบริหารโรงเรียนจะสัมฤทธิ์ผลได้นั้น ต้องมาจากพื้นฐาน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านบริหารงานทั่วไป เพราะว่าในชุมชนมีทรัพยากรต่าง ๆ มากมายที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารโรงเรียน เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทุน บุคลากร วัฒนธรรม ทั้งนี้ การที่โรงเรียนสามารถให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารนั้น โรงเรียนต้องสามารถจัดกิจกรรมสนองต่อความต้องการของชุมชนได้ ในปัจจุบันชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ยังทำได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร การมีส่วนร่วมของชุมชนจะเป็นไปในลักษณะที่ชุมชนมิได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด หรือตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาหรือการจัดการศึกษา แต่ตรงกันข้ามชุมชนจะเป็นฝ่ายปฏิบัติตาม หรือให้ความร่วมมือ สนับสนุนเป็นส่วนใหญ่ ทำให้การพัฒนาความคิดความสามารถ การตัดสินใจของชุมชนไม่เต็มตามศักยภาพ และการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมักจะมีปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งทางโรงเรียนยังไม่ศึกษาถึงปัญหาเหล่านั้นอย่างจริงจัง

ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในการพัฒนาศักยภาพในการบริหารการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนเป็นการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับสังคมและชุมชนให้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ช่วยเหลือตนเองได้ ดังนั้นโรงเรียนจึงต้อง

ตระหนักถึงความสำคัญในการกระตุ้น ชักจูง ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ในรูปแบบคณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียน หรือคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง เป็นต้น ปัจจุบันการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาก็เป็นสาเหตุหนึ่ง ที่ส่งผลถึงการจัดการศึกษาในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายทั้งของผู้เรียนและชุมชน จะเห็นได้จากบทบาทของชุมชนในการร่วมพิจารณาปรึกษาหารือในเรื่องการจัดทำหลักสูตรขั้นพื้นฐาน กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดสรรงบประมาณ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นตัวกำหนดทิศทางของการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่สำคัญยิ่ง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา และสนใจศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังต่อไปนี้

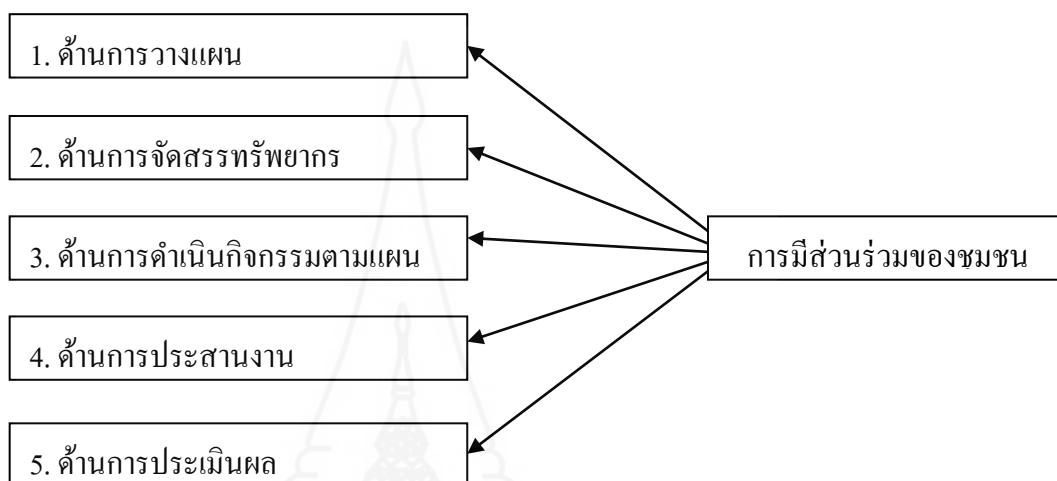
2.1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

2.2 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดกรอบแนวคิดโดยศึกษาจากทฤษฎี ผลงานวิชาการ ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน และเห็นว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 17) มีความเหมาะสมจึงกำหนดเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ตัวแปรที่ศึกษา

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

4.1 **ตัวแปรที่ศึกษา** ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา ประกอบด้วย การวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การดำเนินกิจกรรมตามแผน การประสานงาน การประเมินผล

4.2 **ประชากร** ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสะเดา โรงเรียนเทศบาล 2 บ้านสะเดา โรงเรียนเทศบาล 3 ชุมชนตัวอย่าง โดยประชากรของผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย 1) คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลรวมทั้ง 3 โรงเรียน จำนวน 39 คน 2) ครูผู้รับผิดชอบงานสัมพันธ์ชุมชนรวมทั้ง 3 โรงเรียน จำนวน 3 คน และ 3) ผู้ปกครองเครือข่ายรวมทั้ง 3 โรงเรียน จำนวน 78 คน รวมประชากรผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 120 คน

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การที่สมาชิกของชุมชน สามารถให้ความร่วมมือสนับสนุนโรงเรียนได้ นับตั้งแต่ ช่วยเหลือสนับสนุนทางกำลังกาย กำลังความคิด วัสดุ อุปกรณ์ และกำลังทรัพย์

5.2 การวางแผน หมายถึง วิธีการที่ชุมชนร่วมมือ การเตรียมการกิจกรรมหรืองานในการกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย และวิธีการ เพื่อเป็นแนวทางตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อประกอบการตัดสินใจที่ถูกต้องในอนาคต ช่วยให้สถานศึกษาสามารถเตรียมรับสถานการณ์ และการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 การจัดการทรัพยากร หมายถึง การบริหารจัดการทรัพยากร เพื่อสนับสนุนการดำเนินการของโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยมีการสำรวจทรัพยากรในชุมชน สำรวจความต้องการ มีการวิเคราะห์ความต้องการของโรงเรียนในการนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ และการกำหนดรูปแบบการใช้หรือการรับความช่วยเหลือของชุมชน คำนึงถึงหลักความเป็นธรรม หลักเสรีภาพในการเลือกความเสมอภาคและความเท่าเทียมในการได้รับการศึกษาให้สถานศึกษามีอิสระคล่องตัวในการบริหารทรัพยากร

5.4 การดำเนินกิจกรรมตามแผน หมายถึง การปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมและการจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งที่โรงเรียนและในชุมชน รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยการกำหนดนโยบาย เป้าหมายในการจัดการศึกษาแก่ สถานศึกษา มีการประชาสัมพันธ์สนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา ร่วมสร้างความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องแก่ ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เป็นผู้สนับสนุนทรัพยากรและบุคลากรในการจัดการศึกษา และมีการตรวจสอบการจัดการศึกษา เป็นการตรวจสอบจากผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน

5.5 การประสานงาน หมายถึง วิธีการที่ชุมชนร่วมกันปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้ตกลงไว้กับสถานศึกษา โดยยึดหลักความร่วมมือ การสร้างเอกภาพในสถานศึกษา ให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจ มีข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้เกิดเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน คำนึงถึงจังหวะเวลา จะต้องปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของแต่ละคนตามกำหนดเวลาที่ตกลงกันให้ตรงเวลา พิจารณาความสอดคล้องไม่ทำงานซ้ำซ้อนกัน ซึ่งต้องมีการสื่อสารที่เข้าใจตรงกันอย่างรวดเร็ว และราบรื่น

5.6 การประเมินผล หมายถึง วิธีการที่ชุมชนร่วมมือในกระบวนการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างผลที่ได้กับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีการกำหนดข้อมูล ลักษณะ และ

แหล่งข้อมูล กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จัดทำประมวลผลข้อมูลให้เป็นสารสนเทศที่เหมาะสม ในการนำไปใช้ประโยชน์ตามที่ต้องการ และมีการแปลความหมายและนำผลการประเมินไปใช้ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

5.7 **ชุมชน** หมายถึง กลุ่มคนที่เป็นตัวแทนของชุมชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสะเดาจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 3 กลุ่มได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานสัมพันธ์ชุมชน ผู้ปกครองเครือข่ายของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการจัดการศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

6.2 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

6.3 เป็นข้อมูลในการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาโรงเรียนสังกัดเทศบาล

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและผลงานที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ตามแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งได้แบ่งสาระสำคัญเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
  - 1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
  - 1.2 ประเภทของการมีส่วนร่วม
  - 1.3 ลักษณะของการมีส่วนร่วม
  - 1.4 รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนกับการจัดการศึกษา
  - 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของชุมชน
  - 2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
  - 2.3 บทบาทของชุมชนต่อโรงเรียน
  - 2.4 บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลในการจัดการศึกษา
3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม
  - 3.1 ความหมายของการบริหารสถานศึกษา
  - 3.2 ความหมายของการศึกษา
  - 3.3 ความหมายของการจัดการศึกษา
  - 3.4 หลักการจัดการศึกษา
4. หลักการและแนวคิด เกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
  - 4.1 ความหมายเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
  - 4.2 ความเป็นมาและแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
  - 4.3 หลักการในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
  - 4.4 แนวทางการดำเนินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
5. สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา

- 5.1 ลักษณะที่ตั้งและสภาพทั่วไปของเทศบาลเมืองเสเดา
- 5.2 นโยบายด้านการศึกษา
- 6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

เป็นที่ยอมรับกันว่าโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงนั้น จะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียน บ้าน และชุมชน ดังนั้นประชาชนจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาเพราะการศึกษาที่ดีต้องจัดให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทราบถึงความต้องการของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

การกระทำกิจกรรมอะไรก็ตาม หากทำตามลำพังแล้วก็ยากที่จะประสบความสำเร็จ กิจกรรมที่จะเจริญก้าวหน้าได้นั้น คน ๆ เดียวไม่สามารถจะทำกิจกรรมทุกอย่างได้ด้วยตัวเอง (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ 2537: 182) การมีส่วนร่วมเป็นความเกี่ยวข้องในด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลที่มีต่อกิจกรรมของกลุ่ม เช่นเดียวกับโรงเรียนเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงนั้น จะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียน บ้าน และชุมชนเป็นอย่างดี ดังนั้นประชาชนผู้ปกครอง นักเรียน จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน เพราะการศึกษาที่ดีต้องจัดให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การที่ผู้ปกครองประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะเป็นวิธีหนึ่งที่จะทราบถึงความต้องการของท้องถิ่น (เมตต์ เมตต์การุณจิต 2541 : 11-12)

1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้
สมจิต ชันขวา (2544: 21) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ โดยกระทำการงานดังกล่าวในห้วงเวลา และลำดับการที่ทรงประสิทธิภาพ คือ ถูกจังหวะและเวลาที่เหมาะสมกับทั้งกระทำการงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือไว้วางใจได้ การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Teamwork) ที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา เพราะการมีส่วนร่วมทำให้ผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์ และอุทิศตนมากยิ่งขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา

อภิสรร์ ภาชนะวรรณ (2544: 38) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคล ชุมชน ได้มีบทบาทหรือพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ร่วมเสียสละเวลา วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ และอื่นๆ

ประนอม ชัยศิริ (2545: 33) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคล ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นขอเกี่ยวข้องในงานบางอย่าง ทั้งในส่วนของการแสดงความคิดเห็นการร่วมวางแผนร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานตลอดจนการติดตามผล ร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมหรืองานนั้นๆ

มนตรี พรผล (2546: 20) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำ อนุญาตให้ผู้ตามหรือผู้ได้บังคับบัญชา เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการบริหารองค์กรเพื่อ ร่วมกันดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังก่อให้เกิดความ รับผิดชอบร่วมกับกลุ่ม

ยุทธศิลป์ พานนนท์ (2546: 19) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้ามามี ส่วนร่วมของบุคคล กลุ่มบุคคล ที่มีความเห็นตรงกันที่เข้ามาร่วมคิด ร่วมริเริ่ม ร่วมวางแผน ร่วม พัฒนา ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมชื่นชม ร่วมประเมินผล และร่วมรายงานด้วยความเต็มใจเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ตามแนวทางที่กำหนดไว้

พิลึก ถามูลศรี (2546: 17) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือ คณะบุคคลเข้าไปดำเนินการกิจจนเกิดความผูกพันต่อสมาชิกและองค์กร เพื่อเกิดผลทั้งต่อตนเอง และองค์กร

ณัฐนนท์ สุรินทร์ (2546: 13-14) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สมาชิกมี ส่วนร่วมในกิจกรรมที่ผู้บริหาร และสมาชิกของชุมชนร่วมกันคิดร่วมกันทำ และร่วมกันประเมินผล เพื่อให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยสิ่งสำคัญของการมีส่วนร่วมคือการเปิด โอกาสให้ประชาชน ไม่ว่าจะบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กร ไม่ ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ร่วมทำที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือ ชุมชน

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547: 3) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ 4 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปได้รับอำนาจ ที่จะคิดจะทำมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมือง หรืออำนาจในการตัดสินใจที่จะดำเนินการใดๆ
2. การมีส่วนร่วม หมายถึง ต้องร่วมกันอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค เท่าเทียมกัน และ ควรมีส่วนร่วมด้วยอย่างแท้จริง/เข้มแข็ง (active) มิใช่ร่วมอย่างผิวเผินเฉื่อยชา (passive)

3. การมีส่วนร่วม หมายถึง ต้องร่วมตั้งแต่ขั้นแรกของกระบวนการจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

4. การมีส่วนร่วมมักเป็นเรื่องที่ผู้ค้อยโอกาสขอแบ่งอำนาจจากผู้มีอำนาจเหนือกว่าเพื่อปรับปรุงวิถีชีวิตคนให้ดีขึ้น

ธนาชัย ภูมาต (2547:16) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องในโครงการหรืองานบางอย่างทั้งระดับแสดงความคิดเห็น พิจารณาคัดสิน การวางแผน การร่วมปฏิบัติงาน การติดตามผลและและร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมหรือโครงการนั้น

ณัฐวดี หลวงธิดา (2549:12) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจการต่างๆ สนับสนุนตัดสินใจ กำหนดการวางแผนอย่างมีระบบ กำหนดนโยบาย มีการติดตามผล และประเมินผลงานร่วมกัน นำผลการปฏิบัติไปปรับปรุง พัฒนางานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

ธนสาร บัลลังก์ปัทมา (2551:30) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่การศึกษาปัญหา การวางแผน ดำเนินการ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการประเมินร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนให้กิจกรรมนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม คือ หลักร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบร่วมรับผิดชอบ

อรนุช ชัยยะวิริยะ (2552:18) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลหรือประชาชนได้ร่วมกันคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการหรือปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบแก้ไขเพื่อพัฒนากิจกรรมต่างๆขององค์การหรือของชุมชนให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ เป็นไปตามหลักประชาธิปไตย รับรู้ในขั้นตอนของกิจกรรมตั้งแต่ขั้นตอนการศึกษาสภาพปัญหา กำหนดจุดประสงค์ วางแผน ร่วมปฏิบัติงานจนถึงขั้นประเมิน

เรืองยศ เวียงนนท์ (2553: 9) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมรับรู้ ร่วมปฏิบัติ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผิดชอบเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อจัดการศึกษา

จากความหมายการมีส่วนร่วมที่กล่าวมานั้นสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม คือ หลักร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบและนำผลการปฏิบัติไปปรับปรุง พัฒนางานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 ประเภทของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการทั้งหลายมีความเห็นแตกต่างกัน และให้เกณฑ์ในการแบ่งที่แตกต่างกัน ดังนี้

โคเฮน และฮัพซอфф (อ้างถึงใน ชูชาติ พวงสมจิตร 2540: 22) มองการมีส่วนร่วมว่ามี 3 มิติ ได้แก่ มีส่วนในเรื่องอะไร ใครที่เข้ามามีส่วนร่วมด้วย วิธีการอย่างไร จากแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การแบ่งประเภทการมีส่วนร่วม จะต้องให้เกณฑ์หลักถึง 3 เกณฑ์

อาร์นสไตน์ (Arnstein อ้างถึงใน ชูชาติ พวงสมจิตร 2540: 22) ได้แบ่งการมีส่วนร่วม ของประชาชนมีลักษณะเป็นบันได (participation ladder) 8 ขั้น ดังภาพต่อไปนี้

8	ขั้นควบคุมโดยประชาชน (citizen control)
7	ขั้นอำนาจผ่านตัวแทน (delegated power)
6	ขั้นเป็นหุ้นส่วน(partnership)
5	ขั้นปลอบใจ(placation)
4	ขั้นปรึกษา(consolation)
3	ขั้นรับฟังข่าวสาร(informing)
2	ขั้นบำบัดรักษา(therapy)
1	ขั้นถูกจัดกระทำ(manipulation)

ภาพที่ 2.1 บันไดการมีส่วนร่วมของอาร์นสไตน์
ที่มา : ชูชาติ พวงสมจิตร 2540: 22-23

ในขั้นต่ำของบันได คือ ขั้นถูกจัดกระทำและขั้นที่ 2 คือ ขั้นบำบัดรักษานั้น เรียกว่า การมีส่วนร่วมเทียมหรือการไม่มีส่วนร่วม เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าไม่ถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงในการร่วมตัดสินใจ ในกรณีนี้จะมีกลุ่มบุคคลจำนวนน้อยที่อยู่ในอำนาจเท่านั้นทำหน้าที่ตัดสินใจโดยไม่มี การพูดถึงเนื้อหา ของการตัดสินใจหรือตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ของผู้ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่นั้น ในขั้นที่ 2 นี้ สร้างขึ้นมาเพื่อทดแทนการมีส่วนร่วมที่แท้จริง วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของสองขั้นนี้ไม่ใช่เป็นการกระทำให้ประชาชนเข้าถึงการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือควบคุม โครงการ แต่จะช่วยให้ผู้กุมอำนาจอยู่ดำเนินการให้การศึกษา หรือทำการรักษาผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม

บันไดขั้นที่ 3 ถึง 5 เป็นระยะที่เรียกว่า การมีส่วนร่วมในทางพิธีกรรมหรือการมีส่วนร่วมบางส่วน โดยขั้นที่ 3 ขึ้นรับฟังข่าวสาร และขั้นที่ 4 ขึ้นปรึกษานั้น ความเห็นหรือข้อคิดเห็นของประชาชนได้รับการรับฟังจากผู้มีอำนาจอยู่มากขึ้น แต่ภายใต้เงื่อนไขเหล่านี้พวกเขาไม่มีอำนาจที่จะรับประกันได้ว่าความคิดเห็นของพวกเขาจะได้รับการเอาใจใส่จากผู้มีอำนาจเต็ม เมื่อการมีส่วนร่วมถูกจำกัดอยู่ที่ระดับเหล่านี้ จึงไม่มีทางที่จะทำการเปลี่ยนแปลงสภาพได้ ส่วนในขั้นที่ 5 ขึ้นปลดปล่อย เป็นขั้นสูงของการมีส่วนร่วมบางส่วนที่ยอมให้คนจนให้คำแนะนำได้แต่ยังคงไว้ซึ่งสิทธิในการตัดสินใจของผู้มีอำนาจต่อไป

บันไดระดับสูงขึ้นไปเป็นระบบที่เรียกว่า อำนาจเป็นของประชาชนซึ่งเพิ่มระดับของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น ประชาชนสามารถเข้าไปถึงขั้นที่ 6 ขึ้นเป็นหุ้นส่วนซึ่งจะทำให้เขาสามารถเข้าร่วมในการเจรจาเพื่อผลได้ผลเสีย (Trade-offs) กับผู้มีอำนาจดั้งเดิม ส่วนในขั้นที่ 7 ขึ้นใช้อำนาจผ่านตัวแทนและขั้น 8 ขึ้นควบคุมโดยประชาชน เป็นการใช้อำนาจตัดสินใจของประชาชน โดยผ่านตัวแทนหรือประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจนั่นเอง

แนวคิดการมีส่วนร่วมของอาร์นสไตน์นี้ มองความเข้มของการมีส่วนร่วมในแง่ของการมีอำนาจ ในการตัดสินใจของประชาชนซึ่งมีพิสัยของความเข้มตั้งแต่การไม่มีอำนาจในการตัดสินใจเลยไปจนถึงการมีอำนาจการตัดสินใจอย่างเต็มที่

การวัดการมีส่วนร่วมของอาร์นสไตน์ ที่แบ่งออกเป็น 8 ขั้นเช่นทำให้สามารถวัดได้อย่างละเอียดและครอบคลุม แต่ก็ทำได้ยากในทางปฏิบัติ เนื่องจากการมีส่วนร่วมในแต่ละระดับมีความคาบเกี่ยว อย่างไรก็ตามอาร์นสไตน์แบ่งระดับการมีส่วนร่วมทั้ง 8 ขั้นตอนให้เป็น 3 ขั้นใหญ่ๆ ซึ่งเป็นการแบ่งที่ทำคู่ขนานไว้ในขั้นบันได 8 ขั้นของอาร์นสไตน์ ดังที่เสนอไว้ในแผนภาพแล้ว โดยเนื้อหาแบ่งเป็น 3 ขั้นใหญ่ๆ ดังกล่าวพอสรุปดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมเทียม (Pseudo-participation) หรือการมีส่วนร่วมแบบการถูกกระทำ การมีส่วนร่วมเทียม (passive participation) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ผู้เข้าร่วมไม่มีอำนาจใดๆ ในการตัดสินใจแต่เป็นฝ่ายกระทำตามการตัดสินใจของบุคคลอื่นเท่านั้น

ระดับที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมบางส่วน (Partial participation) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ผู้เข้าร่วมจะมีสิทธิในการเสนอความคิดเห็นแต่อำนาจการตัดสินใจจะอยู่ที่บุคคลอื่น

ระดับที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine participation) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ ความคิดเห็นของบุคคลที่เข้าร่วมได้รับความยอมรับเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ผู้เข้าร่วมนั่นเอง

จากระดับการมีส่วนร่วมทั้ง 3 ระดับ เมื่อการศึกษามีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว พบว่ามีความสอดคล้องกับระดับการมีส่วนร่วมในระดับที่ 3 คือ ระดับ

การมีส่วนร่วมที่แท้จริง เพราะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีทุกโรงเรียน โดยมีจำนวนแตกต่างกันไปตามขนาดที่นับจากจำนวนนักเรียนในโรงเรียนนั้น และกำหนดให้มีการประชุมอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง เพื่อกำกับและส่งเสริมกิจกรรมของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 อย่างชัดเจน

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2548:15) สรุปประเภทของการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมโดยตรง เป็นการมีส่วนร่วมในการบริหาร เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเป็นสำคัญ มีหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมโดยตรง เช่น ผู้บริหาร หัวหน้าโครงการ การปฏิบัติตามหน้าที่ เปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของกรรมการที่ปรึกษา ให้ข้อคิดข้อเสนอแนะ เพราะกิจกรรมบางอย่างอาจมีอุปสรรคไม่สามารถแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงจำเป็นต้องให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อให้ผลการตัดสินใจเป็นที่ยอมรับแก่บุคคลทั่วไปหรือเกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพ มีสาระสำคัญอยู่ที่ว่า เป็นการร่วมอย่างมีระบบตามกระบวนการบริหาร มักเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น เมื่อมีคำสั่งแต่งตั้งบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องใดก็ตาม ผลที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการตัดสินใจร่วมกัน
2. การมีส่วนร่วมโดยอ้อม เป็นเรื่องของการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายอย่างไม่เป็นทางการ โดยไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการบริหารแต่อย่างใด แต่เป็นเรื่องของการให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมายเท่านั้น เช่น การบริจาคเงิน ทรัพย์สิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เข้าร่วมสมทบ ไม่ได้เข้าร่วมประชุมแต่ยินดีร่วมมือ รูปแบบของการเข้าไปมีส่วนร่วมนั้น สามารถพิจารณาได้หลากหลาย ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าเราจะสนใจในด้านใด บางท่านอาจพิจารณาจากกิจกรรมที่เข้าไปมีส่วนร่วม เช่น การเลือกตั้ง การประชุมบางท่านก็พิจารณาในเชิงการบริหาร

สรุปได้ว่าประเภทของการมีส่วนร่วมจะขึ้นกับอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบผู้มีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงก็จะเข้ามามีส่วนร่วม ในส่วนผู้ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบในบางส่วนหรือไม่มีส่วนเกี่ยวข้องก็จะมีส่วนร่วมน้อยลงตามลำดับ

1.3 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมที่แตกต่างในลักษณะต่างๆ ทั้งที่ขึ้นอยู่กับความสนใจจะต้องศึกษาในด้านใด เช่น

พนิจดา วิระชาติ (2542: 68) ได้กล่าวว่า มีกิจกรรมต่างๆ มากมายที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และหน่วยงานต่างๆ ของชุมชน สามารถให้ความร่วมมือสนับสนุนโรงเรียนได้ นับตั้งแต่

ช่วยเหลือสนับสนุนทางกำลังกาย กำลังความคิด วัสดุอุปกรณ์ และกำลังทรัพย์ สิ่งทีพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนจะช่วยเหลือให้ความร่วมมือได้ เช่น

1. เป็นกรรมการร่วมในงานต่างๆ
  2. เป็นผู้ช่วยเหลือควบคุมดูแลนักเรียนในเรื่องความปลอดภัยในการเดินทางในสถานศึกษาและชุมชน
  3. ให้ความร่วมมือในการจัดอาหาร และบริการอาหารแก่นักเรียน
  4. ช่วยในการสอน เป็นครูพิเศษตามความถนัด และความสามารถของแต่ละบุคคล เช่น ช่วยสอนดนตรี สอนนาฏศิลป์ งานการฝีมือ เป็นต้น
  5. ช่วยเหลือในห้องสมุด ในห้องพยาบาลของโรงเรียน
  6. ช่วยเหลือในการจัดสวน ทำแผนผัง ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมและบริเวณโรงเรียน
- สภาพพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งสหประชาชาติ (1981 : 41-49 , อ้างถึงในแว่น วิรุฬห์เลิศ 2546 : 41) ได้รวบรวมลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ แบ่งได้ 3 ประการ ดังนี้
1. การมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ เป็นการอาสาสมัครหรือรวมกลุ่มกันโดยอัตโนมัติ เพื่อแก้ปัญหาของกลุ่มหรือตนเอง ซึ่งไม่ได้รับความช่วยเหลือจากภายนอกกลุ่ม
  2. การมีส่วนร่วมแบบชักนำ เป็นการเข้าร่วมด้วยความเห็นชอบหรือได้รับการสนับสนุนจากรัฐ จะพบในประเทศที่กำลังพัฒนา
  3. การมีส่วนร่วมแบบบังคับ ซึ่งถูกบังคับให้เข้าร่วมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ภายใต้การดำเนินงานตามนโยบายโดยตรงจะเกิดผลเสีย จนในที่สุดไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน

สรุปได้ว่าลักษณะของการมีส่วนร่วมนั้นเกิดจากผู้นำแบบประชาธิปไตย บริหารงานด้วยโครงสร้าง ที่เอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหาร ทุกขั้นตอนของบุคคล ซึ่งจะก่อให้เกิดความผูกพัน และยินยอมรับผลการปฏิบัติงาน ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมนั้นๆ โดยปราศจากข้อโต้แย้งใดๆ

1.4 รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงรูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้หลายลักษณะ ซึ่งเรียกแตกต่างกันขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการแบ่งว่าจะใช้เกณฑ์ใด ไว้ดังนี้

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2524 : 14; อ้างถึงใน สังพร ศรีเมือง, 2543: 11) ได้แยกขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2537: 188) ได้จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วม ออกเป็น 3 ประการ ตามลักษณะของการมีส่วนร่วมดังนี้

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน (Inclusive organization) เช่น การรวมกลุ่มของเยาวชนกลุ่มต่างๆ
2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางสังคม (Indirect participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนจากประชาชน (Representative organization) เช่น กรรมการของกลุ่ม หรือชุมชนกรรมการหมู่บ้าน

3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม (Open participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนประชาชน (Non representative organization) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเมื่อไหร่ก็ได้ตลอดเวลา

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537: 211) ได้ศึกษาพระราชบัญญัติ และระเบียบบริหารของสถาบันการศึกษาต่างๆ ในส่วนที่ใช้องค์กรมีส่วนร่วมในการบริหารหาปริญญา ที่ภาครัฐจัดดำเนินการ ปรากฏว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษาจะมีอยู่ในลักษณะเดียวคือ ในรูปของ “คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” การเข้าร่วมในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก็จะเป็นในลักษณะของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ข้าราชการในหน่วยงานอื่น ข้าราชการที่เกษียณแล้ว หรือ ประชาชนทั่วไป

องค์การอนามัยโลก (อ้างใน ปารีชาติ วลัยเสถียร. 2543: 141) เสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วม จะประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (Planning) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตาม และการประเมินผล และประการสำคัญ คือ การตัดสินใจ

2. การดำเนินกิจกรรม (Implementation) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมทางการเงินและบริการ

3. การใช้ประโยชน์ (Utilization) ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและควบคุมทางสังคม

4. การได้รับผลประโยชน์ (Obtaining benefits) ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคมหรือวัตถุก็ได้

แมคคา (Macda 1982 : 8, อ้างใน แวน วิรุพห์เลิศ 2546: 41) ได้สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมเชิงแข่งขัน ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมด้วยการริเริ่ม และติดตามในกระบวนการ กำหนดความต้องการ ร่วมกิจกรรม สนใจในผลการพัฒนา

2. การมีส่วนร่วมเชิงไม่แข่งขัน ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจะไม่คำนึงถึงความสำคัญ นโยบาย ไม่มีความสนใจจากผลการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ

3. การมีส่วนร่วมแบบเฉื่อยชา ประชาชนมีส่วนร่วมเนื่องจากถูกบังคับ ภาวะจำยอมจากสภาพแวดล้อม บุคคล หรือธรรมชาติ การปฏิบัติงานของประชาชนจะเฉื่อยชา

โฮเฮน และ อัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff 1980 : 219-222 ; อ้างถึงใน ประสาน ท้าข้าม , 2543 : 15) ได้แบ่งขั้นตอน หรือชนิดของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ชนิด ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ที่ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุน ด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานความร่วมมือ

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) เกิดขึ้นจากการพัฒนาไปเป็นผลประโยชน์ด้านวัตถุ ผลประโยชน์ด้านสังคม หรือส่วนประโยชน์ส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

วิทยาลัยการจัดการทางสังคม (2549 : 2-3) กล่าวถึง รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การระดมความคิด คือ การคิดค้นและวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกันในลักษณะของการร่วมคิด มิใช่จากฝ่ายใดฝ่ายเดียว บนพื้นฐานความศรัทธาว่าทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมนั้นมีศักยภาพ

การวางแผน คือ นำสิ่งที่ร่วมกันคิดมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการร่วมกัน ด้วยการระดมทรัพยากรจากทุกฝ่าย คน สิ่งของ งบประมาณ และเวลา

1. การลงมือทำ คือ การนำแผนงานที่ได้ไปร่วมกันทำหรือแบ่งงานกันรับผิดชอบ เพื่อให้เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่วางไว้

2. การติดตามประเมินผล คือ ร่วมกันติดตามผลงานที่ทำและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ระหว่างการทำงาน ร่วมกันคิดพัฒนาปรับปรุงให้งานดีขึ้น การรับประโยชน์ร่วมกันมีทั้ง ผลประโยชน์ทางรูปธรรมที่ต้องการให้เกิดตามกิจกรรมที่ทำนั้น และผลประโยชน์โดยอ้อม แต่มีความสำคัญมาก คือ การเรียนรู้จากการร่วมคิดร่วมทำ และความสำคัญระหว่างภาคีที่พัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมที่สมานฉันท์ เสมอภาค และเอื้ออาทรกันมากขึ้นเป็นลำดับ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งได้ในหลาย หลักเกณฑ์ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมโดยตรง การมีส่วนร่วมทางอ้อม หรืออาจเป็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และขั้นตอนการมีส่วนร่วมนั้น เริ่มตั้งแต่ การร่วมกันค้นหาปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ร่วมติดตามประเมินผลเพื่อนำไปปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานด้วย

2. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนกับการจัดการศึกษา

ในปัจจุบันการจัดการศึกษาของประเทศไทย ได้ใช้แนวทางการจัดการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ได้กำหนดความหมายและหลักการจัดการศึกษาโดยทั่วไปไว้ดังนี้

2.1 แนวคิดการจัดการศึกษาของชุมชน

2.1.1 แนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 8 (2) ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 (6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ มาตรา 24(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือ กับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการ

สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน มาตรา 58(2) ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา โดยให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545 : 6-33) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 จะเน้นความเป็นเอกภาพของการจัดการศึกษาแห่งชาติ ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริงแนวทางการจัดการศึกษาจะเน้นการจัดการศึกษาอย่างหลากหลาย เพื่อให้คนทั้งหมดได้ศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง(ฐาตุล อุทัยวงศ์ 2541: 5)

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 สรุปได้ว่าการจัดการศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้ต้องมีความร่วมมือกันจากหลายฝ่ายไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว บิดามารดา ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่างๆ โดยเฉพาะพ่อแม่ผู้ปกครองนับว่าเป็นหัวใจของการร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนโรงเรียนจะประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง ต้องอาศัยการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองด้วย เพราะถ้าพึงรัฐคงไม่สามารถจัดการศึกษาให้มีความสมบูรณ์ในทุกๆ ด้านได้ เพราะรัฐมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกัน รัฐจึงนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ให้สังคมเข้ามามีส่วนรับผิดชอบให้มากขึ้น เพื่อให้การจัดการศึกษาพัฒนาได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างแท้จริง

2.1.2 ความหมายของการจัดการศึกษา

มีผู้ให้ความหมายของการจัดการไว้หลากหลายด้วยกัน ดังนี้
การจัดการ หมายถึง กระบวนการของการทำงานและการใช้ทรัพยากร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (เทพศักดิ์ บุญยรัตนพันธุ์ 2541: 5)

แอนดรูว์ (Andrew, 1994:5) ให้ความหมายของการจัดการว่า หมายถึง กระบวนการใช้ทรัพยากรองค์กร ให้องค์กรมีประสิทธิภาพผลตามวัตถุประสงค์ตามโครงสร้างของการวางแผน และการตัดสินใจ การจัดการ การสั่งการ และการควบคุม

ทรงศักดิ์ พิริยะภักดี (2543: 5) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง การทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยอาศัยทรัพยากรทางการจัดการที่มีอยู่ จัดสรร จัดลำดับ มอบหมายให้ผู้อื่นทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ จึงมองได้ว่า การจัดการจะต้องมีขั้นตอน มีกระบวนการ มีความต่อเนื่อง มีการติดตามประเมินผล เพื่อให้รู้ว่าได้ผลหรือไม่ได้ผล

ธงชัย สันติวงษ์ (2545 :21-22) กล่าวถึงลักษณะการจัดการไว้ 3 ด้านคือ

1. การจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งปฏิบัติตนเป็นผู้นำในองค์กร
2. การจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากรต่างๆ ในองค์กร และการประสานกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกัน
3. การจัดการหมายถึง การต้องทำให้งานต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยการอาศัยบุคคลต่างๆ เข้าด้วยกัน

คอร์ทแลนด์ และคณะ (Courtland et al.อ้างถึงใน นภาพร คงคาหลวง 2548: 40) ให้ความหมายของการจัดการว่า หมายถึง กระบวนการที่ทำให้องค์การประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยผ่านกระบวนการ การวางแผน การจัดองค์การ การสื่อสารและการควบคุมคนงาน การเงิน สภาพแวดล้อม และข้อมูลสารสนเทศขององค์กรเพื่อให้มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ

จากความหมายของนักวิชาการข้างต้น ทำให้สรุปได้ว่า การจัดการ หมายถึง การดำเนินงานหรือการปฏิบัติที่หน่วยงานและบุคลากรของหน่วยงานโดยอาศัยทรัพยากรต่างๆ นำมาใช้เพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายปลายทางที่ได้กำหนดไว้

การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545: 2)

จากการศึกษาความหมาย “การจัดการ” และ “การศึกษา” เมื่อนำมารวมความเป็น “การจัดการศึกษา” คือกระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยเน้นทั้งความรู้ คุณธรรมและกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจัดบูรณาการความรู้และทักษะต่างๆ ให้เหมาะสมกับแต่ละระดับการศึกษา รวมถึงการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับแต่ละระดับการศึกษา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจริง จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทต้องมีความหลากหลาย โดยส่วนกลางจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเน้นความเป็นไทยและความเป็นพลเมืองดี

ดังนั้นการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาจึงเป็นภาระงานของผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายนับตั้งแต่ครู อาจารย์ นักการภารโรง ตลอดจนผู้ปกครองนักเรียน และชุมชน ที่จะต้องมีหน้าที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนที่สุด โดยมีภารกิจหลัก คืองานเกี่ยวกับการเรียนการสอน หรืองานวิชาการและมีภารกิจรอง คือ งานอื่นที่สนับสนุนการเรียนการสอนการจัดครูเข้าสอนได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน และมีผู้กล่าวว่าสถานศึกษาเป็นหน่วยงานปฏิบัติการจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ต้องการให้สามารถบริหารงานต่างๆ ได้อย่างคล่องตัวและเสร็จสิ้นในองค์กรของตนเองได้มากที่สุด การกระจายอำนาจการบริหารที่ให้สถานศึกษา/โรงเรียนเป็นฐาน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและบริหารทั่วไป (สรรค์ วรอินทร์ และทิพวัลย์ คำคง 2545: 6)

กระทรวงศึกษาธิการภายใต้โครงสร้างการบริหารงานของกระทรวงนั้นได้กำหนดให้สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขอบข่ายภารกิจบริหารของสถานศึกษาจากเดิมประกอบด้วย 6 งาน ได้แก่งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการรักเรียน งานอาคารสถานที่ งานธุรการการเงินและพัสดุ และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน มาเป็น 4 กลุ่มงาน ดังนี้ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป

1. การบริหารงานวิชาการ

แนวคิดงานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษามากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชนท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน สังคมและท้องถิ่น

2. เพื่อให้การบริหารงานและการจัดการศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพสอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินภายในเพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจากหน่วยงานภายนอก

3. เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองต่อความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

4. เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นๆ อย่างกว้างขวาง

ขอบข่ายและภารกิจของการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาการเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546

หน้า 33)

2. การบริหารงานงบประมาณ

แนวคิดการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารงานมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดการประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณมีความอิสระ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้
2. เพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ
3. เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้อย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ ขอบข่ายและภารกิจของการบริหารงบประมาณ
4. การจัดทำและเสนองบประมาณ
5. การจัดสรรงบประมาณ
6. การบริหารตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงิน และผลการดำเนินงาน

7. การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

8. การบริหารการเงิน

9. การบริหารบัญชี

10. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ (กระทรวงศึกษาธิการ , 2546 หน้า 39)

3. การบริหารงานบุคคล

แนวคิดการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระได้กฏระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาความรู้ มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เกิดการดำเนินงานบุคคลถูกต้องรวดเร็วเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล
2. เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถและมีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์
3. ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรการปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ โดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ อย่างมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ

4. เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติได้ตามมาตรฐานวิชาชีพ ได้เข้ารับการยกย่องมีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขอบข่ายและภารกิจของการบริหารงานบุคคล

1. การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง
  2. การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
  3. การส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
  4. วินัยและการรักษาวินัย
  5. การออกจากราชการ (กระทรวงศึกษาธิการ , 2546 หน้า 51)
4. งานบริหารงานทั่วไป

แนวคิดการบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริการ บริหารอื่นๆ ส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุก รูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการ บริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นความ โปร่งใส ความ รับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้การบริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานและอำนวยความสะดวก ให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
2. เพื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของ สถานศึกษาต่อสาธารณชน ซึ่งก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธาและการให้ การสนับสนุนการจัดการศึกษา

ขอบข่ายและภารกิจของการบริหารทั่วไป ดังนี้

1. การดำเนินงานธุรการ
2. งานเลขานุการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
4. การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
6. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ

7. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และ
บริหารงานทั่วไป
8. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
9. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
10. การรับนักเรียน
11. การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ
และตามอัธยาศัย
12. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
13. งานส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
14. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
15. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล
ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
16. งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น
17. การจัดระบบควบคุมภายในหน่วยงาน
18. งานบริการสาธารณะ
19. งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น (กระทรวงศึกษาธิการ.2546 : 64-65)

2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่กำหนดให้การจัด
การศึกษาอบรมของรัฐ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน
ประกอบด้วยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.
2545 เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้
เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการกระตุ้นส่งเสริมให้ประชาชนมีความพร้อม และสนใจร่วมจัด
การศึกษาเป็นเรื่องจำเป็นที่ทุกฝ่ายต้องคิดหายุทธศาสตร์ในการดำเนินการ (อ้างอิงใน)

<http://hrd.obec.go.th/book/1/20.pdf>

1. สร้างสัมพันธ์ภาพกับโรงเรียน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับลูก รับรู้ทำ
ความเข้าใจสนับสนุนการจัดการศึกษา เป็นอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ สร้างเครือข่ายพ่อแม่
ผู้ปกครอง
2. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่บ้าน สร้างความอบอุ่นในครอบครัว อ่านหนังสือ
กับลูก ทำกิจกรรมให้ลูกได้ฝึกการสังเกตการคิด วิเคราะห์ การบันทึก ฝากถามตอบ

3. เข้าร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษา กำกับนโยบาย จัดทำแผนบริหารการศึกษา
จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา วางแผนการบริหารงบประมาณและบุคลากร

4. ร่วมระดมทรัพยากรทางการศึกษา บริจาคทรัพย์ □ เพื่อการศึกษา บริจาค
แรงงานเพื่อพัฒนาการศึกษา เป็นวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากกระแสความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ และการเห็นความสำคัญของการศึกษารวมถึงมีการติดตามการดำเนินงานการศึกษา หน่วยงานรัฐซึ่งเป็นแกนหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ได้กำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาการศึกษาขึ้น ตามโอกาสอันสมควร ในส่วนที่จะได้กล่าวนี้ มีการให้ความสำคัญต่อการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดังนี้

2.2.1 ความหมายและขอบข่ายของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาในสถานศึกษามุ่งหวังให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ควรมีการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การดำเนินกิจกรรมตามแผน การประสานงาน และการประเมินผล โดยอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย จึงจะทำให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นเกิดประสิทธิภาพ นักวิชาการหลายๆ ท่านได้ให้ความหมายของการวางแผนไว้ดังนี้

1) การวางแผน

วิโรจน์ สารรัตนะ (2546: 57-66) ให้ความหมายของการวางแผนว่า การวางแผนเป็นกิจกรรม หรืองานในการกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย และวิธีที่ดีที่สุดไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางสำหรับดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ แยกเป็นองค์ประกอบได้ 3 ประการ คือ จะต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับอนาคต จะต้องเป็นการกระทำและจะต้องเป็นการกระทำที่ติดต่อกันจนสำเร็จตามเป้าหมาย

จำรัส นองมาก (อ้างใน อธิพงษ์ ดาวเวียงกัน 2555: 12-14) ให้ความหมายของการวางแผนว่า เป็นการเตรียมการเพื่อประกอบการตัดสินใจที่ถูกต้องในอนาคต และยังได้กล่าวถึงประเภทของแผนไว้ว่า แผนอาจแบ่งตามช่วงเวลา และความซับซ้อนของภารกิจได้ 3 ประเภท คือ แผนปัญหา (Problem Solving Plan) แผนปฏิบัติการ (Operational Plan) และแผนกลยุทธ์ศาสตร์ (Strategic Plan) คล้ายกันกับสมาคมผู้บริหารโรงเรียนอเมริกัน (อ้างใน นาวิณ วรศักดิ์ มหาศาล (2549 : 3-4) กล่าวถึงความหมายของการวางแผนไว้ว่า การวางแผน (Planning) เกี่ยวข้องกับการเสนอปัญหา และลำดับความสำคัญของปัญหา การเสนอความต้องการ แนวทางและเป้าหมายในการดำเนินงาน การตัดสินใจแก้ปัญหาตลอดจนการวางแผนบริหารทรัพยากรต่าง ๆ

เสาวนิตย์ ชัยมุกลี (2545 : 4-5) ได้กล่าวถึงความสำคัญเกี่ยวกับการวางแผนไว้ว่า

1. ช่วยให้หน่วยงานสามารถเตรียมรับสถานการณ์ และการเปลี่ยนแปลง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น

2. เป็นแนวทางและแนวปฏิบัติในการตัดสินใจ และการปฏิบัติงาน สำหรับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ ทำให้การดำเนินงานของหน่วยงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ช่วยให้การใช้ทรัพยากรของหน่วยงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีการวางแผนช่วยให้ทุกคนรู้หน้าที่ ความรับผิดชอบของตนเองและของทุกคนอย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดการประสานงานที่ดี ลดความซ้ำซ้อนในการทำงานและการสูญเสียทรัพยากร โดยเปล่าประโยชน์

4. พื้นฐานการควบคุมตรวจสอบผลการปฏิบัติงานสู่เป้าหมายของ สถานศึกษา

ขั้นตอนกระบวนการวางแผน

กระบวนการวางแผน หมายถึง ขั้นตอนดำเนินการวางแผนตั้งแต่ต้นจน จบว่า จะต้องทำอะไรบ้าง ก่อนหลังอย่างไร ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2542 : 118-121) กล่าวว่า กระบวนการวางแผน (Planning Process) ประกอบด้วย การพัฒนาภารกิจขององค์กร การ กำหนดเป้าหมาย และการสร้างแผน มีขั้นตอนการปฏิบัติ คือ ผู้บริหารเริ่มต้นโดยการกำหนดภารกิจ โดยใช้ภารกิจในการกำหนดเป้าหมายขององค์กร และจัดทำแผนเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ส่วน ขั้นตอนในการวางแผน (Step Planning) หมายถึงลำดับขั้นตอนการวางแผน มีดังนี้

1. การคำนึงถึงโอกาส (Being Aware of Opportunity) เป็นการพิจารณา โอกาสจากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร โดยผู้บริหารต้องเริ่มต้นวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง ขององค์กร

2. กำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ (Setting Objectives or Goals) เป็น การกำหนดผลลัพธ์ และความคาดหวังสุดท้ายของสิ่งที่ต้องการจะเป็น

3. คำนึงถึงผลสมมุติในการวางแผน (Considering Planning Premises) หรือการพัฒนาข้อสมมุติ (Development Premises) เป็นการสร้างข้อกำหนดขอบเขต การคาดคะเน เกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมของการวางแผน

4. กำหนดทางเลือกต่างๆ (Identifying Alternatives) เป็นการกำหนด ทางเลือกหรือการสำรวจทางเลือกที่เหมาะสม ผู้วางแผนต้องสำรวจเพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุด

5. การเปรียบเทียบทางเลือกต่างๆ โดยคำนึงถึงเป้าหมายที่ต้องการ (Comparing Alternative Light of Goals Sought) หรือการประเมินทางเลือก (Evaluating alternative Courses) เป็นการประเมินทางเลือกโดยวิเคราะห์จากจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสในแต่ละทางเลือก

6. การเลือกทางเลือก (Choosing an Alternatives) เป็นขั้นตอนการยอมรับทางเลือกที่ดีที่สุด

7. การสร้างแผนสนับสนุน (Formulating Supporting Plans) เป็นการกำหนดหรือสร้างแผนที่สนับสนุนแผนงานหลัก

8. แผนตัวเลขโดยจัดทำงบประมาณ (Numberizing Plant by Marking Budgets) ขั้นนี้เป็นการกำหนดงบประมาณ

2) การจัดสรรทรัพยากร

ในการจัดการศึกษาขั้นตอนที่ถือว่ามีความสำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง ก็คือการจัดสรรทรัพยากร เพื่อสนับสนุนให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่ง รุ่ง แก้วแดง (อ้างใน อิทธิพล ดาวเวียงกัน 2555: 25-26) ได้ให้คำจำกัดความของทรัพยากรไว้ว่า ทรัพยากร คือ “ความรู้” ทุกเรื่องที่มีอยู่ในชุมชน รวมไปถึง “ภูมิปัญญา” ก็ถือเป็นทรัพยากรของชุมชน เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท์ ถ้าสามารถนำไปใช้เพื่อการเรียนรู้ได้ ก็ถือว่าเป็นทรัพยากร พืชผักต่าง ๆ บุคลากรและเวลา ก็ถือว่าเป็นทรัพยากร โดยยุคโลกาภิวัตน์ ข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศก็ถือเป็นทรัพยากร สุดท้ายเรื่องของ “เงิน” หรืองบประมาณ นอกจากนี้ยังให้แบ่งทรัพยากรออกเป็น 2 ประเภท คือ ทรัพยากรที่เป็นตัวเงิน คือ งบประมาณที่ได้รับจากรัฐและเอกชน และทรัพยากรที่ไม่ใช่ตัวเงิน ได้แก่ ความคิด คำแนะนำ ภูมิปัญญา เป็นต้น ส่วนสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545: 100-102) ได้แบ่งประเภทของทรัพยากรชุมชนไว้เป็น 6 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมชุมชน เป็นสิ่งที่ผูกพันกับชีวิตของคนในชุมชน เป็นเวลาช้านานแล้ว เช่น ความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณี เป็นต้น

2. กฎ จารีต ประเพณี เป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ของคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ที่ชุมชนสั่งสมมากับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของคนในชุมชนนั้น

4. ทรัพยากรธรรมชาติและวัตถุ ได้แก่ ป่าไม้ ดินน้ำ โบราณสถาน โบราณวัตถุที่ชุมชนได้ช่วยกันรักษาไว้

5. ระบบความสัมพันธ์ของชุมชน ในลักษณะของครอบครัว เครือญาติ ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง

6. ทรัพยากรบุคคลเป็นกำลังหลักในการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้นำชุมชน และองค์กรในชุมชน

ขั้นตอนการนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษา

การใช้ทรัพยากรจากชุมชนในการจัดการศึกษาส่งผลในทางด้านความผูกพันของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน สิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักในการนำทรัพยากรมาใช้ สำหรับแนวทางที่บริหารสถานศึกษาจะนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษา มีขั้นตอนดังนี้ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา 2545 : 105-106)

1. สำรวจทรัพยากรในชุมชน เป็นการจัดรวบรวมข้อมูลในชุมชนที่มีประโยชน์ในการจัดการศึกษา เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ แหล่งประกอบการ แหล่งทุนทรัพยากรต่างๆ ในชุมชน

2. การสำรวจความต้องการของสถานศึกษา มีการวิเคราะห์ความต้องการของโรงเรียนในการนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้

3. การกำหนดรูปแบบการใช้หรือการรับความช่วยเหลือของชุมชน ในการนำทรัพยากรมาใช้ในโรงเรียน เช่น การใช้แรงงาน การบริจาคสิ่งของ หรือการเป็นวิทยากรภายนอก

สำนักงานการปฏิรูปการศึกษา (2544 : 113-119) ได้กล่าวว่ถึงการระดมทรัพยากรและการจัดสรรทรัพยากร เพื่อการศึกษาดังนี้

1. การระดมทรัพยากรเพื่อการลงทุนการศึกษาได้ยึดส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคคล สถาบัน และองค์กรต่าง ๆ ในสังคม โดยทุนส่วนใหญ่มาจากรัฐบาลและบางส่วนมาจากการระดมจากทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อจัดการศึกษา โดยมีมาตรการดังนี้

1.1 การใช้มาตรการทางภาษีเป็นเครื่องมือในการระดมทุน คือ การสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชน เข้ามาร่วมลงทุนจัดการศึกษาหรือบริจาคทรัพยากรเพื่อการศึกษา

1.2 การให้ผู้เรียนมีส่วนรับผิดชอบในการจ่ายค่าเล่าเรียน

1.3 การให้สถานศึกษามีอิสระ ในการบริหารทรัพย์สินของ

สถานศึกษา

1.4 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

1.5 การระดมทรัพยากรจากแหล่งอื่น

2. แนวทางในการจัดสรรทรัพยากร ยึดหลักการดังนี้

2.1 หลักความเป็นธรรม เป็นการจัดสรรงบประมาณ โดยคำนึงถึงความแตกต่างแต่ละบุคคลและปัจจัยแวดล้อม เพื่อความเสมอภาคและความเท่าเทียมในการได้รับการศึกษา

2.2 หลักความเสมอภาค เป็นการจัดสรรงบประมาณในจำนวนที่เท่ากันทุกคน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของบุคคลและสิ่งแวดล้อม

2.3 หลักเสรีภาพในการเลือก ให้ผู้เรียนมีสิทธิโอกาสในการเลือกเข้าเรียนในสถานศึกษาที่ต้องการ

2.4 หลักการกระจายอำนาจ ให้สถานศึกษามีอิสระคล่องตัวในการบริหารทรัพยากรการศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน

3) การดำเนินกิจกรรมตามแผน

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำ ประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงาน การให้ความช่วยเหลือด้านแรงงานหรือข้อมูล เป็นต้น (ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ 2543 : 149 – 163)

การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ ร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือโดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น (อกิน รพีพัฒน์ , 2547 : 49)

การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินงาน เป็นการมีส่วนร่วมในขั้นทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือโดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก(ชูชาติ พ่วงสมจิตต์, 2540 : 19)

การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ คือ การทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน (อภิญา กังสนารักษ์ 2544 : 14-15)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540: 21 – 25) กล่าวว่า ชุมชนต้องร่วมค้นหาผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในท้องถิ่น เข้ามาร่วมให้การศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่ที่ทางโรงเรียนจัดให้ และชุมชนต้องเข้ามาร่วมปฏิบัติงาน ช่วยเหลือ สนับสนุนพัฒนา

โรงเรียน เช่น การซ่อมแซมอาคารเรียน อาคารประกอบ จัดและตกแต่งสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ร่วมรณรงค์หาทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ตลอดจนร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดให้มีขึ้น

นงรัตน์ ศรีพรหม (2544 : 22) กล่าวว่า ผู้ปกครอง ชุมชน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนได้หลายรูปแบบ ดังนี้

1. เป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่บ้าน พ่อแม่เป็นครูคนแรกของลูก การช่วยเหลือ กระตุ้น พัฒนาการด้านต่างๆ ในเด็ก เช่น พัฒนาด้านภาษา การรักการอ่าน การปลูกฝังคุณธรรม พ่อแม่ผู้ปกครองนับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังช่วยเหลือในเรื่องการบ้านของเด็กและยังช่วยแนะแนวได้เป็นอย่างดีคืออีกด้วย

2. การเป็นวิทยากร โรงเรียนควรจัดให้มีการสำรวจคนในชุมชน เพื่อเก็บข้อมูล ความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ เช่น ใครมีความรู้ ความสามารถพิเศษในเรื่องใด ก็เชิญมาเป็นวิทยากรช่วยสอนทักษะความชำนาญเหล่านั้นในชั้นเรียน หรือเป็นคณะจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อเป็นการขยายขอบเขตวิชาการจากหลักสูตร และเพิ่มความน่าสนใจของการเรียนรู้

3. การเป็นครูผู้ช่วย โรงเรียนควรเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามาเยี่ยมเยียน หรือสังเกตการณ์ในชั้นเรียน ผู้ปกครองจะเข้าใจการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดีขึ้นและเป็นการสร้างความคุ้นเคยระหว่างครูกับผู้ปกครอง โรงเรียนอาจจัดทำโครงการผู้ปกครองอาสาสมัครขึ้น เพื่อช่วยเหลือครูในฐานะครูพิเศษช่วยสอน ช่วยดูแลเด็กปฐมวัย ช่วยปฏิบัติงานในโรงอาหาร งานห้องสมุด จัดทำสื่อ อุปกรณ์การเรียนและให้คำปรึกษาในด้านอื่นๆ

4. การเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ จากหลักการที่ว่า “ ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” ซึ่งแนวทางการจัดการศึกษาดังกล่าว ครูจะต้องส่งเสริมผู้เรียนให้ได้พัฒนาตนเองตามความถนัด ตามความสนใจ ฝึกประสบการณ์จริง จัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การเรียนการสอนจึงไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงภายในห้องเรียนเท่านั้น โรงเรียนจำเป็นต้องดำเนินการให้การจัดการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อร่วมพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีมากอย่างหนึ่ง มีสิ่งที่น่าสนใจอย่างหลากหลาย เป็นแหล่งวิทยากรที่โรงเรียน ครูผู้สอนสามารถใช้ได้อย่างสะดวก นักเรียนสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างมากมาย จากคนเฒ่าคนแก่ในชุมชน เช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชน วิถีชีวิตที่สำคัญในชุมชน ศิลปวัฒนธรรม อาชีพ ป่าชุมชน แหล่งท่องเที่ยว ฯลฯ นอกจากนี้ในแต่ละชุมชนยังมีสถาน

ประกอบการที่นักเรียนจะได้เรียนรู้และฝึกทักษะด้านการประกอบการอาชีพต่างๆ ตามความสนใจ เช่น การทอผ้า การแกะสลัก การเลี้ยงสัตว์ การซ่อมรถจักรยาน เป็นต้น

5. ในกิจกรรมด้านอื่นๆ ในโรงเรียนในแต่ละปีการศึกษา ทุกโรงเรียนจะมีโครงการ/กิจกรรมเสริมหลักสูตรเกือบตลอดปี โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเชิญมาเป็นแขกของโรงเรียนหรือร่วมเป็นคณะกรรมการจัดงานในกิจกรรมต่างๆ เป็นต้นว่า กิจกรรมวันสำคัญ การแข่งขันกีฬา การจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียน ฯลฯ นอกจากนี้ให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนแล้ว โรงเรียนควรนำคณะครู นักเรียน เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนด้วย เช่นงานบุญประเพณีและวัฒนธรรมในชุมชน การร่วมพัฒนาหมู่บ้าน แหล่งน้ำ สถานที่สาธารณะอื่นๆ เป็นต้น

สรุปว่า ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนได้หลายรูปแบบ คือ การเป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่บ้าน ช่วยเหลือ กระตุ้น พัฒนาการด้านต่างๆ ในเด็ก ช่วยเหลือในเรื่องการบ้านของเด็ก การเป็นวิทยากร เป็นคณะจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การเป็นครูผู้ช่วย การเข้ามาเยี่ยมชมโรงเรียน หรือสังเกตการณ์ในชั้นเรียน การเป็นอาสาสมัคร เพื่อช่วยเหลือครูในฐานะครูพิเศษช่วยสอน ช่วยปฏิบัติงานในโรงอาหาร งานห้องสมุด จัดทำสื่อ อุปกรณ์การเรียนและให้คำปรึกษาในด้านอื่นๆ การเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ แหล่งวิทยากร ในการเรียนรู้และฝึกทักษะด้านการประกอบการอาชีพต่างๆ ตามความสนใจ การเป็นแขกของโรงเรียนหรือร่วมเป็นคณะกรรมการจัดงานในกิจกรรมต่างๆ

อภิญา เวชยชัย (2544 : 143 – 149) กล่าวถึง บทบาทการมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติ ซึ่งเป็นบทบาทความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับทางโรงเรียน โดยเริ่มจากการที่พ่อแม่จะเป็นฝ่ายเข้าหาครู เพื่อถามคำถาม และเปลี่ยนปัญหา ทัศนคติต่อการจัดการศึกษา ให้แก่เด็ก รวมถึงปัญหาในการเรียนของเด็ก ตัวอย่างของกิจกรรม เช่น การจัดหาและให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนในเรื่องทุน ทรัพยากร การบริจาคเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่างที่โรงเรียนกำหนดไว้ การเข้ามาส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาด้านวิชาการให้แก่เด็ก การร่วมงานกิจกรรมประจำของโรงเรียน หรือกิจกรรมพิเศษต่างๆ การเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในงานด้านต่างๆ การจัดกลุ่มกัลยาณมิตรในหมู่ผู้ปกครองกันเอง เพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ ให้แก่เด็ก หรือพ่อแม่ การเยี่ยมบ้านให้ความช่วยเหลือครอบครัวที่มีลักษณะพิเศษ การเข้าร่วมปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้แก่เด็กนักเรียน การเข้าร่วมงานด้านการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ การศึกษาวิจัย การเข้าร่วมการบริหารโครงการที่เป็นประโยชน์กับโรงเรียน เป็นต้น บทบาทในการแก้ปัญหาเชิงสังคมและพัฒนาจริยธรรมเด็ก คือ การเข้ามามีส่วนร่วมแก้ปัญหาความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของเด็ก เช่น การปฏิเสธโรงเรียน ก้าวร้าว การใช้ความรุนแรงในโรงเรียน บทบาทในการขยายความร่วมมือด้าน

เครือข่ายผู้ปกครอง เป็นบทบาทในการขยายการรวมกลุ่มของผู้ปกครองให้มีความเข้มแข็ง มีการสนับสนุนช่วยเหลือกันหลายด้าน ทั้งการให้ข้อมูล ทรัพยากร ความรู้ทางกฎหมาย การพัฒนาบุคลากร การแลกเปลี่ยนทักษะการทำงานและบทเรียนต่างๆ เพื่อเสริมพลังขององค์กรผู้ปกครองด้วยกันให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นภเนตร ธรรมบวร (2541 : 31) กล่าวว่า บทบาทการมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติ เป็นความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับโรงเรียน บทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครองในระดับปฏิบัติเป็นบทบาทในวงกว้างที่สามารถระดมความร่วมมือจากพ่อแม่ ผู้ปกครองมาร่วมด้วยได้อย่างกว้างขวาง ตัวอย่างของกิจกรรมในระดับปฏิบัติ เช่น การเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในงานต่างๆ ครูร่วมสอนในบางวิชา การจัดกลุ่มกัลยาณมิตรในหมู่ผู้ปกครองกันเอง เพื่อการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน หรือพ่อแม่ ผู้ปกครอง การเยี่ยมบ้าน การให้ความช่วยเหลือครอบครัวที่มีลักษณะพิเศษ หรือมีภาวะวิกฤตที่ทำให้ครอบครัวอ่อนแอลงนับพัน และการช่วยงานในห้องสมุด นอกจากนี้ยังเข้าร่วมงานด้านการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ การศึกษาวิจัย การร่วมบริหารโครงการที่เป็นประโยชน์แก่โรงเรียน

ศิริกาญจน์ โกสุม (2542 : 28) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการมีส่วนร่วมไว้ว่า กิจกรรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ชุมชนและโรงเรียนให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน ดังนี้

1. กิจกรรมพัฒนาโรงเรียน เช่น การปรับปรุงและสร้างอาคารเรียน การขยายบริเวณ โรงเรียน การปรับปรุงบริเวณ โรงเรียน ซึ่งส่วนมากชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของการบริจาคเงิน วัสดุ และแรงงานในการพัฒนา หรือการร่วมบริจาคให้กองทุนต่างๆ ของโรงเรียน

2. กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา และกิจกรรมตามประเพณี เช่น ประเพณีวันลอยกระทง วันเข้าพรรษา เป็นต้น มักเป็นกิจกรรมที่วัดและชุมชนร่วมกันจัดขึ้น และโรงเรียนจะเข้ามามีส่วนร่วมในพิธีกรรมต่างๆ เช่นร่วมทำบุญหรือร่วมแรงงาน โดยนำเด็กไปให้บริการแก่คนในชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การอำนวยความสะดวกในการจัดงาน การแสดงเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม

3. กิจกรรมวันสำคัญของโรงเรียนและของราชการ เช่น วันเด็ก งานกีฬา ให้คนในชุมชนมาร่วมงาน ซึ่งมักจะมีการบริจาคเงินและสิ่งของเพื่อให้ความร่วมมือ

4. กิจกรรมที่เป็นการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับโรงเรียน เช่น การที่โรงเรียนเชิญผู้ปกครองนักเรียนมาประชุมในโอกาสต่างๆ การประชุมคณะกรรมการโรงเรียน หรือการที่ครูไปร่วมงานของคนในชุมชนหรืองานวัด

5. กิจกรรมที่ร่วมกันริเริ่มและจัดขึ้นเป็นกรณีพิเศษ กิจกรรมในลักษณะนี้เป็นกิจกรรมที่ชุมชนและโรงเรียนร่วมกันดำเนินการในโอกาสพิเศษ การหาเงินสนับสนุนโรงเรียนและวัดในชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 63-65) กล่าวว่า การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน อาจกระทำดังต่อไปนี้

1. เข้าร่วมหรือชมกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เช่น การแข่งขันกีฬา กิจกรรมวันเด็ก กิจกรรมวันขึ้นปีใหม่ กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมวันสงกรานต์ และกิจกรรมอื่นๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น

2. การปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ โรงเรียนควรเชิญผู้ปกครองของนักเรียนเข้าใหม่มาร่วมประชุมในการนิเทศ เพื่อจะได้ทราบระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน และจะช่วยเหลือกวดขันบุตรหลานของตนให้ปฏิบัติตามได้ถูกต้อง

3. การร่วมปรับปรุงพัฒนาโรงเรียน ชุมชนอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนได้ ทั้งทางด้านแรงงาน ความคิด และสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้โรงเรียนพัฒนาขึ้นทุกด้าน สามารถดำเนินตามภารกิจ ได้ดีขึ้น

4. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนในรูปแบบคณะกรรมการตามควรแก่กรณี

5. กิจกรรมอื่นๆ ที่โรงเรียนสามารถให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนได้อีกหลายอย่าง แล้วแต่ลักษณะของพื้นที่ กฎ ระเบียบที่กำหนด

พิเชษฐ กงสตรี (2544: 21-22) กล่าวว่า การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนนั้น ได้แก่ 1) เป็นกรรมการโรงเรียน โดยเลือกจากบุคคลในชุมชน 2) เป็นที่จัดงานประเพณีของชุมชนและสอนหนังสือแก่ผู้ใหญ่ 3) การจัดหลักสูตรของโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและนำวิทยากรท้องถิ่นมาช่วยสอนและ 4) การจัดกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน ชุมชนมีบทบาทในการสนับสนุน เช่น นิทรรศการ การแสดงละคร กีฬานักเรียน การแนะนำ กิจกรรมทางศาสนาที่อาศัยผู้นำทางศาสนาในการอบรมสั่งสอนนักเรียน

พจนี เทียมศักดิ์ (2545: 267 -268) กล่าวว่า การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน ที่พบคือ การมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้าน และการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนการสอน ส่วนใหญ่ปราชญ์ชาวบ้านจะมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นวิทยากรในเนื้อหาบางเรื่อง เช่น การสอนเรื่องสมุนไพร การต่อกิ่งติดตา การปลูกป่า เมื่อผู้เรียนศึกษานอกสถานที่ การให้ปราชญ์ชาวบ้านทำหน้าที่แทนครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนภายในโรงเรียนหรือภายในชุมชน จึงเป็นสิ่งแสดงถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่าเป็นไปได้ด้วยดี

ด้านการปฏิบัติและการดำเนินกิจกรรม หมายถึง การปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่บ้าน การเป็นคณะจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ ทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ การบริหารงานและประสานงาน การให้ความช่วยเหลือด้านแรงงานหรือข้อมูล การเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ การเป็นวิทยากรในการให้ความรู้ในเรื่องที่เชี่ยวชาญ การร่วมกิจกรรมของโรงเรียน การร่วมประชุมผู้ปกครอง การให้ร่วมมือในการเยี่ยมบ้านนักเรียน การร่วมรณรงค์จัดหาทุนการศึกษา การช่วยผลิตสื่อการเรียนการสอน การสนับสนุนพัฒนาโรงเรียนในด้านอาคารสถานที่และการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน การใช้บริการด้านอาคารสถานที่ หรือ วัสดุอุปกรณ์ของทางโรงเรียน และการประชาสัมพันธ์โรงเรียน

4) การประสานงาน

การประสานงานเป็นสิ่งจำเป็นของการบริหารจัดการองค์กร การประสานงานที่ไม่มีประสิทธิภาพย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อองค์กรได้ สมิต สัจฉกร (2546: 14-15) ได้ให้ความหมายของการประสานงานไว้ว่า การประสานงาน หมายถึง วิธีซึ่งคนจำนวนมาก ร่วมกันปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตกลงไว้ และยังได้กล่าวถึงหลักในการประสานงานไว้ว่า (สมิต สัจฉกร, 2546 : 43) การประสานงานจะสัมฤทธิ์ผลต้องยึดถือหลักสำคัญ ต่อไปนี้

1. จัดให้มีมีกระบวนการบริหารที่เป็นระบบ การประสานงานที่ดีจะต้องเริ่มต้นจากการวางแผนที่ดี กำหนดวัตถุประสงค์ และนโยบาย กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติตามกระบวนการทำงาน กำหนดเวลาและสถานที่ ตลอดจนผู้รับผิดชอบเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทราบว่าในวินเวลาใด ใครจะทำอะไรที่ไหน และทำอย่างไร เป็นการสะดวกแก่ทุกฝ่าย ในการติดต่อประสานงาน

2. จัดให้มีระบบของความร่วมมือที่ดี ต้องทำให้เกิดการยอมรับระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน มีน้ำใจไมตรีต่อกัน อันจะเป็นผลให้งานดำเนินไปด้วยดีและบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ตรงตามเป้าหมาย

3. จัดให้มีระบบการสื่อสารที่ดี การติดต่อสื่อสารระหว่างกันภายในหน่วยงาน หรือระหว่างหน่วยงาน จะต้องมีการกำหนดตัวบุคคล สถานที่ติดต่อ วัน เวลา และเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารทั้งจะต้องจัดให้มีระบบการสื่อสารจากบนลงล่างจากล่างสู่บน และในระดับเดียวกันอย่างเหมาะสม

4. จัดให้มีการประสานวัตถุประสงค์และนโยบาย การที่จะให้เกิดเอกภาพในการประสานงานต้องทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ว่า ประสานงานให้เกิดผลอย่างไร มีนโยบายที่กำหนดขึ้นไว้เป็นหลักการ เพื่อใช้เป็นกรอบหรือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน อันจะเป็นผลให้ประสานงาน โดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน และสอดคล้องกันทั้งจังหวะและเวลา

5. จัดให้มีระบบความสัมพันธ์ที่ดี ผู้ร่วมงานต้องมีความไว้วางใจ จึงต้องจัดให้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทำความคุ้นเคยกันบ้าง เว้นแต่จะเป็นการประสานงานในทางลับที่มีรหัสเป็นเครื่องแสดงถึงความเป็นพวกเดียวกัน เพื่อให้มีความไว้วางใจกัน

6. จัดให้รู้สิ่งที่จะต้องประสานงานให้ชัดเจน การที่ผู้ร่วมงานได้รู้ชัดว่า จะต้องประสานงานในเรื่องใด มีสิ่งใดที่จะต้องประสานงานที่จะต้องครอบคลุมครบถ้วน ไม่ขาดตกบกพร่องมีความสอดคล้องทั้งกิจกรรมและจังหวะเวลา

7. จัดให้รู้รูปแบบและวิธีการประสานงาน การประสานงานในหน่วยงานเดียวกัน อาจไม่มีรูปแบบหรือพิธีการมาก ผู้ร่วมงานมีความรู้จักคุ้นเคยกันอยู่แล้ว แต่การประสานงานระหว่างหน่วยงานจะต้องกำหนดให้รู้รูปแบบ และวิธีการในการปฏิบัติให้ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาความขัดแย้ง

องค์ประกอบของการประสานงาน สมิต สัจฉกร (2546 : 16-24) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบ การประสานงานไว้ดังนี้

1. ความร่วมมือ การสร้างเอกภาพในองค์กร โดยให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจ มีข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้เกิดเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

2. จังหวะเวลา จะต้องปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของแต่ละคนตามกำหนดเวลาที่ตกลงกันให้ตรงเวลา

3. ความสอดคล้อง จะต้องพิจารณาความเหมาะสมพอดี ไม่ทำงานซ้ำซ้อนกัน

4. ระบบการสื่อสาร จะต้องมีการสื่อสารที่เข้าใจตรงกันอย่างรวดเร็ว และราบรื่น

5. ดึงดูดทุกฝ่ายเข้าร่วมทำงาน เพื่อตรงไปสู่จุดหมายเดียวกันตามที่กำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของงาน

รัชนิกร หงส์พนัส (2547 : 39-40) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาความร่วมมือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อะหว่างโรงเรียนกับบ้านไว้ดังนี้

1. การพบปะผู้ปกครอง ในรูปแบบของ Open House เป็นการเชิญผู้ปกครองมาเยี่ยม โรงเรียน และร่วมกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นซึ่งจะช่วยสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สอน และผู้ปกครอง การพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนคติกัน จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในปัญหาต่างๆ ของผู้เรียน และช่วยในการหาแนวทางเสริมสร้างการเรียนรู้ให้นักเรียน

2. การจัดกิจกรรมเข้าค่าย โดยขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง เช่น ให้ผู้ปกครองอำนวยความสะดวกเรื่องค่ายพักแรม หรือให้ผู้ปกครองมาเยี่ยมค่ายพักแรม ในลักษณะที่จะช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ ระหว่างบ้านและโรงเรียนและผู้เรียน

3. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการเรียนการสอน การเชิญผู้ปกครองมาเป็นวิทยากรพิเศษบรรยายสิ่งที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ผลที่ได้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

4. การสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงการเรียนรู้อะหว่างโรงเรียนกับบ้าน โรงเรียนจะต้องมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบเกี่ยวกับการให้ข่าวสารข้อมูล โดยมีผู้ประสานงานติดตามตอบคำถาม ในกรณีที่มีปัญหาระหว่างโรงเรียนและบ้าน เช่น เปิดโทรศัพท์สายด่วนตอบปัญหา ปรึกษาเกี่ยวกับสภาพจิตใจ และสภาพทางปัญหาทางการศึกษาของผู้เรียน เพื่อทำให้เกิดความเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้และสื่อสารอย่างถูกต้องในแนวทางเดียวกันจากโรงเรียนสู่บ้าน

5. ผู้ปกครองมีบทบาทเป็นครูช่วยสอน การเชิญผู้ปกครองที่มีความชำนาญพิเศษเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิชา หรือ โครงการพิเศษของ โรงเรียนมาทำการบรรยายเสริมเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้นกว่าการฟังผู้สอนเพียงอย่างเดียว และสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนและบ้านเชิงวิชาการ และเพิ่มเติมความรู้ให้กับผู้สอนด้วย

6. การจัดทัศนศึกษา เชิญผู้ปกครองมาร่วมเดินทางกับผู้เรียน และผู้สอน ในการเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์ในวิชาการที่กำลังศึกษาอยู่ของ โรงเรียน ทั้งนี้เป็นการเสริมสร้างมิตรไมตรีอันดีระหว่างผู้สอน ผู้เรียนและผู้ปกครอง พร้อมทั้งได้ความรู้จักสนิทสนมกันมากขึ้น เพื่อนำสิ่งต่าง ๆ ที่เรียนรู้ร่วมกันนี้ไปพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดีขึ้น

3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จะได้จากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงาน การให้ความช่วยเหลือด้านแรงงานหรือข้อมูล เป็นต้น (ธีระพงษ์ แก้วหาญ 2543 : 149 – 163)

การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ ร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือโดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น (อकिन รพีพัฒน์ 2547 : 49)

การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินงาน เป็นการมีส่วนร่วมในขั้นทำประโยชน์ ให้แก่โครงการ โดยการช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือโดยการ บริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก (ชูชาติ พ่วง สมจิตต์, 2540: 19)

การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ คือ การทำประโยชน์ ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน (อภิญา กังสนารักษ์ 2544 : 14-15)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540: 21 – 25) กล่าวว่า ชุมชนต้องร่วมค้นหาผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในท้องถิ่น เข้ามาร่วมให้การศึกษาใน โรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ผสมผสานกับความรู้ สมัยใหม่ที่ทางโรงเรียนจัดให้ และชุมชนต้องเข้ามาร่วมปฏิบัติงาน ช่วยเหลือ สนับสนุนพัฒนา โรงเรียน เช่น การซ่อมแซมอาคารเรียน อาคารประกอบ จัดและตกแต่งสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ร่วม รมรงค์หาทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ตลอดจนร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัด ให้มีขึ้น

นงรัตน์ ศรีพรหม (2544 : 22) กล่าวว่า ผู้ปกครอง ชุมชน สามารถเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนได้หลายรูปแบบ ดังนี้

1. เป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่บ้าน พ่อแม่เป็นครูคนแรกของลูก การช่วยเหลือ กระตุ้น พัฒนาการด้านต่างๆ ในเด็ก เช่น พัฒนาด้านภาษา การรักการอ่าน การปลูกฝัง คุณธรรม พ่อแม่ผู้ปกครองนับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังช่วยเหลือในเรื่องการบ้าน ของเด็กและยังช่วยแนะแนวได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

2. การเป็นวิทยากร โรงเรียนควรจัดให้มีการสำรวจคนในชุมชน เพื่อ เก็บข้อมูล ความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ เช่น ใครมีความรู้ ความสามารถพิเศษ ในเรื่องใด ก็เชิญมาเป็นวิทยากรช่วยสอนทักษะความชำนาญเหล่านั้นในชั้นเรียน หรือเป็นคณะ จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อเป็นการขยายขอบเขตวิชาการจากหลักสูตร และเพิ่มความน่าสนใจของ การเรียนรู้

3. การเป็นครูผู้ช่วย โรงเรียนควรเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ผู้ปกครอง เข้ามาเยี่ยมเยียน หรือสังเกตการณ์ในชั้นเรียน ผู้ปกครองจะเข้าใจการดำเนินกิจกรรมการเรียน การ สอนได้ดีขึ้นและเป็นการสร้างความคุ้นเคยระหว่างครูกับผู้ปกครอง โรงเรียนอาจจัดทำโครงการ ผู้ปกครองอาสาสมัครขึ้น เพื่อช่วยเหลือครูในฐานะครูพิเศษช่วยสอน ช่วยดูแลเด็กปฐมวัย ช่วย ปฏิบัติงานในโรงอาหาร งานห้องสมุด จัดทำสื่อ อุปกรณ์การเรียนและให้คำปรึกษาในด้านอื่นๆ

4. การเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ จากหลักการที่ว่า “ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” ซึ่งแนวทางการจัดการศึกษาดังกล่าว ครูจะต้องส่งเสริมผู้เรียนให้ได้พัฒนาตนเองตามความถนัด ตามความสนใจ ฝึกประสบการณ์จริง จัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การเรียนการสอนจึงไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงภายในห้องเรียนเท่านั้น โรงเรียนจำเป็นต้องดำเนินการให้การจัดการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อร่วมพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีมากอย่างหนึ่ง มีสิ่งที่น่าสนใจอย่างหลากหลาย เป็นแหล่งวิทยาการที่โรงเรียน ครูผู้สอนสามารถใช้ได้อย่างสะดวก นักเรียนสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างมากมาย จากคนเฒ่าคนแก่ในชุมชน เช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชน วิถีชีวิตที่สำคัญในชุมชน ศิลปวัฒนธรรม อาชีพ ป่าชุมชน แหล่งท่องเที่ยว ฯลฯ นอกจากนี้ในแต่ละชุมชนยังมีสถานประกอบการที่นักเรียนจะได้เรียนรู้และฝึกทักษะด้านการประกอบอาชีพต่างๆ ตามความสนใจ เช่น การทอผ้า การแกะสลัก การเลี้ยงสัตว์ การซ่อมรถจักรยาน เป็นต้น

5. ในกิจกรรมด้านอื่นๆ ในโรงเรียนในแต่ละปีการศึกษา ทุกโรงเรียนจะมีโครงการ/กิจกรรมเสริมหลักสูตรเกือบตลอดปี โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเชิญมาเป็นแขกของโรงเรียนหรือร่วมเป็นคณะกรรมการจัดงานในกิจกรรมต่างๆ เป็นต้นว่า กิจกรรมวันสำคัญ การแข่งขันกีฬา การจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียน ฯลฯ นอกจากนี้ให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนแล้ว โรงเรียนควรนำคณะครู นักเรียน เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนด้วย เช่นงานบุญประเพณีและวัฒนธรรมในชุมชน การร่วมพัฒนาหมู่บ้าน แหล่งน้ำ สถานที่สาธารณะอื่นๆ เป็นต้น

สรุปว่า ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนได้หลายรูปแบบ คือ การเป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่บ้าน ช่วยเหลือ กระตุ้นพัฒนาการด้านต่างๆ ในเด็ก ช่วยเหลือในเรื่องการบ้านของเด็ก การเป็นวิทยากร เป็นคณะจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การเป็นครูผู้ช่วย การเข้ามาเยี่ยมชมโรงเรียน หรือสังเกตการณ์ในชั้นเรียน การเป็นอาสาสมัคร เพื่อช่วยเหลือครูในฐานะครูพิเศษช่วยสอน ช่วยปฏิบัติงานในโรงอาหาร งานห้องสมุด จัดทำสื่อ อุปกรณ์การเรียนและให้คำปรึกษาในด้านอื่นๆ การเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ แหล่งวิทยาการ ในการเรียนรู้และฝึกทักษะด้านการประกอบอาชีพต่างๆ ตามความสนใจ การเป็นแขกของโรงเรียนหรือร่วมเป็นคณะกรรมการจัดงานในกิจกรรมต่างๆ

อำนาจ หมั่นสมบัติ (2544: 15) กล่าวถึงลักษณะของความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนไว้ดังนี้

1. โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เรียนและชุมชนได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนตามความเหมาะสมและความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล และงานที่พ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชนจะช่วยเหลือให้ความร่วมมือได้ เช่น เป็นกรรมการร่วมงานต่างๆ
2. เปิดโอกาสให้พ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชน ผู้สนใจเข้าร่วมวางแผนในการทำงาน ร่วมเข้ามามีกิจกรรมของโรงเรียนในโอกาสต่างๆ
3. เชิญผู้ปกครองและผู้สนใจเข้าชมผลงานการแสดงต่างๆ ของผู้เรียน
4. ให้ผู้ปกครองเข้าใจจุดมุ่งหมาย ระเบียบแบบแผน การดำเนินงาน กิจกรรมและโปรแกรมต่างๆ ของโรงเรียน

อภิญา เวชชัย (2544: 143 – 149) กล่าวถึง บทบาทการมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติ ซึ่งเป็นบทบาทความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับทางโรงเรียน โดยเริ่มจากการที่พ่อแม่จะเป็นฝ่ายเข้าหาครู เพื่อถามคำถาม และเปลี่ยนปัญหา ทัศนคติต่อการจัดการศึกษา ให้แก่เด็ก รวมถึงปัญหาในการเรียนของเด็ก ตัวอย่างของกิจกรรม เช่น การจัดหาและให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนในเรื่องทุน ทรัพยากร การบริจาคเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่างที่โรงเรียนกำหนดไว้ การเข้ามาส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาด้านวิชาการให้แก่เด็ก การร่วมงานกิจกรรมประจำของโรงเรียน หรือกิจกรรมพิเศษต่างๆ การเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในงานด้านต่างๆ การจัดกลุ่มกัลยาณมิตรในหมู่ผู้ปกครองกันเอง เพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ ให้แก่เด็ก หรือพ่อแม่ การเยี่ยมบ้านให้ความช่วยเหลือครอบครัวที่มีลักษณะพิเศษ การเข้าร่วมปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้แก่เด็กนักเรียน การเข้าร่วมงานด้านการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ การศึกษาวิจัย การเข้าร่วมการบริหารโครงการที่เป็นประโยชน์กับโรงเรียน เป็นต้น บทบาทในการแก้ปัญหาเชิงสังคมและพัฒนาจริยธรรมเด็ก คือ การเข้ามามีส่วนร่วมแก้ปัญหาความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของเด็ก เช่น การปฏิเสธโรงเรียน ก้าวร้าว การใช้ความรุนแรงในโรงเรียน บทบาทในการขยายความร่วมมือด้านเครือข่ายผู้ปกครอง เป็นบทบาทในการขยายการรวมกลุ่มของผู้ปกครองให้มีความเข้มแข็ง มีการสนับสนุนช่วยเหลือกันหลายด้าน ทั้งการให้ข้อมูล ทรัพยากร ความรู้ทางกฎหมาย การพัฒนาบุคลากร การแลกเปลี่ยนทักษะการทำงานและบทเรียนต่างๆ เพื่อเสริมพลังขององค์กรผู้ปกครองด้วยกันให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นภเนตร ธรรมบวร (2541 : 31) กล่าวว่า บทบาทการมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติ เป็นความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับโรงเรียน บทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครองในระดับปฏิบัติเป็นบทบาทในวงกว้างที่สามารถระดมความร่วมมือจากพ่อแม่ ผู้ปกครองมาร่วมด้วยได้อย่างกว้างขวาง ตัวอย่างของกิจกรรมในระดับปฏิบัติ เช่น การเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในงานต่างๆ ครูร่วมสอนในบางวิชา การจัดกลุ่มกัลยาณมิตรในหมู่ผู้ปกครองกันเอง เพื่อการจัดกิจกรรม

ต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน หรือพ่อแม่ ผู้ปกครอง การเยี่ยมบ้าน การให้ความช่วยเหลือครอบครัวที่มีลักษณะพิเศษ หรือมีภาวะวิกฤตที่ทำให้ครอบครัวอ่อนแอลงนับพลัน และการช่วยงานในห้องสมุด นอกจากนี้ยังเข้าร่วมงานด้านการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ การศึกษาวิจัย การร่วมบริหารโครงการที่เป็นประโยชน์แก่โรงเรียน

ศิริกาญจน์ โกลุม (2542 : 28) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการมีส่วนร่วมไว้ว่า กิจกรรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ชุมชนและโรงเรียนให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน ดังนี้

1. กิจกรรมพัฒนาโรงเรียน เช่น การปรับปรุงและสร้างอาคารเรียน การขยายบริเวณโรงเรียน การปรับปรุงบริเวณโรงเรียน ซึ่งส่วนมากชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของการบริจาคเงิน วัสดุ และแรงงานในการพัฒนา หรือการร่วมบริจาคให้กองทุนต่างๆ ของโรงเรียน

2. กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา และกิจกรรมตามประเพณี เช่น ประเพณีวันลอยกระทง วันเข้าพรรษา เป็นต้น มักเป็นกิจกรรมที่วัดและชุมชนร่วมกันจัดขึ้น และโรงเรียนจะเข้ามามีส่วนร่วมในพิธีกรรมต่างๆ เช่นร่วมทำบุญหรือร่วมแรงงาน โดยนำเด็กไปให้บริการแก่คนในชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การอำนวยความสะดวกในการจัดงาน การแสดงเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม

3. กิจกรรมวันสำคัญของโรงเรียนและของราชการ เช่น วันเด็ก งานกีฬา ให้คนในชุมชนมาร่วมงาน ซึ่งมักจะมีการบริจาคเงินและสิ่งของเพื่อให้ความร่วมมือ

4. กิจกรรมที่เป็นการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับโรงเรียน เช่น การที่โรงเรียนเชิญผู้ปกครองนักเรียนมาประชุมในโอกาสต่างๆ การประชุมคณะกรรมการโรงเรียน หรือการที่ครูไปร่วมงานของคนในชุมชนหรืองานวัด

5. กิจกรรมที่ร่วมกันริเริ่มและจัดขึ้นเป็นกรณีพิเศษ กิจกรรมในลักษณะนี้เป็นกิจกรรมที่ชุมชนและโรงเรียนร่วมกันดำเนินการในโอกาสพิเศษ การหาเงินสนับสนุนโรงเรียนและวัดในชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 63-65) กล่าวว่า การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน อาจกระทำดังต่อไปนี้

1. เข้าร่วมหรือชมกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เช่น การแข่งขันกีฬา กิจกรรมวันเด็กกิจกรรมวันขึ้นปีใหม่ กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมวันสงกรานต์ และกิจกรรมอื่นๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น

2. การปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ โรงเรียนควรเชิญผู้ปกครองของนักเรียน เข้าใหม่มาร่วมประชุมในการนิเทศ เพื่อจะได้ทราบระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน และจะช่วยกัน กวดขันบุตรหลานของตนให้ปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

3. การร่วมปรับปรุงพัฒนาโรงเรียน ชุมชนอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการ ปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนได้ ทั้งทางด้านแรงงาน ความคิด และสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้ โรงเรียนพัฒนาขึ้นทุกด้าน สามารถดำเนินตามภารกิจได้ดีขึ้น

4. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนในรูปแบบ คณะทำงานตามควรแก่กรณี

5. กิจกรรมอื่น ๆ ที่โรงเรียนสามารถให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานของโรงเรียนได้อีกหลายอย่าง แล้วแต่ลักษณะของพื้นที่ กฎ ระเบียบที่กำหนด

พิเชษฐ คงสตรี (2544 : 21-22) กล่าวว่า การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานของโรงเรียนนั้น ได้แก่ 1) เป็นกรรมการโรงเรียน โดยเลือกจากบุคคลในชุมชน 2) เป็นที่ จัดงานประเพณีของชุมชนและสอนหนังสือแก่ผู้ใหญ่ 3) การจัดหลักสูตรของโรงเรียนให้สอดคล้อง กับความต้องการของท้องถิ่นและนำวิทยากรท้องถิ่นมาช่วยสอนและ 4) การจัดกิจกรรมต่างๆ ใน โรงเรียน ชุมชนมีบทบาทในการสนับสนุน เช่น นิทรรศการ การแสดงละคร กีฬานักเรียน การแนะ แนว กิจกรรมทางศาสนาที่อาศัยผู้นำทางศาสนาในการอบรมสั่งสอนนักเรียน

พจณี เทียมศักดิ์ (2545 : 267 -268) กล่าวว่า การให้ชุมชนมีส่วนร่วมใน การดำเนินงานของโรงเรียน ที่พบคือ การมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้าน และการจัดกิจกรรมเพื่อ การเรียนการสอน ส่วนใหญ่ปราชญ์ชาวบ้านจะมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นวิทยากรในเนื้อหาบาง เรื่อง เช่น การสอนเรื่องสมุนไพร การต่อกิ่งติดตา การปลูกป่า เมื่อผู้เรียนศึกษานอกสถานที่ การให้ ปราชญ์ชาวบ้านทำหน้าที่แทนครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนภายในโรงเรียน หรือภายในชุมชน จึงเป็นสิ่งแสดงถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่าเป็นไปได้ด้วยดี

ด้านการปฏิบัติและการดำเนินกิจกรรม หมายถึง การปฏิบัติเกี่ยวกับการ ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่บ้าน การเป็นคณะจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การสนับสนุนด้าน ทุนทรัพย์ ทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ การบริหารงานและประสานงาน การให้ความช่วยเหลือด้าน แรงงานหรือข้อมูล การเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ การเป็นวิทยากรในการให้ความรู้ในเรื่องที่เชี่ยวชาญ การร่วมกิจกรรมของโรงเรียน การร่วมประชุมผู้ปกครอง การให้ร่วมมือในการเยี่ยมบ้านนักเรียน การร่วมรณรงค์จัดหาทุนการศึกษา การช่วยผลิตสื่อการเรียนการสอน การสนับสนุนพัฒนาโรงเรียน ในด้านอาคารสถานที่และการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน การใช้บริการด้านอาคารสถานที่ หรือ วัสดุอุปกรณ์ของทางโรงเรียน และการประชาสัมพันธ์โรงเรียน

5) การประเมิน

การประเมินผลเป็นการตรวจสอบปฏิบัติงานในองค์กร เพื่อให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สมยศ นาวิการ (2545: 179) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการประเมินผลการปฏิบัติงานไว้ว่า การประเมินผลเป็นธรรมชาติหนึ่งในการปฏิบัติงานของบุคคล เพราะการประเมินผลเป็นการพิจารณาและการพัฒนา เป็นกลไกของการควบคุมเพื่อรักษามาตรฐานของการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ในการประเมินผลนั้นต้องการที่จะพัฒนา ค้นคว้าหาวิธีที่จะพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคคล เช่นเดียวกันกับ เขาวดี วิบูลย์ศรี (2540: 9) กล่าวไว้ว่าการประเมินผลนั้น สามารถช่วยให้เรามีข้อมูลข่าวสารที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะ ตามปกติแล้ว การประเมินผลจำเป็นต้องมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่แน่นอนอยู่ก่อนที่จะทำการประเมินผลจริงๆ อย่างไรก็ตาม ในทางการศึกษานั้น บ่อยครั้งที่เรารวบรวมข้อมูลโดยมิได้มีจุดมุ่งหมายที่จะวัดหรือประเมินเป้าหมายใดๆ โดยตรง ในทางตรงกันข้ามการรวบรวมข้อมูลนั้น ๆ กลับเป็นการช่วยให้เราตัดสินใจว่า มีเป้าหมายใดบ้างที่เราควรจะกำหนดขึ้น หรือมีกระบวนการเรียนการสอนใดบ้างที่เราควรจะนำไปใช้ เป็นต้นว่า การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจหรือเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของบุคคลบางคน โดยในขั้นต้น เรามีได้มีความมุ่งหมายที่จะให้คุณค่ากับข้อมูลเหล่านั้นว่ามีความน่าสนใจมากน้อยเพียงไร แต่ข้อมูลที่ได้นั้นอาจจะช่วยการตัดสินใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ที่ต้องการในภายหลัง จึงอาจกล่าวได้ว่า ในทางการศึกษาเรามักจะนิยมใช้การประเมินผลตามแนวความคิดของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1997) กันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากเป็นความคิดที่กว้าง ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า “การประเมินผล” หมายถึงการรวบรวมข้อมูลและจัดข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อช่วยให้มีการตัดสินใจได้หลายทาง เช่น ตัดสินว่าบุคคลนั้นๆ มีความสนใจ และมีบุคลิกภาพอย่างไร หรือจะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพประเภทใดบ้าง เป็นต้น นอกจากนี้ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541: 63-65) กล่าวว่า จุดหมายของการประเมินมีเพียงประการเดียวคือ ประเมินเพื่อตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มุ่งประเมิน ซึ่งเป็นการตอบคำถามเชิงประเมินที่สำคัญในขณะที่บทบาทของการประเมินจะหมายถึงการนำคำตอบเชิงประเมินที่ได้ไปใช้ประโยชน์ต่างๆ โดยการประเมินอย่างเป็นทางการ (Formal evaluation) ที่มีบทบาทสำคัญในทางการศึกษาหลายประการคือ 1. เพื่อเป็นสารสนเทศ สำหรับการตัดสินใจและการกำหนดนโยบาย 2. เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน 3. เพื่อประเมินหลักสูตร 4. เพื่อรับรองวิทยฐานะสถานศึกษา 5. เพื่อปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาและโปรแกรมการศึกษา

ขั้นตอนการประเมินผล

ขั้นตอนการประเมินผลของ อนันต์ เกตุวงศ์ (2546 : 326) มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดความมุ่งหมายของการประเมินว่าจะประเมินอะไร และจะเอาผลการประเมินไปใช้ทำอะไรบ้าง
2. กำหนดข้อมูล ลักษณะ และแหล่งข้อมูล ว่าเป็นข้อมูลประเภทใด ในลักษณะปริมาณหรือคุณภาพ เป็นข้อเท็จจริงหรือเป็นเป็นความคิดเห็นหรือทัศนคติ และจะเก็บข้อมูลได้จากแหล่งไหน
3. กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของข้อมูลจะช่วยให้ผู้ประเมินสามารถกำหนดวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ว่าจะใช้สังเกต การสัมภาษณ์ การออกแบบสอบถาม หรือการเก็บจากห้องสมุด
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นขั้นเป็นตอนที่ออกไปหาข้อมูลตามแหล่งที่กำหนดไว้ โดยวิธีการที่เตรียมไว้ตามข้อ 3
5. การจัดทำข้อมูลดิบให้เป็นสารสนเทศที่เหมาะสม ในการนำไปใช้ประโยชน์ตามที่ต้องการ เช่น การทำข้อมูลให้เป็นไปตามต้นแบบของการตัดสินใจ
6. การแปลความหมายและการนำผลการประเมินไปใช้ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ประเภทของการประเมิน

การประเมินผลงานมีการแบ่งประเภทของการประเมินผลไว้ ซึ่ง Poland (อ้างในอนันต์ เกตุวงศ์, 2541: 333) ได้แบ่งประเภทการประเมินผลงานเป็น 3 แบบด้วยกัน คือ

1. การประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation) เป็นการประเมินความสำเร็จที่แท้จริงของแผนหรือโครงการว่า เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการตามแผนแล้วได้ผลงานหรือผลผลิตออกมาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพตรงตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และผลที่คาดว่าจะได้รับเพียงใด
2. การประเมินประสิทธิภาพ (Efficiency Evaluation) เป็นการประเมินถึงทรัพยากรที่ใช้ไปว่าทำให้บังเกิดผลมากน้อยเพียงใด ซึ่งมักจะใช้วิธีการวิเคราะห์ต้นทุนและประโยชน์ (Cost Benefit Analysis) หรือการวิเคราะห์ต้นทุน และประสิทธิผล (Cost Effectiveness Analysis) มาทำการพิจารณาประเมิน เพื่อจะรู้ว่าค่าใช้จ่ายที่แท้จริงหรือที่ใช้ไปจริงของแผน เป็นเท่าใดโดยมีวิธีการประเมิน 2 แบบ คือ

2.1 การควบคุมประเมินผล (Program Monitoring) เป็นการประเมินผลตามเป้าหมาย และนโยบายว่ามีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับระเบียบ กฎเกณฑ์ และมาตรฐานที่กำหนดไว้เพียงใด

2.2 การประเมินความแตกต่าง (Discrepancy Evaluation) เป็นการประเมินถึงความสำเร็จของแผนเปรียบเทียบกับมาตรฐานว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่เพียงใด

3. การประเมินโดยอาศัยแนวความคิดจากหลาย ๆ แหล่ง (Eclectic Evaluation)เป็นการประเมินผลหลาย ๆ ลักษณะ หรือหลาย ๆ อย่างไปด้วยกัน เช่น การประเมินในเรื่องการใช้ทรัพยากร การประเมินถึงกระบวนการปฏิบัติงานและการประเมินผลงานของแผนการประเมินผลเป็นเครื่องมือในการกำกับ ควบคุมการดำเนินงานขององค์กรให้ดำเนินตามแผนที่วางไว้ และยังเป็น การควบคุมผู้ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้แล้วการประเมินผลยังช่วยให้มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคในระหว่างการดำเนินงานและนำผลที่ได้มาพัฒนาองค์กรต่อไป

ประโยชน์และความสำคัญของการประเมิน

การวัดผลและการประเมินผลมีความสำคัญในการติดตามการปฏิบัติงานในองค์กรให้สำเร็จผล ดังที่ อนันต์ เกตุวงศ์ (2541: 323)ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของการประเมินผลไว้ ดังนี้ การประเมินผล คือ การวัดและประเมินสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับแผน ดังนั้น ข้อมูลและข่าวสารที่ได้รับจากการวัดผลประเมินผล จึงมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องกับแผนและโครงการนั้น กล่าวคือ ถ้าผลการประเมินเป็นไปในทางบวกหรือเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ในแผน สิ่งที่กำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นวิธีการทำงาน ขั้นตอนการทำงาน ทั้งหมดนี้ย่อมหมายถึงการยึดเป็นแนวทางในการพัฒนาไปขยายผลต่อไป แต่ถ้าผลนั้นเป็นไปในทางลบในลักษณะของปัญหา อุปสรรค หรือคุณภาพงานต่ำนั้น ก็จะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารนำไปวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไข การพัฒนางานก็จะดีขึ้น นอกจากนี้แล้ว การประเมินผลซ้ำทำให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานตามแผนมีความระมัดระวังเตรียมพร้อมในการทำงานมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากหลังการประเมินผล ถ้าการประเมินผลของการปฏิบัติงานมีข้อบกพร่องหรือปฏิบัติงานได้ต่ำกว่ามาตรฐานย่อมทำให้ผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงานถูกตำหนิและไม่มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

1. บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
2. การมีส่วนร่วมในการจัดและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ต่างๆ
3. การกำหนดนโยบาย เป้าหมายในการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษา
4. การประชาสัมพันธ์สนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา ร่วมสร้างความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ นำการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ
4. การเป็นผู้สนับสนุนทรัพยากรและบุคลากรในการจัดการศึกษา

5. การตรวจสอบการจัดการศึกษา เป็นการตรวจสอบจากผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ในเรื่องการวัดผลการปฏิบัติ การพัฒนาตนเองของครูและนักเรียน การปรับปรุงบรรยากาศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การบริการและการปฏิบัติงานของโรงเรียน

ดังนั้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีดังนี้

1. การสำรวจความต้องการ คือสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการของโรงเรียนวิเคราะห์สภาพของโรงเรียน โดยการซักถาม สังเกต สัมภาษณ์
2. การกำหนดมาตรฐานของโรงเรียน โดยยึดมาตรฐานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ตามที่คณะรัฐมนตรีประกาศ และมาตรฐานที่เกิดจากความต้องการชุมชน
3. การวางแผนการพัฒนา คือ การวางแผนการพัฒนาโรงเรียน ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ ของโรงเรียนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการประจำปีและแผนยุทธศาสตร์เพื่อให้การบริหารจัดการโรงเรียน โดยมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริงนั้น ชุมชนและโรงเรียนควรทบทวนกระบวนการทำงานร่วมกัน

ผลที่ได้จากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

1. ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับความถนัดความสนใจและความสามารถของตนเองได้เรียนรู้วิธีแสวงหาความรู้ มีความสุขในการเรียนรู้และรักที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. ครูมีความรู้ความเข้าใจ เมื่อประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญช่วยให้ผู้เรียนมีความสุข ผู้สอนก็มีความสุขและเรียนรู้ให้พัฒนาเป็นครูอาชีพ
3. ผู้ปกครองรู้และเข้าใจความถนัด ความสนใจ ความสามารถและศักยภาพในการศึกษาเรียนรู้ของผู้เรียน มีความเข้าใจบทบาทของคนในการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้อของผู้เรียน ตลอดจนมีความสุขที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาเรียนรู้ของผู้เรียน
4. ผู้บริหารได้พัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนเป็นโรงเรียนที่แท้จริง ไม่ใช่โรงเรียน และได้ใช้กระบวนการบริหารที่นักเรียน ครู ผู้ปกครองชุมชนมีส่วนร่วม
5. ชุมชน และสังคมส่วนรวมได้พลเมืองที่มีคุณภาพ ศักยภาพ และมีสำนึกรับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติ

6. องค์กรอื่น ๆ ได้มีส่วนช่วยประเทศในการพัฒนาบุคคลที่จะเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพ และศักยภาพที่จะช่วยพัฒนาประเทศต่อไป

การเปลี่ยนแปลงเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ถ้ารัฐเท่าทันและปรับตัวได้ความปกติสุขของการดำเนินชีวิตก็จะมีได้อยู่เสมอ “การปฏิรูปการศึกษา เป็นอีกการเคลื่อนไหวหนึ่งของสังคม ที่จะผลักดันให้เกิดการปรับตัวได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งสามารถสร้างชุมชนทางปัญญาของคนให้มีศักยภาพในการเตรียมตัวสู่นาคตได้อย่างมั่นใจ อันเป็นการเตรียมการเชิงรุกของระบบสังคมที่เข้มแข็ง เส้นทางการศึกษา พร้อมเปิดโอกาสให้ครูผู้บริหาร ชุมชนและทุกส่วนในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษา มีกระบวนการยุทธศาสตร์ที่หลากหลาย ที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์”

ชุมชนถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาจะสำเร็จขึ้นได้ ผู้เรียนจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา ดังที่สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา 2545 อ้างในณรงค์ อภัยใจ 2549 : 12-13) ได้กล่าวถึงถึงบทบาทของชุมชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

1. ชุมชนร่วมการตัดสินใจเกี่ยวกับ การศึกษาของบุตรหลาน เช่น การเลือกสถานศึกษาให้บุตรหลาน ร่วมตัดสินใจในทิศทางการศึกษา
2. ชุมชนควรร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร พัฒนาการของบุตรหลาน และการเรียนการสอนประจำวัน
3. ชุมชนร่วมจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และติดตามการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา และครู ให้ข้อคิดเกี่ยวกับปัญหา และให้ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
4. ชุมชนร่วมกับสถานศึกษา ในการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนของสถานศึกษา เช่น ผู้ปกครองอาจร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน หรือร่วมกิจกรรมอื่นที่สถานศึกษาจัด ซึ่งหากชุมชนมีแนวทางสนับสนุนที่ดี ก็จะส่งผลดีต่อการจัดการศึกษา
5. ชุมชนร่วมสนับสนุนกิจกรรมการศึกษา โดยสนับสนุนความคิดการเป็นผู้นำ การร่วมเป็นกรรมการในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา เช่น การเข้าร่วมประชุม การให้คำปรึกษาแนะนำ การแสดงความคิดเห็น การให้ข้อมูล การปกป้องดูแล การสนับสนุนทรัพยากรการเงิน วัสดุอุปกรณ์ การร่วมดำเนินโครงการต่าง ๆ และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

สำนักงานปฏิบัติการศึกษา ยังให้แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาไว้ดังนี้ (อ้างในณรงค์ อภัยใจ 2549 : 13-14)

1. ต้องร่วมคิดระหว่างประชาชนด้วยกันเอง และเจ้าหน้าที่ของทางภาครัฐ หรือองค์กรภาคเอกชนในการจัดการเรียนการสอน โดยดำเนินการกันเองตามความสามารถ เช่น การจัดชั้นเรียน โดยครอบครัวในชุมชนร่วมกันจัดขึ้น และขอความร่วมมือจากวิทยากรจากพื้นที่การศึกษา

2. แสดงความคิดเห็นโต้แย้งการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย การกำหนดหลักการ วิธีการ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาได้อย่างกว้างขวาง และมีสิทธิที่จะขอให้ผู้รับผิดชอบนำข้อขัดแย้ง มาประชุมปรึกษาหารือกันกับประชาชนหรือองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อปรับปรุงการดำเนินการด้านการศึกษาให้เหมาะสม

3. ร่วมคิด ร่วมรับผิดชอบกำหนดหลักสูตรวิชาที่จะให้มีการเรียนการสอนในโรงเรียน ให้ตรงความต้องการ และความจำเป็นในการใช้ความรู้ ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน

4. คัดเลือกตัวแทนเข้าไปเป็นกรรมการในสถานศึกษาในชุมชนนั้น เพื่อช่วยเหลือการบริหารจัดการศึกษา ทั้งในด้านการจัดการอุปกรณ์การเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์ จำเป็นต้องใช้ รวมถึงงบประมาณด้วย

5. สามารถเข้ามามีส่วนร่วมให้มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการการศึกษา เมื่อเห็นว่าการดำเนินงาน ไม่ก่อเกิดประโยชน์แก่ชุมชนตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

6. มีสิทธิในการติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการด้านการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทุกระดับ เพื่อกระตุ้นให้ทำงานอย่างจริงจัง ทุ่มเทกับการทำงานเต็มความสามารถ

7. มีส่วนร่วมดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมไม่เหมาะสม ช่วยกันแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม

8. ร่วมกิจกรรมศึกษาขององค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรของประชาชน

นอกจากนี้ มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์ (อ้างใน ทรงวุฒิ เรื่องวาทะศิลป์ 2550 : 11-12) ยังได้เสนอกรอบแนวความคิดและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบการศึกษากับชุมชน ในประเด็นปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้โรงเรียนสามารถเข้าร่วมกับชุมชน ในประเด็นปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้โรงเรียนสามารถทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ว่า

เงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้โรงเรียนสามารถทำหน้าที่หรือมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาประกอบด้วย

1. การมีวิสัยทัศน์เรื่องการศึกษาของชุมชนร่วมกัน ชุมชนรวมทั้งองค์กรอื่นและบุคลากรทางการศึกษาใน โรงเรียน จะต้องมีวิสัยทัศน์ที่ตรงกันเกี่ยวกับการศึกษา เพื่อความเข้มแข็งของการศึกษาของชุมชน และความเข้มแข็งของชุมชน เช่น ต้องมีความเข้าใจที่ตรงกัน ในเรื่องของ “ชุมชนเข้มแข็ง” “การศึกษาเพื่อชีวิต” “กระบวนการเรียนรู้” และอื่น ๆ เพื่อที่จะทำให้เกิดอุปสรรคในการร่วมมือ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการกำหนดกระบวนการดำเนินงาน ที่นำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งควรเกิดขึ้น จากการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและโรงเรียน

2. การมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากภาคีอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เป็นเงื่อนไขที่ทำให้โรงเรียนและชุมชนร่วมกันสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้มากขึ้น เพราะในสถานการณ์ที่ชุมชนอ่อนแอ นั้น มีความจำเป็นที่จะแสวงหา ความรู้ ความคิด กำลังใจ ประสบการณ์ บทเรียน งบประมาณ ฯลฯ จากภายนอกชุมชน เพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความร่วมมือและพัฒนาความร่วมมือ ไปสู่การผลักดันให้การศึกษาทำหน้าที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ส่วนกระบวนการเกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ควรเกิดขึ้นบนโครงสร้างพื้นฐานแนวราบ คือ เริ่มต้นจากการแสวงหาผู้ที่ให้ความร่วมมือ ร่วมคิดร่วมทำ ในลักษณะของ “หุ้นส่วน” (Partnership) มิใช่ในฐานะของผู้เข้าร่วม คือ มีการกำหนดเรื่องต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้า เพราะวิธีการดังกล่าวจะเป็นอุปสรรคในการสร้างการมีส่วนร่วม อย่างแท้จริงของชุมชน สมสมัย เพื่องงาม (2547 : 56-58) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของชุมชน และโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีประเด็นสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

1. หลักการมีส่วนร่วม โรงเรียนและชุมชนควรมีการปฏิสัมพันธ์ที่อยู่ในลักษณะเท่าเทียมกัน โรงเรียนต้องรับฟังความคิดเห็น ความต้องการ และปัญหาของชุมชน

2. รูปแบบการมีส่วนร่วม โรงเรียนควรร่วมมือกับชุมชน ในการจัดการเรียนการสอนและการดำเนินชีวิต

3. หลักสูตรสถานศึกษาที่คืบหน้า โรงเรียนจะเปิดโอกาสและกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามามีบทบาทและภาระหน้าที่ในการบริหารหลักสูตร

4. การบริหารโรงเรียน โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ชุมชน เข้ามา มีบทบาทช่วยในการบริหารโรงเรียนด้วย

ธนสาร บัลลังก์ปัทมา (2551 : 30) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชนในการจัดการศึกษา มีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยสถานศึกษาสามารถเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนจัดสร้างหลักสูตรสถานศึกษา และกำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชนเป็นยุทธศาสตร์ที่จำเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาควรระลึกถึง ซึ่งมีหลัก 10 ประการ คือ 1) สร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อชุมชน 2) ฝึกให้เป็นคนใจกว้างและมีจิตสาธารณะ 3) ตระหนักในสิ่งที่จำเป็นและขาดแคลน ไม่วางเฉยทุกอย่างทำได้หากตั้งใจทำ 4) ต้องหมั่นสร้างและปรุงแต่งตนเองให้เป็นบุคคลที่มีเสน่ห์เป็นที่ชื่นชมศรัทธาของชุมชนและเพื่อร่วมงาน 5) อ่อนน้อมถ่อมตน วางตัวเรียบง่าย อยู่กับชุมชนและเพื่อนร่วมงานได้ตลอดเวลา 6) หลีกเลี่ยงการโต้แย้งที่ไร้เหตุผล พัฒนาทักษะการประนีประนอม 7) ให้การต้อนรับชุมชนด้วยบรรยากาศสมิทธิภาพ 8) พัฒนาเทคนิคการวิเคราะห์ชุมชนให้ลึกซึ้ง เพื่อสำรวจจุดเด่น จุดด้อย เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนา 9) หมั่นแสวงหาแหล่งงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ จากหน่วยงาน บริษัท ห้าง ร้านค้า โดยใช้โครงการที่มีประสิทธิภาพ 10) สร้างและพัฒนา ค่านิยมการสร้างสัมพันธภาพกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

3. บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา มีดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการจัดและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งที่บ้านและที่สถานศึกษา 2) การกำหนดนโยบายเป้าหมายการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษา 3) การประชาสัมพันธ์ สนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา 4) การเป็นผู้สนับสนุนทรัพยากรและบุคลากรในการจัดการศึกษา 5) การตรวจสอบการจัดการศึกษา

4. กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ควรดำเนินการดังนี้ 1) สำรวจความต้องการ การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน 2) การกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา 3) การวางแผนพัฒนาสถานศึกษาตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ 4) กิจกรรมการปฏิบัติ คือ แนวทางปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ 5) การประเมินผล คือ การประเมินแนวทางปฏิบัติ และ 6) การสรุปผลการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานร่วมกัน

สรุปว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครองในการจัดการศึกษา คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งที่บ้านและที่สถานศึกษา การกำหนดนโยบาย เป้าหมายการจัดการศึกษา การประชาสัมพันธ์ สนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา การเป็นผู้สนับสนุนทรัพยากรและบุคลากรในการจัดการศึกษา และ การตรวจสอบการจัดการศึกษา การสำรวจความต้องการ การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน การกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา การวางแผนพัฒนาสถานศึกษาตาม

วิสัยทัศน์ พันธกิจ กิจกรรมการปฏิบัติ คือ แนวทางปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ การประเมินผล คือ การประเมินแนวทางปฏิบัติ และการสรุปผลการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานร่วมกัน

2.3 บทบาทของชุมชนต่อโรงเรียน

เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถาบันของชุมชน เพื่อการอบรมสั่งสอนให้แก่บุตรธิดาของชุมชนนั้นๆ เมื่อเด็กจบออกมาต้องใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ ชุมชน จึงสมควรมีสิทธิ์มีส่วนที่จะรับรู้ และมีส่วนได้และส่วนเสียจากผลผลิตของโรงเรียน จึงเป็นหน้าที่ของชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนตามบทบาทที่มีข้อผูกพันระหว่างชุมชนกับโรงเรียน อุดม ปัญญา (ม.ป.ป.: 91) กล่าวว่า ชุมชน มีบทบาทหน้าที่ส่งเสริมในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน โดยการส่งบุตรหลาน เข้ารับการศึกษาเพื่อให้มีความรู้ความสามารถนำไปพัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติต่อไป ทั้งยังสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์และปัจจัยอื่นๆ ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน สุวัฒน์ พุทธเมธา (2524: 41-51) กล่าวถึงบทบาทและความสำคัญของชุมชนต่อโรงเรียนไว้ ดังนี้ (1) ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญในการกำหนดปรัชญาและจุดหมายของโรงเรียน (2) การพัฒนาหลักสูตร (3) พัฒนาคอนอันเป็นส่วนสำคัญของชุมชนนั้น (4) พิจารณาปรับปรุงชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น ได้แก่ ปัญหาเรื่องการทำงานและการประกอบอาชีพ ปัญหาเรื่องรายได้ ปัญหาเรื่องสุขภาพอนามัยและการบรอกโรค ปัญหาการดำรงชีวิตอย่างเป็นประชาธิปไตย ปัญหาการใช้ทรัพยากร การใช้เวลาว่าง ปัญหาการอนุรักษ์และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม และ ปัญหาด้านการประสานสามัคคี (5) พัฒนาปรับปรุงการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน (6) โรงเรียนเป็นแหล่งปฏิบัติชีวิตที่แท้จริงของนักเรียน (7) การที่โรงเรียนจะใช้แหล่งทรัพยากรของชุมชนให้มีประโยชน์ (8) โรงเรียนมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องกันไป เพื่อชีวิตที่ดีของนักเรียนและชุมชน (9) การที่โรงเรียนจะอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรม (10) ที่ชุมชนจะช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนในด้านต่างๆ (11) ชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อโรงเรียนในฐานะที่ตั้งของหน่วยงาน องค์กรและสถาบันต่างๆ รวมทั้งตัวโรงเรียนเองด้วย (12) ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการควบคุมและสนับสนุนส่งเสริมโรงเรียนสำหรับการใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา สุวัฒน์ พุทธเมธา (2524: 66-67) ได้แบ่งทรัพยากรชุมชนออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เป็นธรรมชาติทั้งหลาย ซึ่งแต่ละชุมชนอาจมีลักษณะแตกต่างกันไป

2. ทรัพยากรทางสังคมของมนุษย์ ได้แก่ (1) บุคคล นับเป็นส่วนสำคัญของชุมชน โดยชุมชนแต่ละชุมชนประกอบด้วยสมาชิกประเภทต่างๆ แตกต่างกันไปทั้งเพศ วัย ความรู้

ความสามารถ ประสบการณ์ วิถีชีวิต อาชีพ ฯลฯ (2) สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น จัดทำขึ้น ได้แก่ อาคาร สถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ โบราณวัตถุ โบราณสถาน บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ที่ทำการรัฐบาล และหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น (3) สิ่งที่เป็นระเบียบแบบแผน ประเพณี วัฒนธรรม การปกครอง การเมือง ระบบเศรษฐกิจ อาชีพ และความเป็นอยู่ของประชาชน ทรัพยากรดังกล่าวข้างต้น นับว่าเป็น ทรัพยากรที่มีค่าอย่างยิ่งของชุมชน ที่โรงเรียนควรจะต้องนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษา

นอกจากนี้ สุวัฒน์ พุทรเมธา (2524 :75-78) ยังได้กล่าวถึงการนำทรัพยากรมาใช้ ให้เป็นประโยชน์ทางการศึกษาไว้ ดังนี้

1. ในกรณีนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ (1) นำทรัพยากรต่างๆ เหล่านี้มาใช้ในห้องเรียน (2) ครุณำนักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ (3) ให้นักเรียนทำกิจกรรม เพื่อเสริมความรู้

2. ในกรณีที่นำทรัพยากรทางสังคมมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ (1) บุคคลนำมาเป็น วิทยากรในด้านต่างๆ แล้วแต่จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นตัวอย่าง แบบอย่างในกา ดำเนินชีวิตให้ นักเรียนได้เห็นชีวิตตัวอย่าง แบบอย่างแท้จริงของความสำเร็จในด้านต่างๆ เช่น อาชีพ คุณธรรม เกียรติยศ ชื่อเสียง การเสียสละ การทำประโยชน์แก่ชุมชน เป็นต้น และให้บุคคลช่วยเหลือกิจกรรม และกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา เช่น ช่วยเหลือทางการเงิน ให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นเป็น กรรมการร่วมในหน่วยงาน ช่วยการสอน และช่วยกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน (2) วัฒนธรรม ประเพณี ระเบียบ แบบแผน การเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ อาชีพและความเป็นอยู่ของ ประชาชน สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ที่จะต้องให้นักเรียนเข้าใจและปฏิบัติตาม (3) สถาบัน องค์กร และหน่วยงานต่างๆ นักเรียนจะได้เรียนรู้ถึงบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อสิ่ง ต่างๆ เหล่านี้ต่อชุมชน (4) โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสิ่งก่อสร้างต่างๆ นักเรียนจะได้เข้าใจ ประวัติความเป็นมาของชุมชน การเปลี่ยนแปลงของชุมชน ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าต่างๆ เพื่อ ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความภาคภูมิใจในชุมชนของตน การเห็นคุณค่าในมรดก วัฒนธรรม และความร่วมมือส่งเสริมอนุรักษ์สิ่งที่มีค่าต่างๆ เหล่านี้ (5) สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ นักเรียนจะได้เรียนรู้คุณค่า ประโยชน์และโทษของสิ่งต่างๆ เหล่านี้ต่อการดำรงชีวิต การปฏิบัติตน ของคนในสังคมที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ เหล่านี้

สมลักษณ์ ภูคำแสน (2540: 112) ได้สรุปผลวิจัยว่า แนวการจัดการศึกษาต้องให้ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องกาไรรณรงค์การรับนักเรียนใกล้บ้าน การจัดสวัสดิการ การให้ ทุนการศึกษาสำหรับนักเรียน การรวมกิจกรรมดนตรี กีฬา การแนะแนวการศึกษาต่อ การสอดส่อง ดูแลความประพฤตินักเรียน การเข้าร่วมในกิจกรรมการส่งเสริมประชาธิปไตย การจัดงานประจำปี และงานประเพณีต่างๆ ให้มาก

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542 : 214) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า สิ่งสำคัญที่จะกำหนดกระบวนการและแบบแผนการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ผู้นำชุมชน ผู้บริหาร โรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียน คณะครูและผู้ปกครองนักเรียน ประการสำคัญที่สุดคือ เจือปนใจทางด้านบริการของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชนและทางด้าน โรงเรียน และที่สำคัญคือการกำหนดความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนให้ตรงกันระหว่างที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในชุมชน ส่วนกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีขั้นตอนสำคัญ 8 ขั้นตอน คือ (1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อนร่วมดำเนินการ (2) การสร้างความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชน (3) การสร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้มีส่วนร่วม (4) การสร้างกิจกรรม (5) การต่อรองเพื่อดำเนินการ (6) การร่วมดำเนินการ (7) การร่วมการประเมินผลการดำเนินการ (8) การร่วมกันรับผลประโยชน์จากการดำเนินการ ดังนั้น แนวทางที่จะจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วม จะต้องมีการณรงค์สร้างสำนึกร่วม โดยการสร้างกระแสน้ำ ทำการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย กระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปให้ประชาชนโดยตรงในทุกๆ ด้าน ให้สามารถจัดการศึกษาได้หลายรูปแบบ ได้ครูในมิติใหม่ มีกองทุนเพื่อการศึกษา มีหลักสูตรที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง และมีกระบวนการเรียนรู้โดยกระทำจริงในชั้นการปฏิบัติ

โคแนนท์ (Konant อ้างถึงใน นภาพร คงคาลวง 2548: 22) นักศึกษามีชื่อของอเมริกา ได้กล่าวว่า โรงเรียนเป็นสถาบันของสังคมของชุมชน เพื่ออบรมสั่งสอนแก่นุตรธิดาของชุมชนนั้นๆ เมื่อเด็กจบออกมา ต้องใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนนั่นเอง โดยเหตุนี้ ชุมชนจึงควรมีสิทธิ์ที่จะรู้และกำหนดได้บ้างว่าบุตรธิดาของเขา จะมีลักษณะอย่างไร มีความสามารถในด้านไหน ทำอะไรได้บ้าง และอนาคตจะเป็นอย่างไร เป็นต้น การที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองจะรู้ได้ว่าเด็กของเขาจะเป็นอย่างไร มีความสามารถด้านไหนในอนาคตนั้น เขาควรจะเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้และกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียนด้วยตนเอง นอกจากนั้น การที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็ก ได้เข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ และมีส่วนในการกำหนดทิศทางของโรงเรียนเช่นนี้ ก็จะช่วยให้ โรงเรียนได้ดำเนินกิจกรรมไปอย่างรอบคอบ เหมาะสมตรงตามความต้องการของชุมชนมากขึ้น

โคแนนท์ ยังได้กล่าวอีกว่า ความพยายามที่จะแยกโรงเรียนออกจากชุมชนนั้น เป็นความคิดที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ซึ่งอาจจะนำไปสู่ความหายนะของโรงเรียนและความล้มเหลวในตัวเด็ก ความจำเป็นที่จะต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียน จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียนนั้นอาจมีหลายระดับด้วยกัน โดยทั่วไปจะแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ ระดับต้น ระดับกลาง และระดับปลาย โดยระดับต้นจะเป็นการเก็บและรวบรวมข้อมูลเพื่อตัดสินใจระดับกลางเป็นการแบ่ง

หมวดหมู่ ด้ความข้อมูลและนำเสนอแนะการเลือก ระดับปลาย เป็นการกำหนดการเลือกและ
ข้อเสนอแนะเพื่อดำเนินงาน

จากการกล่าวมาข้างต้นกำหนดได้ว่า ชุมชนมีบทบาทหน้าที่ต่อการปฏิบัติงานใน
โรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ในเขตชุมชน โรงเรียนเกิดขึ้นมาได้เพราะความต้องการของชุมชน
จึงทำให้ชุมชนกับโรงเรียนมีส่วนเกี่ยวข้องผูกพันจนยากที่จะแยกจากกัน ภารกิจที่สำคัญของ
โรงเรียน คือการพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความ
ต้องการของสังคม และชุมชน ในขณะที่เดียวกันชุมชนเองก็มีบทบาทหน้าที่ต่อโรงเรียนด้วยเช่นกัน
ดังนั้น ชุมชนจึงควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ทิศทาง และเป้าหมายในการดำเนินงานของ
โรงเรียน รวมทั้งช่วยสนับสนุนโรงเรียนในด้านต่างๆ เพื่อให้โรงเรียนสามารถปฏิบัติการกิจได้อย่าง
เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของชุมชนมีหลายรูปแบบ จึงเป็นภาระหน้าที่ของ
ชุมชน ที่จะกำหนดบทบาทเชื่อมโยงและประสานสัมพันธ์กับภาระหน้าที่ในโรงเรียนไปในทิศทาง
ที่พึงประสงค์ร่วมกัน

2.4 บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลในการจัด

การศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา
ที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีทุกโรงเรียน โดยให้มีจำนวนแตกต่างกันไปตามขนาดที่นับ
จากจำนวนนักเรียนในโรงเรียนนั้น และกำหนดให้มีการประชุมอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง
เพื่อกำกับและส่งเสริมกิจกรรมของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้น
พื้นฐาน มีบทบาท-หน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น
พื้นฐาน พ.ศ. 2543 ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2547 : 8)

1. กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา มีแนวปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษาและทำความเข้าใจในจุดมุ่งหมาย หลักการของการจัดการศึกษาตาม
พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

1.2 ศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของชุมชน/ท้องถิ่น
ที่ตั้งของสถานศึกษา

1.3 กำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษา ด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ อาคาร-
สถานที่ กิจกรรม

1.4 กำหนดนโยบาย เป้าหมาย และทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ
สถานศึกษา

1.5 กำหนดให้สถานศึกษาจัดทำธรรมนูญของโรงเรียน

2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษามีแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

- 2.1 ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
- 2.2 พิจารณาสอดคล้องกับของแผนปฏิบัติการประจำปีกับแผนพัฒนาของสถานศึกษา
- 2.3 พิจารณาถึงความเป็นไปได้และความเหมาะสมเกี่ยวกับวิธีการหรือยุทธศาสตร์การดำเนินงานของกิจกรรม งาน/โครงการที่ระบุไว้ในแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา

2.4 ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา

3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับ ความต้องการของท้องถิ่น มีแนวปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

- 3.1 ศึกษาหลักการ จุดหมาย โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3.2 พิจารณาความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3.3 พิจารณาความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของสาระการเรียนรู้และความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

3.4 ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระการเรียนรู้ของสถานศึกษา

4. กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษามีแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

- 4.1 กำหนดแผนการกำกับและติดตามร่วมกับสถานศึกษา ได้แก่ วิธีการ ระยะเวลา
- 4.2 ดำเนินการ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานตามสถานศึกษาตามแผนที่กำหนดไว้โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย
- 4.3 ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่สถานศึกษาและให้ความช่วยเหลือสนับสนุน และขวัญ-กำลังใจในการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามแบบแผนและวิธีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน มีแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

- 5.1 สถานศึกษาจัดทำข้อมูล สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับจำนวนนักเรียน การ คมนาคม สภาพทางเศรษฐกิจ

5.2 สนับสนุนและจัดหาที่เรียนให้แก่เด็กในพื้นที่บริการได้เข้ามาเรียนในสถานศึกษาได้มากที่สุด

5.3 จัดหาทุนการศึกษา อุปกรณ์การศึกษาและสิ่งจำเป็นอื่นๆ แก่ผู้เรียนที่ขาดแคลน

6. พิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ มีแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

6.1 สนับสนุนให้เด็กพิการ ได้มีการเรียนร่วมกับเด็กปกติ

6.2 สอดส่อง ดูแลเด็กที่ได้รับการทารุณ กดขี่ ข่มเหง ล่วงละเมิดทางเพศ ใช้แรงงานเด็ก กักขัง ฯลฯ ให้ได้รับความช่วยเหลือและส่งไปขอรับบริการที่เหมาะสม

6.3 สอดส่องดูแลเด็กที่มีความบอบพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้หรือมีร่างกายที่พิการ หรือทุพพลภาพหรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาสให้ได้รับการศึกษาที่ทั่วถึง

6.4 ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเป็นรายบุคคลให้ได้มากที่สุด

6.5 สนับสนุน ส่งเสริมการทำงานร่วมกับองค์กรการพิทักษ์สิทธิเด็ก

7. เสนอแนะและมีส่วนร่วมในการบริหารด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา มีแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

7.1 การบริหารจัดการด้านวิชาการ

1) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียนชุมชนและท้องถิ่น

2) ให้ข้อเสนอแนะและส่งเสริม สนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3) รับทราบและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

7.2 การบริหารจัดการด้านงบประมาณ

1) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งและการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา

2) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษาหรือปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับเรื่องนี้ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด

3) การบริหารจัดการด้านบริหารงานบุคคล

ปฏิบัติตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4) การบริหารจัดการด้านบริหารทั่วไป

1) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะและให้คำปรึกษาในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

2) รับทราบ ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกิจกรรมของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น และรายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเมื่อสถานศึกษาไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการชุมชนและท้องถิ่น

3) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน เกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด

4) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ฯลฯ ในการดำเนินงานต่างๆ ของสถานศึกษาตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด

5) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่นๆ ในชุมชนและท้องถิ่น

6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับภารกิจของสถานศึกษาตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

8. ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสื่อสารจารีต-ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ มีแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

8.1 รายได้ทรัพย์สิน และทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ เพื่อสนับสนุนจัดหาการเรียนการสอน

8.2 ส่งเสริมและกำกับติดตามการใช้วิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น

8.3 ส่งเสริมและกำกับติดตามเพื่อให้สถานศึกษาดำเนินกิจกรรมที่ศึกษาจารีต ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ พร้อมทั้งการยกย่อง เชิดชูเกียรติ ภูมิปัญญา ท้องถิ่นตามความเหมาะสมและโอกาสอันสมควร

9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงาน กับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนร่วมใน การพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น มีแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

9.1 ส่งเสริม และสนับสนุนให้สถานศึกษาร่วมกับชุมชน องค์กรทั้งภาครัฐ และ เอกชนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

9.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการและให้บริการด้าน ต่างๆ แก่ชุมชน

10. ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อน เสนอต่อสาธารณชน มีแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

10.1 ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปี

10.2 เสนอแนะในการปรับปรุงรายงานผลการดำเนินงานประจำปี

10.3 ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาก่อนเผยแพร่ ต่อสาธารณชน

11. แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการ เพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ ตามที่เห็นสมควร มีแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการ ตามความเหมาะสมและความจำเป็นในแต่ละกรณี

กรุงเทพมหานครได้ออกระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2547 เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยระเบียบดังกล่าวกำหนดให้

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกรุงเทพมหานครทุกแห่ง มีคณะกรรมการสำนักศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9-15 คน มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. เสนอแนวทางการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา
  2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
  3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
  4. กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา และมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในและการประเมินผลภายนอก
  5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน
  6. ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
  7. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา
  8. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีต- ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ
  9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น
  10. ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีการศึกษาและผลการประเมินจากหน่วยงานภายนอกก่อนเสนอต่อสาธารณชน
  11. พิจารณาเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาสถานศึกษาต่อผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาหรือผู้ที่ผู้อำนวยการสำนักงานศึกษามอบหมาย เพื่อพิจารณาแต่งตั้ง เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา
  12. แต่งตั้งอนุกรรมการหรือเพื่อดำเนินการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร
  13. ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย
- ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2547 กำหนดหน้าที่ไว้ 13 ประการ ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 5 บทบาท ดังนี้ (กรุงเทพมหานคร, สำนักงานการศึกษา 2550:3-5)

1. บทบาทในการกำหนดนโยบาย

1.1 การเสนอแนวทางกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา

1.2 การเสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และ นโยบายของผู้ว่ากรุงเทพมหานครและสำนักงานการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติของคณะกรรมการฯ มีดังนี้ (กรุงเทพมหานครสำนักงานการศึกษา 2549 :73)

ก. ที่ประชุมต้องตกลงรับไปเป็นการบ้านที่จะต้องเตรียมสองหน้า เพื่อศึกษาหาข้อมูล หาประเด็น พิจารณาความเหมาะสม ความเป็นไปได้

ข. อาจต้องสอบถามรายละเอียดจากโรงเรียนเพิ่มเติม ในอันที่จะทราบข้อเท็จจริง

ค. อาจต้องมีการประชุมรอบเพื่อหารือและหาข้อยุติจากข้อคิดเห็นจากปัจเจกเป็นข้อคิดเห็นขององค์คณะบุคคล

ง. อาจระบุเป็นวาระการประชุมในการที่จะให้ข้อเสนอในรูปแบบปัจเจกหรือองค์คณะบุคคลเป็นมติ

2. บทบาทการให้ความเห็นชอบ

2.1 การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

2.2 การให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

2.3 การให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีการศึกษาและผลการประเมินจากหน่วยงานภายนอกก่อนเสนอต่อสาธารณชน

แนวทางการปฏิบัติของคณะกรรมการฯ มีดังนี้ (กรุงเทพมหานครสำนักงานการศึกษา 2549: 72)

ก. รับทราบสรุปสาระ

ข. สอบถามประเด็นที่ต้องการรายละเอียด

ค. ให้ข้อคิดเห็น ตั้งข้อสังเกต

ง. เสนอแนะการแก้ไขเพิ่มเติม

จ. ตัดสินใจ

3. บทบาทในการกำกับกับการปฏิบัติงาน

3.1 การกำกับและการติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา

3.2 การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในและการประเมินภายนอก
แนวทางการปฏิบัติของคณะกรรมการฯ มีดังนี้ (กรุงเทพมหานครสำนักการศึกษา 2549:71)

ก. รับทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงาน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรค เปรียบเทียบกับปฏิทิน Gantt Chart (พิจารณา)

ข. ร่วมพิจารณาแนวทางแก้ไข/เปลี่ยนแปลง/เลิกล้ม (ตัดสินใจ)

ค. สอบถามส่วนที่ให้ความสนใจ (กระตุ้นเร่งเร้า)

ง. อภิปราย แสดงความเห็น ให้คำแนะนำ (เสนอ)

จ. ตั้งข้อสังเกต ชี้ประเด็น (ชี้จุด)

ฉ. ปลอบขวัญ/ให้กำลังใจ/ให้รางวัล

ช. ขอมรับ/ภาคภูมิใจ/ประชาสัมพันธ์

4. บทบาทการส่งเสริมสนับสนุน

4.1 การส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กในเขตบริการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

4.2 การส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

4.3 การส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยาการภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

4.4 การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

4.5 การประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษา เป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนในพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

แนวทางการปฏิบัติของคณะกรรมการฯ มีดังนี้(กรุงเทพมหานครสำนักการศึกษา 2549: 74) ใช้วิธีที่เหมาะสม โดยอาศัยหลักฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

5. บทบาทการแต่งตั้ง

5.1 การพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาสถานศึกษาต่อผู้อำนวยการสำนักการศึกษาหรือผู้ที่ผู้อำนวยการสำนักศึกษามอบหมาย

5.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร

5.3 การปฏิบัติกรอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

แนวทางการปฏิบัติของคณะกรรมการฯ มีดังนี้ (กรุงเทพมหานคร, สำนัก
การศึกษา 2549: 74)

ควรพิจารณาจากความรู้ ความสามารถ ศักยภาพ ความเต็มใจ และความ
เหมาะสม โดยอาศัยหลักแบ่งงานกันทำ แบ่งงานกันรับผิดชอบ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และรวม
พลังเพื่อความสำเร็จ

คณะกรรมการที่ปรึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระเบียบกรุงเทพมหานครว่า
ด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2547 ข้อ 15 (11)
กำหนดให้มีคณะกรรมการพิจารณาเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาสถานศึกษาเพื่อให้
สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
และเพื่อให้เป็นไปตามมติที่ประชุม เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2552 โดยได้รับมอบอำนาจจาก
ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ตามคำสั่งสำนักงานการศึกษา ที่ 820/2550 ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2550
เรื่องการมอบอำนาจให้ผู้อำนวยการเขตปฏิบัติราชการแทนผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา จึงแต่งตั้ง
คณะกรรมการที่ปรึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนนาคनावออุปถัมภ์ สำนักงานเขตสวน
หลวง จำนวน 20 คน (สำนักงานเขตสวนหลวง 2552 : 1)

คณะกรรมการมูลนิธิ มูลนิธิ คือ ทรัพย์สินที่จัดสรรไว้โดยเฉพาะ สำหรับ
วัตถุประสงค์เพื่อการกุศลสาธารณะ การศาสนา วิทยาศาสตร์ วรรณคดี การศึกษา หรือเพื่อ
สาธารณะประโยชน์อย่างอื่น โดยมีได้มุ่งหาผลประโยชน์มาแบ่งปันกัน และได้จดทะเบียนตาม
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว

ในสังคมไทยเราปัจจุบัน มีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนิยมจัดตั้งองค์กรมูลนิธิขึ้นมา
มาก สาเหตุที่มีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนิยมจัดตั้งเป็นองค์กรมูลนิธินั้น ก็เพราะ มูลนิธิเป็นองค์กรที่
ดำเนินงานเพื่อการกุศลสาธารณะ เป็นการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ สังคมและ
ประเทศชาติ ผลจากการดำเนินงานของแต่ละมูลนิธินั้น ได้สร้างความเชื่อถือ ความเชื่อมั่น และ
ศรัทธาจากบุคคลทั่วไปได้เป็นอย่างดี การบริหารและการดำเนินงานองค์กรมูลนิธินั้น ต่างก็ต้อง
ปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางราชการและข้อบังคับของแต่ละมูลนิธิ

เพื่อให้การบริหารและดำเนินงานของมูลนิธิ เป็นไปด้วยความถูกต้อง เรียบร้อย
และมีประสิทธิภาพยิ่ง มูลนิธิต้องมีข้อบังคับของมูลนิธิ ที่ถือเสมือนเป็นบทบัญญัติแห่งการ
ดำเนินการ และมูลนิธิต้องมีคณะกรรมการเพื่อร่วมกันบริหารกิจการมูลนิธิ ให้เป็นไปตาม
วัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานของแต่ละมูลนิธิ (สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร กอง
ปกครองและทะเบียน ม.ป.ป.: 14)

คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ปัจจุบันพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กำหนดให้โรงเรียน จัดการศึกษาโดยส่งเสริม และสนับสนุนให้ประชาชนชุมชน หน่วยงานภาคเอกชนมีบทบาท และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพัฒนาสถานศึกษาในด้านต่างๆ เช่น กำหนดให้สรรหาคณะกรรมการสถานศึกษา และจัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน เพื่อให้คำปรึกษา เป็นผู้สนับสนุนทรัพยากร รวมทั้งการสอดส่องดูแลความประพฤติของนักเรียนนอกสถานศึกษา เป็นต้น เพื่อนำสถานศึกษาไปสู่กระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อย่างมีคุณภาพให้แก่เด็กและเยาวชน

หน้าที่ของคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง มีดังนี้ (กรุงเทพมหานคร, สำนักการศึกษา 2548 : 1-9)

คณะกรรมการระดับห้องเรียน มีหน้าที่

1. ประชุมปรึกษาปัญหาการเรียน และพฤติกรรมของนักเรียน
2. วางแผนพัฒนาให้นักเรียนเป็นคนเก่ง คนดี
3. ดำเนินการตามแผนโดยเสนอแนวทางการกิจกรรมให้ผู้บริหารพิจารณาอนุมัติ

คณะกรรมการระดับชั้นเรียน มีหน้าที่

1. รวบรวมข้อมูลที่เป็นกิจกรรมดีเด่นของระดับห้องเรียนรายงานที่ประชุมระดับชั้นเรียน

2. นำแนวทางที่ดีที่จะช่วยพัฒนาโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น มาเผยแพร่สู่

คณะกรรมการระดับชั้นเรียนและระดับโรงเรียน

คณะกรรมการระดับโรงเรียนมีหน้าที่

1. ประชาสัมพันธ์ ระหว่างคณะกรรมการระดับชั้นเรียน และระดับห้องเรียน
2. แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ปกครองในการอบรมดูแลนักเรียนที่อยู่ใน

ความปกครอง

3. เสนอแนะแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขกิจการและกิจกรรมภายในห้องเรียนและโรงเรียน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ เพื่อพัฒนาโรงเรียน

4. คัดเลือกผู้แทนผู้ปกครองระดับชั้นเรียน เพื่อไปเป็นคณะกรรมการระดับ

โรงเรียน

5. คณะกรรมการที่ปรึกษา ให้คำปรึกษา แนะนำการพัฒนาโรงเรียนด้านต่างๆ

คณะกรรมการสมาคมผู้ปกครอง และครู สมาคมผู้ปกครอง และครูมี

วัตถุประสงค์ ดังนี้ (โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ 2549: 17-19)

1. ส่งเสริมการศึกษา วัฒนธรรม สังคมและสวัสดิภาพของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

2. เพื่อให้ผู้ปกครองและครูมีความสัมพันธ์อันดียิ่งขึ้น ในการที่จะส่งเสริมให้นักเรียนบรรลุถึงจุดประสงค์และความสำเร็จในการศึกษา

3. เพื่อสวัสดิการของนักเรียนและครู (ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง)

หน้าที่ของคณะกรรมการ

1. นายกสมาคม มีหน้าที่รับผิดชอบในงานทั่วไปของสมาคม เป็นประธานในการประชุม เป็นผู้ลงนามแทนสมาคม

2. อุปนายกสมาคม มีหน้าที่ช่วยเหลือและทำการแทนนายกสมาคมขณะที่นายกสมาคมไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

3. เลขาธิการ มีหน้าที่รับผิดชอบบังคับบัญชางานให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับและคำสั่งของนายกสมาคม เตรียมระเบียบวาระการประชุม จัดและรักษารายงานการประชุม ทำจดหมายตอบโต้และหน้าที่รับผิดชอบ ปฏิบัติงานซึ่งยังมีได้จัดอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ใดหรือยังมีได้ตั้งกรรมการบริหารผู้ใดขึ้นมาปฏิบัติงาน

4. เภรัณูญิก มีหน้าที่รับผิดชอบการเงิน การบัญชี และทรัพย์สินของสมาคม

5. นายทะเบียน มีหน้าที่รับผิดชอบการรักษาจัดทำทะเบียนสมาชิกให้ถูกต้องตามความเป็นจริง

6. ปฏิคม มีหน้าที่ต้อนรับแขก ควบคุมดูแล จัดสถานที่ และประสานงาน

7. ประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่จัดทำเผยแพร่วารสาร ตลอดจนเผยแพร่กิจกรรมทั่วไปของสมาคมและรักษาหนังสือ จัดหาหนังสือประจำห้องสมุด จัดทำประวัติสมาคม

8. กรรมการกลาง ช่วยเหลือกิจการทั่วไปของสมาคม กรรมการกลางทุกหน้าที่ เว้นนายกสมาคม อุปนายกสมาคม กรรมการกลาง ให้จัดทำโครงการ แผนงานด้านวิชาการ กิจกรรมต่างๆ และระเบียบในการปฏิบัติการของแต่ละหน้าที่ เมื่อที่ประชุมคณะกรรมการกลางอนุมัติแล้วให้ใช้ได้

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานคณะกรรมการที่ปรึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการมูลนิธิ คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองและคณะกรรมการสมาคมผู้ปกครอง ครู และนักเรียน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาในหลายหลายประเด็นด้วยกัน เช่น ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ให้คำปรึกษา ในประเด็นสำคัญ กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหาร โรงเรียน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป

3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม

3.1 ความหมายของการศึกษา

มีผู้ให้ความหมายของการศึกษาไว้หลากหลายด้วยกัน ดังนี้

คูด (Dewey, 1916: 2, 53) กล่าวถึง การศึกษาว่า การศึกษา คือความเจริญงอกงามของชีวิต เป็นความงอกงามอย่างต่อเนื่อง ไร้จุดจบ และเป็นกระบวนการต่อเนื่องทางสังคมของชีวิต

นิลล์ (Neil, 1960: 24) กล่าวถึงความสัมพันธ์ของการศึกษากับชีวิตว่า “ข้าพเจ้าเชื่อว่าเป้าหมายของชีวิต คือ การแสวงหาความสุข ฉะนั้น การศึกษาจึงเป็นการเตรียมตัวเพื่อชีวิตดังกล่าว”

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของการศึกษาว่า หมายถึง การบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนและปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงาน-คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542: 2)

พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, นุชนาถ สุนทรพันธุ์ และ วนิตา สุทธิสมบุรณ์ (2543: 209) ให้ความหมายของการศึกษาใน 2 มุมมองว่า มองกว้างๆ การศึกษา หมายถึง อิทธิพลทุกอย่างที่มีต่อชีวิต เช่น อิทธิพลของบิดามารดา ญาติพี่น้อง สังคม ศาสนา ภาษา ระบอบการปกครอง สภาพดินฟ้าอากาศ สื่อมวลชน การท่องเที่ยว เป็นต้น ชีวิต ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ความคิดของมนุษย์ล้วนอยู่ในกระบวนการการศึกษาทั้งสิ้น เป็นการศึกษาโดยประสบการณ์ชีวิตทั้งหมดไม่จำกัดเฉพาะในโรงเรียนหรือสถาบัน มองแคบๆ ถ้ามองในแง่แคบๆ การศึกษา หมายถึง การบวนการที่สังคมถ่ายทอด วัฒนธรรม ความรู้ ความชำนาญ ค่านิยมจากคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่าน โรงเรียนหรือสถาบันสังคมอื่นๆ ในแง่ที่การศึกษาต้องจัดกันอย่างเป็นระบบ ถ่ายทอดกันอย่างจริงจัง เลือกลงสิ่งที่ต้องการจะถ่ายทอดเป็นการหล่อหลอมเยาวชนของชาติให้เป็นไปตามที่สังคมคิดว่าถูกต้อง

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2543: 1-3) กล่าวว่า การศึกษา คือ การพัฒนาตนโดยมีการพัฒนาปัญญาเป็นแกนกลาง เป็นกระบวนการที่ดำเนินไปภายใน ตัวบุคคล แกนนำของกระบวนการศึกษา ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็น แนวความคิด เจตคติ ค่านิยม ที่ถูกต้องดีงาม

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545:1) ให้ความหมายของการศึกษา

ตามความหมายกว้างว่า หมายถึง กระบวนการทางสังคมที่นำตัวบุคคลเข้าสู่การดำรงชีวิตในสังคม หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นกระบวนการอบรมบ่มนิสัยให้มนุษย์สามารถประพฤติปฏิบัติตน และประกอบอาชีพการงานร่วมกับมนุษย์คนอื่นๆ ได้อย่างเหมาะสม

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การศึกษา คือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยผ่านการถ่ายทอด จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง เพื่อให้มนุษย์สามารถประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ดี ประกอบอาชีพ และอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

3.2 การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม

กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ (2543 : 6) ให้ความหมายของการจัดการศึกษาว่าเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสภาพจริงให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตร ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ส่งผลให้ นักเรียนเป็นคนดี มีความสามารถ มีความสุข ทุกคนทุกส่วนต้องมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่และมีการเชื่อมโยงกัน

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545 : 4) ให้ความหมายของการจัดการศึกษาว่า การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายชัดเจนคือ การพัฒนาคุณภาพมนุษย์ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม ค่านิยม ความคิด การประพฤติปฏิบัติ ฯลฯ โดยคาดหวังว่าคนที่มีคุณภาพนี้จะทำให้สังคมมีความมั่นคง สงบสุข เจริญก้าวหน้าทันโลก แข่งขันกับสังคมอื่นในเวทีระดับประเทศได้ คนในสังคมมีความสุข มีความสามารถ ประกอบอาชีพการงานอย่างมีประสิทธิภาพและอยู่ร่วมกันได้อย่างสมานฉันท์

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดการศึกษา เป็นกระบวนการจัดการ-เรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ในทุกๆด้าน โดยต้องได้รับความร่วมมือจากทุกส่วน อันจะส่งผลให้คนในสังคมมีคุณภาพ มีความสุขและพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

3.3 หลักสูตรการจัดการศึกษา

ปรัชญา เวสารัชช์ (2545 : 13-20) ได้กล่าวถึงหลักการจัดการศึกษา ไว้ดังนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดหลักการจัดการศึกษาไว้และใช้หลักการดังกล่าวเป็นตัวกำหนดสาระเนื้อหาของกฎหมายว่าด้วยการศึกษา

หลักสำคัญในการจัดการศึกษา (ตามมาตรา 8) กำหนดไว้ 3 ประการ คือ การศึกษาตลอดชีวิต การมีส่วนร่วม และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1. การศึกษาตลอดชีวิต ถือว่าการจัดการศึกษานั้นเป็นการศึกษาตลอดชีวิต

สำหรับประชาชน หลักการคือ ทุกคนต้องได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตการศึกษานี้ต้องครอบคลุมทุกด้าน มิใช่เฉพาะชีวิตการทำงานเท่านั้น เพราะไม่เพียงบุคคลต้องพัฒนาตนเองและความสามารถในการประกอบอาชีพของตน ของแต่ละคนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชน และประเทศโดยส่วนรวม ทั้งด้านเศรษฐกิจ ชีวิตความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และวัฒนธรรมด้วย ทั้งนี้เพราะสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม การพัฒนาการทางเทคโนโลยี เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องศึกษาความเป็นไปรอบตัว เพื่อให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

2. การมีส่วนร่วม สังคมต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมนั้น แสดงออกได้หลายลักษณะ เช่น ร่วมเป็นกรรมการ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วม-สนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา ร่วมสนับสนุนทรัพยากร ร่วมติดตามประเมินผล ส่งเสริมให้กำลังใจและปกป้อง ผู้ปฏิบัติงานที่มุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม หลักการนี้ถือว่าอนาคตของประเทศและความเจริญรุ่งเรืองของสังคมไทย เป็นความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน มิใช่ถูกจำกัดโดยตรงในการจัดการศึกษาดังนั้น จึงมีทั้งสิทธิและหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อแก้ไขปัญญาอุปสรรคของการจัดการศึกษา ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนา และช่วยดูแลการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

3. การพัฒนาต่อเนื่อง การศึกษาเป็นเรื่องที่ต้องปรับเปลี่ยนตลอดเวลา ให้ทันกับความรู้ที่ก้าวหน้าไปไม่หยุดยั้ง ดังนั้น การจัดการศึกษาต้องให้ความสัมพันธ์กับการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องการพัฒนาที่มีทั้งการเรียนรู้สาระและกระบวนการเรียนรู้ใหม่ๆ การประยุกต์ปรับปรุงเนื้อหาสาระที่มีอยู่ และการติดตามเรียนรู้เนื้อหาสาระที่มีผู้ประดิษฐ์คิดค้นมาแล้ว ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา ต้องถือเป็นภาระหน้าที่สำคัญในการปรับปรุงตนเองให้ทัน โลกและทันสมัย แต่ขณะเดียวกันก็ต้องทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมเพื่อประยุกต์ความรู้ได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้การรับความรู้มาให้ความรู้ใหม่ๆ เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคมอย่างแท้จริง

นอกจากนี้กฎหมายยังได้ระบุหลักในการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาไว้ด้วย(มาตรา 9) ได้แก่

1. หลักเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ หมายความว่า การจัดการศึกษาจะเน้นนโยบาย หลักการ และเป้าประสงค์ร่วมกัน แต่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้ใช้ดุลยพินิจในการเลือกเส้นทางและวิธีการปฏิบัติให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในการทำงานของตน

2. หลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการบริหารที่ให้สถานศึกษาบริหารจัดการได้เอง (school-based management) ตามหลักการนี้ จำเป็นต้องแยกภาระงานด้านนโยบาย เกณฑ์และมาตรฐานออกจากงานด้านปฏิบัติ หรืองานบริการทั้งนี้หน่วยงานส่วนกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบาย เกณฑ์และมาตรฐาน ส่วนเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องกระจายอำนาจให้หน่วยปฏิบัติดูแลและรับผิดชอบการตัดสินใจด้วยตัวเอง โดยหน่วยงานส่วนกลางทำหน้าที่ติดตาม ประเมิน ตรวจสอบ ส่งเสริม สนับสนุนให้หน่วยงานปฏิบัติที่ได้รับมอบอำนาจ สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา ตามหลักการนี้ในเมื่อหน่วยงานปฏิบัติได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินการได้อย่างคล่องตัวพอสมควร ก็เท่ากับมอบให้ทำงาน โดยไม่มีเป้าหมาย ซึ่งไม่สามารถประเมินได้ ในเมื่อรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ทรัพยากรสนับสนุนแก่การศึกษา และหน่วยงานการศึกษา ซึ่งอาจเปรียบเสมือนการซื้อสินค้า หรือบริการที่ต้องมีสิทธิกำหนดคุณค่าและลักษณะของสิ่งที่ต้องการซื้อ โดยยึดเป้าหมายผลการจัดการศึกษาเป็นหลัก ได้แก่ มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งส่วนปฏิบัติเองก็ต้องวางระบบประกันคุณภาพ เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้ซื้อสินค้าและบริการของตน จากนั้นจำเป็นต้องมีการประเมินผลการจัดการศึกษา โดยพิจารณาจากมาตรฐานและระบบ-ประกันคุณภาพอันจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย อย่างน้อยผลการประเมินจะส่งเสริมให้ผู้จัดการศึกษาแต่ละระดับได้ตระหนักว่าผลการดำเนินการของตนเป็นอย่างไรเมื่อเทียบกับมาตรฐานการศึกษาและเกณฑ์ชี้วัดของระบบประกันคุณภาพ และต้องหาทางปรับปรุงผลการจัดการศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานและรักษาระดับการประกัน-คุณภาพของตนให้คงได้ รวมทั้งยกระดับการจัดการศึกษาให้สูงขึ้นด้วย

4. การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคคลทางการศึกษา และการพัฒนาต่อเนื่อง โดยกำหนดมาตรการต่างๆ เช่น การกำหนดให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ การส่งเสริมให้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตามหลักสูตรการอบรมมาตรฐานต่างๆ ทั้งนี้ โดยมีเจตนาเพื่อรักษาคุณภาพของผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้อยู่ในระดับที่พึงประสงค์ และกระตุ้นส่งเสริมให้พัฒนาปรับปรุงตลอดเวลา อันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ได้รับการศึกษาโดยตรง

5. การระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้เพื่อการจัดการศึกษา ทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาได้แก่ ทรัพยากรการเงิน วัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้

ความชำนาญในการเรียนการสอน ภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อและเทคโนโลยีต่างๆ ล้วนเป็นทรัพยากรจำเป็น แต่รัฐไม่สามารถจัดหามาสนับสนุนได้อย่างเพียงพอจึงถือเป็นภาระหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนในการจัดการศึกษา จะเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานการศึกษาแต่ละท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น ครูอาจเชิญผู้เฒ่าในหมู่บ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม-พื้นบ้านมาช่วยสาธิตหรือสอนวิธีที่เกี่ยวข้องได้

6. การมีส่วนร่วม การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ ในการจัดการศึกษา โดยบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรต่างๆ จะได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมเสนอแนะ กำกับ ติดตาม และสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม

สรุปได้ว่า หลักการจัดการศึกษา เป็นหลักที่กำหนดสาระเนื้อหาของกฎหมายว่าด้วยการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งมีหลักที่สำคัญในการจัดการศึกษา 3 ประการ คือ การศึกษาตลอดชีวิต การมีส่วนร่วม และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยังรวมถึงหลักในการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา

4. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

4.1 ความหมายเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ในการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หรือ School Based Management หรือ Site Based Management ได้มีนักการบริหารการศึกษาจำนวนมากให้ความหมายไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หมายถึง การบริหารและการจัดการศึกษาที่หน่วยปฏิบัติ โดยมีโรงเรียนเป็นฐาน หรือเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษา ซึ่งจะต้องมีการกระจายอำนาจบริหาร และการจัดการศึกษาส่วนกลางไปยังโรงเรียน ให้โรงเรียนมีอำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบ มีความอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการ ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป ภายใต้คณะกรรมการโรงเรียน (School Board หรือ School Committee หรือ School Council) ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนนักเรียนและผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปโดยมีส่วนร่วมและตรงตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมากที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 : 2)

ประสิทธิ์ เขียวศรี (2544 : 19-20) ได้ทำการศึกษาและสังเคราะห์จากงานวิจัยเกี่ยวกับ การบริหารองค์การ สรุปได้ว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หมายถึง การบริหารโรงเรียนที่ยึดหลักการกระจายอำนาจจากส่วนกลางที่มุ่งให้มีการตัดสินใจร่วมกันในระดับโรงเรียน ระหว่างกลุ่มผู้ให้บริการทางการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้แทนครู และบุคลากรทางการศึกษา และกลุ่มผู้รับ บริการการศึกษา ได้แก่ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนนักเรียน และผู้แทนองค์กรประเภทต่าง ๆ ในชุมชน โดยให้อิสระในการตัดสินใจมากขึ้น มีความรับผิดชอบต่อบทบาท และภารกิจของโรงเรียนที่พึงมีต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น ทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 2) ให้ความหมายว่า การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หมายถึง การบริหารและการจัดการศึกษาที่หน่วยปฏิบัติโดยมีโรงเรียนเป็นฐาน หรือเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาซึ่งจะต้องมีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังโรงเรียนให้โรงเรียนมีอำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบ มีความอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการ ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป ภายใต้คณะกรรมการโรงเรียน (School Board) หรือ School Committee หรือ School Council ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนนักเรียน และผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปโดยมีส่วนร่วม และตรงตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมากที่สุด

อุทัย บุญประเสริฐ (2545: 1) กล่าวว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นกลยุทธ์ในการปรับปรุงการศึกษา โดยเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากส่วนกลางไปยังแต่ละโรงเรียนโดยให้คณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครอง ครู สมาชิกในชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ศิษย์เก่า และผู้บริหารโรงเรียนได้มีอำนาจในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนมีหน้าที่ และความรับผิดชอบในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ บุคลากร และวิชาการโดยให้ เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

เดวิด (David, 1996: 4-5) กล่าวว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นแนวทางหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา โดยการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังโรงเรียนให้มากขึ้น โดยมีความเชื่อมั่นว่าการให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่มากขึ้น จะทำให้มีประสิทธิภาพของโรงเรียนสูงขึ้น มีความยืดหยุ่นมากขึ้นและมีผลผลิตดีขึ้น

เซ็ง (Cheng, 1996: 44) กล่าวว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ตัวแทนคณะครู ผู้ปกครอง ชุมชน ซึ่งมารวมตัวเป็น

คณะกรรมการโรงเรียน ได้มีโอกาสจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ส่งผลให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้นและได้รับการพัฒนาที่ยั่งยืน

คาร์ดเวล (Caldwell, 2003) ได้ให้ความหมาย การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการกระจายอำนาจไปยังโรงเรียนให้ตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากร (ได้แก่ความรู้ เทคโนโลยี อำนาจหน้าที่ วัสดุครุภัณฑ์ บุคลากร เวลา และงบประมาณ) เป็นการกระจายอำนาจทางการบริหารจัดการมากกว่าจะเป็นอำนาจการเมืองและให้เกิดการตัดสินใจในระดับโรงเรียน ภายใต้กรอบนโยบายของท้องถิ่นและของรัฐ ในขณะที่เดียวกัน โรงเรียนยังมีความรับผิดชอบที่จะตรวจสอบได้ในการใช้ทรัพยากรที่จัดสรรให้

จากความหมายที่นักวิชาการและองค์กรทางการศึกษาได้กล่าวไว้ข้างต้น สรุปได้ว่าการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังหน่วย ปฏิบัติ คือ สถานศึกษาโดยตรงโดยให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ มีความอิสระ และความคล่องตัวในการตัดสินใจการบริหารจัดการทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การเงิน บุคลากรและ การบริหารทั่วไป โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชน ตัวแทนครู ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกัน บริหารสถานศึกษาให้เป็น ไปตามความต้องการของผู้เรียน และชุมชนมากที่สุด

4.2 ความเป็นมาและแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

แนวคิดพื้นฐาน เรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีความเชื่อมโยงกับการปฏิรูปการศึกษาและการกระจายอำนาจทางการศึกษาซึ่งได้รับอิทธิพล มาจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจอุตสาหกรรมที่ประสบความสำเร็จจากหลักการ วิธีการและกลยุทธ์ในการทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ผลการปฏิบัติงานมีคุณภาพสร้างกำไร และความพึงพอใจแก่ลูกค้า และผู้เกี่ยวข้องยิ่งขึ้น ความสำเร็จดังกล่าวทำให้ประชาชนและเกี่ยวข้องเห็นว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้นนั้น ต้องปรับกระบวนการและวิธีการที่เคยเน้นแต่เรื่องการเรียนการสอน ปรับไปสู่การบริหาร โดยการกระจายอำนาจไปยังโรงเรียนที่เป็นหน่วยปฏิบัติ และให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาอย่างแท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550: 82-83) แนวความคิดที่สำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานคือทำให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ มีความรับผิดชอบ มีความเป็นอิสระ และมีความคล่องตัวในการตัดสินใจในการบริหารจัดการในการสั่งการเกี่ยวกับการบริหาร โรงเรียนทั้งด้านหลักสูตรการเงิน การงบประมาณ การบริหาร งานบุคคล และการบริหารทั่วไปด้วยระบบการมีส่วนร่วมแบบเป็นหุ้นส่วน (Partner) ของผู้ที่มีส่วนได้เสียหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกฝ่ายที่มีส่วนได้เสีย (ฉลวิทย์ ดิวังศ์, 2545: 21; อุทัย บุญประเสริฐ, 2543: 15-19)

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากภาคธุรกิจนั้น มีความแตกต่างจากการบริหารการศึกษาแบบดั้งเดิมการบริหารโรงเรียนจะดำเนินการโดยการควบคุมจากภายนอก (External Control Management) เป็นหลักซึ่งมีลักษณะที่เห็นได้ชัดว่าโรงเรียนมักจะถูกควบคุมโดยหน่วยงานส่วนกลาง แนวทางการดำเนินงานต่างๆ ในโรงเรียนมักจะถูกชี้นำโดยหน่วยงานส่วนกลาง นโยบายการบริหารก็มักจะไม่ตรงกับปัญหา และมักจะ ไม่สอดคล้องกับความต้องการหรือธรรมชาติของโรงเรียนสมาชิกที่อยู่ในโรงเรียน จะไม่มีอำนาจหรือมักจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดทิศทาง และการบริหารงานโรงเรียนอย่าง

หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ การปฏิรูปการศึกษา มุ่งให้เกิดคุณค่าทั้งด้านผลผลิต กระบวนการจัดการ และปัจจัยต่าง ๆ โดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษาของประเทศทัดเทียมมาตรฐานสากล องค์กรที่สำคัญคือสถานศึกษาจะต้องได้รับการพัฒนาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาโรงเรียนจะเคลื่อนไหวได้ผลสำเร็จตามเป้าหมาย จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยทั้งหมดในโรงเรียนผนึกกำลังเป็นหนึ่งเดียว ประสานสัมพันธ์ให้มีพลังผลักดันให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ (Whole School Approach : WSA) โดยมีผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้นำและประสานความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพโดยมาตรฐานหลักสูตรจะเริ่มจากโรงเรียน ยุทธศาสตร์ที่สำคัญประการหนึ่งคือ การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อกระจายอำนาจสู่โรงเรียน และต้องใช้โรงเรียนเป็นฐานการบริหารจัดการ ฉะนั้นการบริหารจัดการในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยองค์รวมและปัจจัยสนับสนุนโรงเรียนมาผนึกกำลังเป็นหนึ่งเดียว เพื่อให้เกิดการเรียนรู้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (สุพล วังสินธ์ 2545: 12-13) ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้อง กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 หมวด 5 ว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษา ส่วนที่ 1 การบริหารและการศึกษาของรัฐ มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 25) ซึ่งส่งผลให้เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาโดยตรง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 17)

4.3 หลักการในการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน

อุทัย บุญประเสริฐ (2543 : 154-156) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไว้ห้าประการ คือ หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน หลักการบริหารตนเอง และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล

ถวิล มาตรฐาน (2544 : 42) กล่าวถึงหลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไว้ 4 ประการ ดังนี้ หลักคุณภาพ หลักการกระจายอำนาจ หลักระบบบริหารจัดการตนเอง และหลักการริเริ่ม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 3-4) อธิบายว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานแต่ละแห่งอาจไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะ และความจำเป็นของแต่ละโรงเรียน แต่ทุกโรงเรียนจะตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานเดียวกัน คือ หลักการกระจายอำนาจ หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม หลักการบริหารตนเอง หลักการพัฒนาทั้งระบบ หลักความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ และหลักการมีภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุน

ชเนศ ขาเกิด (2545 : 149) กล่าวไว้ว่า หลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีห้าประการ คือ การกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมและการร่วมคิดร่วมทำ การบริหารตนเอง การตรวจสอบและถ่วงดุล และการยึดหลักธรรมาภิบาล

กระทรวงศึกษาธิการ (2550: 83-84; อุทัย บุญประเสริฐ, 2543) อธิบายว่า หลักการสำคัญในการบริหารแบบ School-based Management โดยทั่วไป คือ หลักการกระจายอำนาจหลักการ มีส่วนร่วม หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน หลักการบริหารตนเอง และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล

จากหลักการดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะเป็นการบริหารงานที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากกว่ารูปแบบการจัดการศึกษาที่ผ่านมา มีนักวิชาการกล่าวถึงหลักการสำคัญในการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไว้หลายท่านด้วยกัน สรุปได้ดังนี้

4.3.1 หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 5) ได้เสนอแนะแนวทางไว้ว่า การกระจายอำนาจนั้นจะต้องเป็นการกระจายและมอบบทบาทหน้าที่ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยให้มีหน้าที่ และบทบาทในด้านต่างๆ ต่อไปนี้ การพิจารณาวิสัยทัศน์ของโรงเรียน การพิจารณา นโยบายและแผนของโรงเรียน การพิจารณางบประมาณ การพิจารณารายงานการประเมินคุณภาพของโรงเรียน การประเมินผลงานของบุคลากรในโรงเรียน การระดมทรัพยากร การให้คำปรึกษาแก่ผู้บริหาร โรงเรียน การช่วย

ประชาสัมพันธ์โรงเรียน การช่วยประสานงานกับหน่วยงานภายนอก และการให้ข้อมูลข่าวสารแก่โรงเรียน

นิพนธ์ เสือก้อน (2545: 5) กล่าวไว้ว่า การกระจายอำนาจเป็นการสร้าง และเพิ่มพลังอำนาจในการจัดการศึกษาของผู้มีส่วนรับผิดชอบผู้บริหารต้องให้อำนาจกับทีมงาน หรือบุคลากรในการทำงานอย่างเต็มที่ ทั้งอำนาจในการบริหารจัดการ ความรับผิดชอบ การบริหารทรัพยากร และความชอบธรรมต่าง ๆ ในขอบเขตของงานที่ได้รับมอบหมาย ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

หนึ่งการกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจให้กับสายงานในระดับต่างลงไปจะต้องเกิดขึ้น โดยที่ผู้บริหารไม่เข้าไปก้าวท้าวหรือเข้าไปมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของสมาชิก สองจะต้องเปลี่ยนความคิดและการปฏิบัติในเรื่องของอำนาจ การควบคุมที่เคยเป็นของผู้บริหารแต่เพียงผู้เดียว มาเป็นการควบคุมด้วยกลุ่มสมาชิก การควบคุมจึงเป็นของทุกคนในองค์กร และสามองค์กรจะต้องมีสภาพที่สมาชิกสร้างสรรค์งานได้อย่างเต็มความสามารถ และศักยภาพที่มีอยู่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขั้นพื้นฐานขององค์กร

ธเนศ ขาเกิด (2545: 149) กล่าวถึง หลักการกระจายอำนาจตามแนวทางการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานว่า เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่าโรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการศึกษาของเด็ก เป็นการบริหารแนวราบมากกว่าแนวตั้งตามทฤษฎี Y ของแมกเกรเกอร์ ที่มองคนในแง่ดี เห็นธรรมชาติของคนชอบทำงาน มีความรับผิดชอบและใฝ่ดี จึงมอบอำนาจความไว้วางใจให้บริหารด้วยตนเอง

จากหลักการกระจายอำนาจตามแนวทางการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การกระจายอำนาจเป็นการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาโดยให้สถานศึกษามีอิสระ มีความคล่องตัวในการบริหารตนเองมากขึ้น และเป็นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้กับประชาชนในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับสถานศึกษาให้มากที่สุด ให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

4.3.2 หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation)

อุทัย บุญประเสริฐ (2543 : 154 – 156) ได้สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับ หลักการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหาร การตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษา ทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน การที่บุคคลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 13) กล่าวถึง หลักการมีส่วนร่วมไว้ว่าเพื่อให้ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความรู้ลึกเป็นเจ้าของโรงเรียน และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อบุตรหลานของตน โดยส่วนกลางจะให้การสนับสนุนต่างๆ ตลอดจนกำกับด้านมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะทำให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็มีความผูกพันและความภูมิใจกับความเป็นชาติโดยรวม ซึ่งบุคคลดังกล่าวรู้ปัญหาความต้องการและรู้วิธีแก้ปัญหาของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีในด้านการจัดการศึกษา รู้เนื้อหาสาระที่จะให้นักเรียนในท้องถิ่นรู้มากกว่าบุคคลที่ส่วนกลาง และบุคคล ภายนอกที่อยู่อื่น อยู่ใกล้ชิดกับกลุ่มนักเรียน และสามารถจัดการศึกษาได้ทั่วถึงมากกว่าส่วนอื่นที่จะมาดำเนินการเอง

กรมสามัญศึกษา (2545 : 27-30) ได้กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วมไว้ว่า ต้องประกอบไปด้วยกระบวนการต่าง ๆ ดังนี้ คือ การร่วมกันวางแผน การร่วมดำเนินการ การร่วมกันประเมินผลและการร่วมกันปรับปรุงและพัฒนาของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน

ธเนศ ขาเกิด (2545 : 149) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมและการร่วมคิดร่วมทำตามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการบริหารตัดสินใจและร่วมจัดการศึกษา ทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน เพราะการที่บุคคลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะก่อให้เกิดความรู้ลึกเป็นเจ้าของ และจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นการบริหารจัดการศึกษาที่ต้องการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา การร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันประเมินผล และร่วมกันปรับปรุงพัฒนา เพื่อให้โรงเรียนสามารถดำเนินการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น และไปเป็นตามความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

4.3.3 หลักการบริหารตนเอง (Self – Management)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 3) ได้กล่าวถึง หลักการบริหารตนเอง ของสถานศึกษาไว้ว่า สถานศึกษาจะต้องมีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเองมากขึ้น ภายใต้การบริหารในรูปขององค์กรบุคคล คือ คณะกรรมการสถานศึกษา

ถวิล มาตรฐาน (2544 : 42) กล่าวว่า หลักระบบบริหารจัดการตนเอง (Principle of Self – Management System) ด้วยหลักการจึงจำเป็นที่โรงเรียนจะต้องใช้ระบบบริหารจัดการตนเองมาเป็นหลักในการดำเนินงานภายใต้ต้นนโยบายหลัก และโครงสร้างขององค์กรพัฒนา

จุดประสงค์การสอน และยุทธศาสตร์การพัฒนา สร้างกำลังคน และทรัพยากร การแก้ปัญหา และทำให้จุดมุ่งหมายบรรลุผลสำเร็จด้วยความสามารถของโรงเรียนเอง นอกจากนี้โรงเรียนควรบริหารด้วยหลักคุณภาพ (Principle of Equifinality) ซึ่งมีวิธีการหรือแนวทางมากมายและหลากหลายที่จะนำมาใช้ดำเนินการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายการศึกษา การยืดหยุ่นเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็น โรงเรียนควรมีความชอบธรรมเต็มที่ในอันที่จะขับเคลื่อนพัฒนาและดำเนินงานด้วยยุทธศาสตร์ของตนเองในการจัดการเรียนการสอน และบริหารจัดการโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2544 : 11-12) กล่าวว่าไว้ว่า การบริหารจัดการตนเอง (Self-Managing School) โดยการถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ไปจากส่วนกลาง การตัดสินใจจะเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้ ด้านความรู้เป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจเรื่องการจัดหลักสูตร การจัดโปรแกรมการเรียน การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา แนวทางการรับนักเรียน การประเมินนักเรียน การเตรียมข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนด้านเทคโนโลยีเป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจเรื่องกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านอำนาจหน้าที่เป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจเรื่องการบริหารบุคลากร ด้านวัสดุ ครุภัณฑ์ เป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจเรื่องการใช้เครื่องอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์ และครุภัณฑ์ต่าง ๆ ด้านบุคลากรเป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจในเรื่องการใช้ทรัพยากรบุคคล การพัฒนาบุคลากรสู่มืออาชีพ ด้านเวลาเป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจเรื่องกำหนดแผนการ ดำเนินงานและการบริหารเวลา และด้านการเงินเป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจเรื่องการจัดสรรงบประมาณ การจัดเก็บค่าเล่าเรียนของโรงเรียน

ธเนศ ขาเกิด (2545: 149) กล่าวถึง การบริหารตนเองไว้ว่าเป็นการบริหารโดยโรงเรียนมีอิสระในการบริหารจัดการ คิดเอง ทำเอง แก้ปัญหาเอง ซึ่งไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการทำงานให้บรรลุนโยบาย และเป้าหมายของส่วนรวม แต่มีความเชื่อว่าวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้นทำได้หลายวิธี ซึ่งหน่วยงานกลางทำหน้าที่เพียงกำหนดนโยบายและเป้าหมายแล้วมอบความไว้วางใจให้หน่วยปฏิบัติมีระบบบริหารด้วยตนเอง ซึ่งอาจดำเนินการได้หลากหลายแนวทางด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน ตามความพร้อมและสภาพการณ์ของแต่ละโรงเรียนที่เรียกว่าเอกภาพในนโยบายแต่หลากหลายในวิธีปฏิบัติ

จากหลักการบริหารตนเองที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การบริหารตนเองของสถานศึกษาตามแนวทางการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โรงเรียนสามารถบริหารตนเองตามศักยภาพ ความพร้อม และความจำเป็นของโรงเรียนภายใต้การตัดสินใจในรูปคณะกรรมการสถานศึกษา โดยโรงเรียนมีรูปแบบโครงสร้างการบริหารจัดการเป็นของตนเองเพื่อให้การบริหารงาน เกิดความคล่องตัว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.3.4 หลักการพัฒนาทั้งระบบ (Whole School Approach)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 21) ได้เสนอแนวปฏิบัติสำหรับสถานศึกษา ซึ่งสรุปได้ว่าผู้บริหาร โรงเรียนสามารถพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ ด้วยวิธีการและกิจกรรมที่หลากหลายโดยพิจารณาให้สอดคล้องกับศักยภาพ และความพร้อมของโรงเรียนตลอดจนความต้องการของชุมชนเพื่่อมุ่งสู่เป้าหมายหลักในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการจัดการศึกษาซึ่งมีแนวปฏิบัติดังนี้ หนึ่งการสร้างความตระหนัก การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องให้ความรู้ ชี้แจง ทำความเข้าใจกับบุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ สองการวางแผนพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบซึ่งมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ จัดทำระบบสารสนเทศให้ครบถ้วนทันสมัย พร้อมทั้งนำไปใช้ประโยชน์ได้ วิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียนเพื่อให้เข้าถึงโอกาสข้อจำกัด และศักยภาพของโรงเรียนโดยใช้เทคนิค AIC หรือ SWOT หรือเทคนิคอื่นๆ ตามความเหมาะสมจัดทำวิสัยทัศน์ของ โรงเรียนจากข้อมูล ที่ได้จากการวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน จัดทำภารกิจ หรือพันธกิจ (Mission) ของโรงเรียนโดยระบุให้ชัดเจนว่า การที่จะพัฒนาให้นักเรียนมีคุณภาพตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้โรงเรียนต้องทำภารกิจอะไรบ้าง กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบโดยร่วมกันพิจารณาว่ามีวิธีการสำคัญวิธีการใดบ้างที่โรงเรียนจัดทำเพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดกิจกรรม/โครงการ โดยพิจารณาการจัดกิจกรรม โครงการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ และตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ และจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้มีองค์ประกอบครบถ้วน ดังนี้ ความสำคัญ ความเป็นมา วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กิจกรรม ระยะเวลา ผู้รับผิดชอบ งบประมาณ การประเมินผลและผลที่คาดว่าจะได้รับ สามการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา สี่การนิเทศและตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ห้าการสรุปและรายงานผล และหกการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 3) ได้ให้แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบไว้ว่า โรงเรียนจะต้องมีการปรับทั้งในเรื่องโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร โดยในการเปลี่ยนแปลงต้องให้ระบบทั้งหมดเห็นด้วยและสนับสนุนซึ่ง ชีระ รุญเจริญ (2546 :59) ได้กล่าวถึง การพัฒนาทั้งระบบไว้ว่า เป็นการปรับทั้งเรื่อง โครงสร้าง และวัฒนธรรมองค์กร โดยการเปลี่ยนแปลงต้องให้ระบบทั้งหมดเห็นด้วยและสนับสนุน

จากหลักการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า โรงเรียนต้องพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนด้วยวิธีการและกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการจัดการศึกษาสอดคล้องกับศักยภาพของโรงเรียนและความต้องการของชุมชน

4.3.5 หลักความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability)

ถวิล มาตรฐาน (2544 : 80) ได้กล่าวว่า ความรับผิดชอบที่พร้อมจะให้ตรวจสอบจะต้องกำหนดให้เฉพาะเจาะจงในเชิงของผลผลิตของแต่ละบุคคลและกลุ่ม รวมทั้งมีวิธีการผลิตอย่างไร ยกตัวอย่างเช่น ครู – อาจารย์แต่ละคนไม่ใช่รับผิดชอบว่าสอนอะไร แต่ต้องบอกได้ว่าสอนอย่างไร คณะทีมงานก็เช่นเดียวกัน ไม่ใช่รับผิดชอบเรื่องที่ตัดสินใจอย่างเดียวยังต้องรวมถึงวิธีการตัดสินใจในเรื่องนั้นๆ ด้วย ฉะนั้นใน SBM บทบาทและความรับผิดชอบจะต้องแสดงออกทั้งในเรื่องกระบวนการและผลผลิต นอกจากนั้น ความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้จะต้องรวมถึงคุณลักษณะอื่นๆ ด้วย เช่น แนวคิดในระบบเปิดกว้าง ภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ และการวางแผน ยุทธศาสตร์ และรวมเจาะลึกลงไปถึงสาระที่นอกเหนือจากงานเฉพาะของแต่ละบุคคล นั่นคือ ความเจริญก้าวหน้าขององค์กร ความร่วมมือช่วยเหลือระหว่างกลุ่มและระหว่างบุคคล เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จในงาน ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวนี้จะต้องประยุกต์ใช้ทั้งในสำนักงานกลาง โรงเรียนและบุคลากรทุกคน

เรย์โนลด์ (Renold, 1997 อ้างถึงใน ถวิล มาตรฐาน 2544 : 81) ได้กล่าวโดยสรุปว่า ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ใน SBM ของสำนักงานกลาง ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียน (ทีมงาน) และครู – อาจารย์ ควรมีขอบข่าย ดังนี้ สำนักงานกลาง (Central office) จะต้องกำหนดแผนยุทธศาสตร์สำหรับเขตพื้นที่การศึกษา และสร้างความเข้าใจอย่างชัดเจนกับโรงเรียนในแต่ละโรงเรียนเสริมสร้างภาวะผู้นำและบริการต่างๆที่จำเป็นให้กับคณะกรรมการโรงเรียนเพื่อเพิ่มคุณภาพในการตัดสินใจดำเนินการจัดการเรียนการสอนและการให้บริการต่าง ๆ รวมทั้ง สนับสนุนทรัพยากรให้แก่โรงเรียนเพื่อที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้โรงเรียนได้วางแผนปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเอง คณะกรรมการโรงเรียน (Site team) จะต้องสร้างวิสัยทัศน์ร่วมเกี่ยวกับโครงการจัดการศึกษาของโรงเรียน กำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อรองรับวิสัยทัศน์ร่วม รวมทั้งให้คำแนะนำด้านงบประมาณและการจัดบุคคล นอกจากนี้คณะกรรมการโรงเรียนจะต้องเรียนรู้และปฏิบัติเรื่อง “ภาวะผู้นำ” “ทักษะกระบวนการกลุ่ม” และประเมินคุณภาพของโครงการสอนและการให้บริการแก่ลูกค้า ผู้บริหารโรงเรียน (Principals) จะต้องแสดงภาวะผู้นำและให้ความช่วยเหลือคณะกรรมการโรงเรียน สนับสนุนอำนาจการให้วิสัยทัศน์ร่วมนำไปสู่การปฏิบัติด้วยการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ และบริหารจัดการให้สนองตอบความต้องการของโรงเรียน เพื่อส่งเสริมคุณภาพของสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน หรือเงื่อนไขในการปฏิบัติงาน คณะครู – อาจารย์ (Teacher) จะต้องให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการโรงเรียนอย่างจริงจังด้วยความรู้ แนวคิดที่บริสุทธิ์เกี่ยวกับโครงการการศึกษาและให้บริการของโรงเรียน รวมทั้งปฏิบัติหน้าที่และบทบาทให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ร่วมของโรงเรียน

นิพนธ์ เสือก้อน (2545: 4) กล่าวว่า ความรับผิดชอบเป็นเรื่องที่เกิดตามมาของบุคคลที่เข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจเมื่อมีการกระจายอำนาจไปสู่โรงเรียนและชุมชนในการจัดการศึกษา สิ่งที่มาคือความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นของโรงเรียน และชุมชนที่ต้องจัดการศึกษาให้สนองต่อความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน และสอดคล้องกับหลักสูตรของชาติ ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้เกิดขึ้นในโรงเรียนได้สามระดับ ดังนี้ ระดับที่หนึ่ง โรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน (School - Community Accountability) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับนโยบายภายใต้กรอบของอำนาจที่ได้รับจากเขตพื้นที่การศึกษาในรูปคณะกรรมการ โรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 40 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ระดับที่สอง ระดับผู้บริหารกับครูในโรงเรียน (Principal-Teachers Accountability) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรโรงเรียน โดยมีเป้าหมายที่นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการจัดการศึกษา และระดับที่สาม ระดับห้องเรียน (Teachers - Students Accountability) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรรายวิชา และการจัดการเรียนการสอน ส่วนของความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นเกิดจากการที่ครูและนักเรียนร่วมกันตัดสินใจจัดองค์ประกอบของห้องเรียน จัดบรรยากาศของห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอน วิธีการเรียนการสอน และการประเมินผล ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้เพิ่มขึ้นในแต่ละส่วน ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะต้อง แสดงความชัดเจนทั้งเป้าหมาย และวิธีการพร้อมที่จะได้รับการตรวจสอบเพื่อแสดงความ โปร่งใส (Transparency) ในทุก ๆ กรณีในส่วนที่รับผิดชอบ

กรมสามัญศึกษา (2545 : 10) ได้ให้แนวทางไว้ว่า ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการวางแผนและความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในประเด็นต่างๆ ดังนี้การจัดเก็บหลักฐานการทำงาน โดยมีการจัดเก็บหลักฐานการทำงานเพื่อใช้ในการประเมินผลการพัฒนาโรงเรียน การวางแผนการทำงาน โดยร่วมกันวางแผนการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้และการจัดสรรทรัพยากร โดยการระดมทรัพยากรทุกด้าน ตั้งแต่ทรัพยากรบุคคล วัสดุอุปกรณ์งบประมาณ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานการจัดการศึกษา

จากหลักการของความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ทีกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าเมื่อโรงเรียนได้รับอิสระและอำนาจในการบริหารก็ต้องแสดงความรับผิดชอบที่จะให้มีการตรวจสอบเพื่อให้การบริหารและจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ โปร่งใส สอนงประโยชน์ต่อองค์การ ชุมชน และประเทศชาติ รวมทั้งเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถตรวจสอบความถูกต้อง ยุติธรรม เพื่อให้การบริหารโรงเรียนเป็นไปตามมาตรฐาน และสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนมากที่สุด

4.3.6 หลักการมีภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุน (Support Leadership)

ถวิล มาตรการเยี่ยม (2544 : 121-122) กล่าวถึงการมีภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุนไว้ว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญเดียวที่มีพลังสูงสุดในการกำหนดประสิทธิผลของโรงเรียน และกำหนดประสิทธิภาพของผู้บริหาร ดังนั้น ภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุนจึงควรมีลักษณะดังนี้ มีความมุ่งมั่นที่จะนำคณะบุคลากรและตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้น สุขุมรอบคอบกับปัญหาที่ยุ่งยากซับซ้อน มีความริเริ่มสูง มุ่งเป้าหมาย ความรู้ มีความกระฉับกระฉวยเกี่ยวกับกระบวนการสอน มีความเข้าใจเป้าหมายของโรงเรียนเป็นตัวอย่างที่ดีด้วยการทำงานหนัก ตระหนักถึงเอกลักษณ์เฉพาะของครู-อาจารย์แต่ละคน เช่น ทำทาง เจตคติ ทักษะต่าง ๆ เพื่อให้การสนับสนุนให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์เฉพาะเหล่านั้นคือ สามารถมอบหมายงานการสอนให้ตรงกับความสามารถและความถนัดของครู-อาจารย์ มีความสามารถสร้างความเป็นผู้นำให้กับครู-อาจารย์ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ มีภาวะผู้นำทางการศึกษา ลดงานประจำลง และสิ่งสำคัญยิ่ง คือ เป็นผู้บริหาร “เชิงรุก” (Proactive) มากกว่า “เชิงรับ” (Reactive) นั่นคือ เข้าหาปัญหา ควบคุมสถานการณ์ เตรียมพร้อม ป้องกัน สืบค้น ปรับประยุกต์เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ให้ทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงแทนที่จะดำรงสถานการณ์ไปเรื่อย ๆ ปล่อยให้ปัญหาและเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นแล้วจึงแก้ไขหรือจัดการ

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2544: 8) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับบทบาทใหม่เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนครู และบุคลากรในท้องถิ่นในการพัฒนาการศึกษา เป็นผู้นำที่สามารถประสานพลังของครูในโรงเรียน รวมทั้งชุมชนกลุ่มต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีเพื่อพัฒนาการศึกษาตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ ครูต้องมีความสามารถในการปรับกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสามารถปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและผู้เรียน รู้จักพัฒนาตนเอง และสามารถร่วมมือกับคณะครูในการทำงานเป็นกลุ่มได้ ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องเปลี่ยนจากผู้นำแบบชี้นำหรือสั่งการมาเป็นภาวะผู้นำที่เน้นการสนับสนุน และอำนวยความสะดวก

กรมสามัญศึกษา (2545: 32) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุนไว้ว่า ผู้บริหารนั้น ถือว่าเป็นบุคคลที่มีอำนาจในการตัดสินใจของโรงเรียน การเปลี่ยนสภาพมาเป็นการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น บทบาทของผู้บริหารจะเปลี่ยนไปโดยมุ่งเน้นการเป็นผู้นำการใช้แบบภาวะผู้นำแบบสนับสนุน การใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม ทั้งในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษาที่ผู้บริหารเป็นกรรมการและเลขานุการ หรือให้ครู อาจารย์ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การกระจายอำนาจ การสร้างทีมงาน ซึ่งต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพ เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการสอนและการเรียนรู้ รวมทั้งประสานสัมพันธ์ ระดม และจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากภาวะผู้นำที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การมีภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุนตามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ผู้นำจะต้องเปลี่ยนบทบาทใหม่ จากการนำแบบสั่งการ บังคับ หรือใช้อำนาจแบบบังคับ มาเป็นการนำแบบที่ต้องอำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการแก่คณะครู อาจารย์ และบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การบริหารงานของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีส่วนร่วมและทุกคนมีความพึงพอใจ

จากหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานดังที่นักวิชาการได้กล่าวมาข้างต้นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะยึดหลักการพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้กล่าวถึงหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไว้หกประการ คือ หลักการกระจายอำนาจ หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม หลักการบริหารตนเอง หลักการพัฒนาทั้งระบบ หลักความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ และหลักการมีภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุน

4.4 แนวทางการดำเนินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน นักวิชาการได้เสนอแนะแนวทางการดำเนินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไว้ ดังนี้

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2544 : 3) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นวิธีการบริหารอย่างมีคุณภาพ โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA โดยเริ่มจากการประเมินสถานภาพของโรงเรียน การพัฒนาให้โรงเรียนมีระบบโครงสร้างการตัดสินใจโดยใช้องค์คณะบุคคล มีการพัฒนาบุคลากรและคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีแนวทางในการดำเนินการตามขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการเตรียมการประกอบด้วย การสร้างความตระหนักและให้ความรู้และทักษะ การประเมินความพร้อมโดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาโรงเรียนสู่ SBM พัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพโรงเรียน สร้างกลไกการประกันคุณภาพ และสร้างระบบการเงินและงบประมาณให้เหมาะสมสอดคล้องในขั้นการสร้างความตระหนักและให้ความรู้ทักษะและการประเมินความพร้อมจะมีการประชาสัมพันธ์และ การรับความคิดเห็น 2) ขั้นการดำเนินการประกอบด้วย การส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งอำนวยความสะดวก การกำกับ ติดตาม และการนิเทศ และ3) ขั้นการประเมินและรายงานผล ประกอบด้วย การประเมินผล มีขั้นตอนดังนี้ วางกรอบการประเมิน จัดหาหรือจัดทำเครื่องมือรวบรวมข้อมูล แปลผลข้อมูลและตรวจสอบ ปรับปรุงคุณภาพ การนำผลการประเมินมาปรับปรุงโดยมีขั้นตอน ดังนี้ปรับปรุง การปฏิบัติงานของบุคลากร วางแผนในระยะต่อไป และจัดทำข้อมูลสารสนเทศ จัดทำรายงานมีขั้นตอนดังนี้ รวบรวมผลการดำเนินงาน และผลการประเมิน วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยการดำเนินงานและเขียนรายงาน

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2544 : 29 - 32) ได้กล่าวถึงแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียน

เป็นฐานไว้ว่า เป็นกลยุทธ์ที่นักคิดได้นำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อเปลี่ยนอำนาจการตัดสินใจจากส่วนกลางไปให้แก่โรงเรียน ดังนั้น ในการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโรงเรียนจะต้องกำหนดเป้าหมายความสำเร็จของตนเอง คือ การได้รับการประกันคุณภาพการศึกษา จากนั้นโรงเรียนจะต้องดำเนินการตามภารกิจ ดังต่อไปนี้ กำหนดเป้าหมายและแผนการดำเนินงานของโรงเรียนด้วยตนเอง กำหนดวิธีการดำเนินงานด้วยตนเอง กำหนดหลักการรวมทั้งเกณฑ์ในการระดมทรัพยากรของต้นด้วยตนเอง และกำหนดวิธีการประเมินตนเอง

ชเนศ ขำเกิด (2545 : 148-151) ได้เสนอแนะแนวในการดำเนินการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไว้ดังนี้ การกำหนดมาตรฐานคุณภาพเป็นการวิเคราะห์นโยบายของรัฐ มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของชาติ และความต้องการของชุมชน มากำหนดเป็นมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพร้อมตัวชี้วัดความสำเร็จและเกณฑ์ที่คาดหวัง ดังนั้น มาตรฐานคุณภาพจึงเป็นภาพรวมของการจัดการศึกษาทุกเรื่องมาหลอมรวมไว้ทั้งหมด เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ (Whole school approach) การประเมินตนเองเป็นการตรวจสอบสภาพปัจจุบันของโรงเรียนตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตามตัวชี้วัดความสำเร็จ และเกณฑ์ที่โรงเรียนคาดหวังว่าขณะนี้สภาพ ปัจจุบันของตนเองว่าเป็นอย่างไรซึ่งเรียกว่าการเทียบเคียงระดับภายใน (Internal Benchmarking) เพื่อนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายหรือตัวชี้วัดความสำเร็จ (Key Performance Indicator) สำหรับวางแผนคุณภาพของโรงเรียนต่อไป การประกันคุณภาพภายในผลจากการประเมินตนเองจะเป็นสารสนเทศนำไปสู่กระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามวงจร PDCA อย่างต่อเนื่องคือการวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล การปรับปรุงพัฒนา และการประเมินคุณภาพภายนอก

จากแนวทางการดำเนินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าโรงเรียนจะต้องมีการพัฒนาทั้งระบบโดยเริ่มจากการวิเคราะห์และประเมินสถานภาพตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตามตัวชี้วัดความสำเร็จ และเกณฑ์ที่โรงเรียนคาดหวังว่าขณะนี้สภาพปัจจุบันของตนเองว่าเป็นอย่างไร กำหนดกลยุทธ์วางแผนการพัฒนาดำเนินงานตามแผน ประเมินผล และปรับปรุงพัฒนาโดยใช้วงจรคุณภาพ โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5. สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสระเดา

5.1 ลักษณะที่ตั้งและสภาพทั่วไปของเทศบาลเมืองสระเดา

ตำบลสระเดาซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์กลางการปกครองและการบริหารของอำเภอ สระเดาได้มีการเติบโตขยายตัวของชุมชนมาโดยลำดับ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้ง เทศบาล ตำบลสระเดา เมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2482 (ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 56 ลงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2482) ตั้งอยู่ที่ตำบลสระเดา อำเภอสระเดา จังหวัดสงขลา แต่เนื่องจากอาณาเขตตาม พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลตำบลสระเดากว้างขวางมากไม่สามารถบริหารงานต่าง ๆ ได้ทั่วถึง จึง ได้มีการเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลเดิมเสียใหม่ เพื่อความสะดวกในการบริหารงาน ตามประกาศใน พระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลตำบลสระเดา จังหวัดสงขลา ตราไว้ ณ วันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2495 คงเหลือเนื้อที่เพียง 47 ตารางกิโลเมตร ต่อมาเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 ได้มี ประกาศกระทรวงมหาดไทยเปลี่ยนแปลงฐานะเทศบาลตำบลสระเดาเป็น เทศบาลเมืองสระเดา

ลักษณะภูมิประเทศของเทศบาลเมืองสระเดา โดยทั่วไปแล้วเป็นที่ราบลูกคลื่นลอนลาดหรือลอนชัน เนื่องจากถูกลำธารขนาดเล็กไหลตัดผ่าน ยังมีลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขา ได้แก่ เขาเต่า ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนเหนือของเทศบาลเมืองสระเดา มีระดับความสูง 240 เมตร รวมทั้งยังมีเนินเขาลูกเล็กอยู่ทางตอนเหนือ และตะวันตกเฉียงเหนือของเขาเต่า ซึ่งมีความสูง 98 และ 80 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ตามลำดับ

เนื่องจากพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองสระเดาด้านตะวันออกมีลำคลองไหลผ่านหลายสาย เช่น คลองอู่ตะเภา คลองคลอง และคลองเต้ เป็นต้น โดยมีทิศทางไหลจากทิศใต้ขึ้นสู่ทิศเหนือ ทำให้พื้นที่ทางด้านตะวันออกส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มน้ำ ส่วนบริเวณทางด้านตะวันตกและตะวันตกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและพื้นที่เชิงเขาซึ่งมีพื้นที่ป่าเขาและป่าสงวน อาณาเขตเทศบาลเมืองสระเดา ทิศเหนือติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลปรีก อำเภอสระเดา ทิศใต้ติดต่อกับเทศบาลตำบลสำนักขาม อำเภอสระเดา ทิศตะวันออกติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักเต้า อำเภอสระเดา ทิศตะวันตกติดต่อกับเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ อำเภอสระเดา ประชากรในเขตเทศบาลเมืองสระเดา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้าน พาณิชยกรรม และรับราชการ จะเห็นได้ว่าอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำสวนยางพารา ถือว่าเป็นอาชีพหลักของประชาชน อันเนื่องมาจากลักษณะภูมิอากาศดี มีความเหมาะสม ผลผลิตดี

5.2 นโยบายด้านการศึกษา

วิสัยทัศน์

มุ่งมั่น ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาปฏิรูป การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ประชากรในวัยเรียนมีโอกาสและคุณภาพทางการศึกษาที่เท่าเทียมกัน มีร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ รักการเรียนรู้ ฟังตนเองได้ เป็นเยาวชนที่มีคุณภาพ พร้อมก้าวทันสังคมโลก ภายใต้การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

พันธกิจ

ส่งเสริมให้มีการพัฒนานโยบายและมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ให้สอดคล้องนโยบายและมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษาและแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่นส่งเสริมให้มีการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มุ่งเน้นการสร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษา โดยหลักการกระจายอำนาจและธรรมาภิบาลประสาน ส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองสะเดาส่งเสริมให้มีการกำกับดูแล ติดตาม และประเมินผลสนับสนุนให้มีการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองสะเดาและจกเครือข่าย ICTประสานการระดมทรัพยากรด้านต่างๆรวมทั้งทรัพยากรบุคคลเพื่อส่งเสริม สนับสนุน การจัดและพัฒนาการศึกษา ส่งเสริมการจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและประเมินผลการศึกษา ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษาประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การวิจัยและพัฒนาการศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองสะเดาประสาน ส่งเสริมการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานด้านการศึกษาประสานการปฏิบัติงานทั่วไปขององค์กร หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยในกลุ่มของคณะกรรมการสถานศึกษา ได้แก่

เรื่องยศ เวียงนนท์ (2553:75) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ใน

ระดับปานกลาง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าอาจเนื่องมาจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา ขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการประสานงาน และการนำเสนอที่ดี ไม่มีเวลาเข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยอื่นอีกหลายฉบับ เช่น งานวิจัยของสมจิต ชันขวา (2544) เรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น งานวิจัยของสำราญ หาญประเสริฐ (2544) เรื่อง การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น และงานวิจัยของ กมลาศน์ ศรีประสิทธิ์ (2548) ที่ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเสนาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ที่ผลการวิจัยสอดคล้องกัน ซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมี 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับคือ ด้านการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ด้านการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาและด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

เฉลิมพล พวงศิริ (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหาร โรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสุรินทร์ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่ง พบว่า ผลการทำสอบสมมุติฐาน การบริหาร โรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสุรินทร์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีการบริหาร โรงเรียนแบบมีส่วนร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ และตำแหน่งที่แตกต่างกัน มีการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมไม่ต่างกัน

นภาพร มูลเมือง (2551:70) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประชาชนเครือข่ายผู้ปกครองและครู โรงเรียนชุมชนบ้านคลองพลู (วิศิษฐ์วิทยาทาน) โดยใช้การบริหารวัฏจักรคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประชาชนเครือข่ายผู้ปกครองและครู โรงเรียนชุมชนบ้านคลองพลู (วิศิษฐ์วิทยาทาน) มีส่วนร่วมทุกด้านอยู่ในระดับน้อย

รัชนี วรรณศิริ (2549) ศึกษาบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า บทบาทในการปฏิบัติจริงตามบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครปฐม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ความคาดหวังตามบทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนคร

นครปฐม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และความเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการปฏิบัติจริงและความคาดหวังตามบทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครปฐมโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน

กมลาสส์ ศรีประสิทธิ์ (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสะเตา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 พบว่า 1) ระดับกรมมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า 2.1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประเภทผู้แทนต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วมมากกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มอื่นๆ 2.2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีพฤติกรรมการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีพฤติกรรมการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่ามีส่วนร่วมสูงกว่า 2.3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 2.4) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสบการณ์ในการอบรมต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เคยผ่านการอบรมมีส่วนร่วมสูงกว่าในทุกๆด้าน ยกเว้น ด้านการบริหารงานวิชาการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) เจตคติเกี่ยวกับกรมมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5) ปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานคือ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องบทบาทหน้าที่ ตลอดจนเจตคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาซึ่งมีข้อเสนอแนะ คือ ให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดกิจกรรมเพื่อสร้างเจตคติ ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ธีระ รุญเจริญ (2547: 236-237) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาและอุปสรรค คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบางคนขาดความรับผิดชอบ ขาดความรู้ ความ

เข้าใจในกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับทางราชการ ขาดการพัฒนาตนเอง ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ขาดความประสานงานกับกรรมการ และงบประมาณไม่เพียงพอ

อำนาจ มีศรี (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ในการบริหารงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศรีสะเกษ การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศรีสะเกษ พบว่า 1) สภาพการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงาน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเขตพื้นที่ การศึกษาศรีสะเกษ ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีเพศที่ต่างกัน มีความเห็นต่อสภาพ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีที่อยู่ต่างกันมีความคิดเห็นสภาพ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 4) คณะกรรมการสถานศึกษาที่อายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการมีส่วนร่วม ในการบริหารงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 5) ปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐานคือ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องบทบาทหน้าที่ตลอดจนเจตคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมใน การบริหารสถานศึกษา ซึ่งมีข้อเสนอแนะคือ ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่แก่คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดกรรมเพื่อสร้างเจตคติ ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประนอม ยังศิริ (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม พบว่า (1) ระดับความคาดหวังในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ มากทุกด้าน (2) ระดับการปฏิบัติจริงในการมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการจัดการของโรงเรียนเอกชน ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ระดับปานกลางทุกด้าน (3) การ เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความคาดหวังกับการปฏิบัติการจริงของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน ปรากฏว่า มีความแตกต่างอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน

สมพร ยิ้มย่อง (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานขั้นพื้นฐาน โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดกรมสามัญศึกษา

กรุงเทพมหานคร พบว่า (1) สถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขั้นพื้นฐานมีการปฏิบัติงานตามระเบียบ ปฏิบัติงานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ทั้ง 12 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 6 ด้าน คือ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นเป็นอันดับ 1 รองลงมาคือ การให้ความเห็นของแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา การส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน การกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษา การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างวิทยาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ และการให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณะชน มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง (3) ผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขั้นพื้นฐาน มีเพศ อาชีพ ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางสังคม/การเมือง ตำแหน่งในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขั้นพื้นฐานและมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่างกันมีการปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกัน

สิริยุพา สกุนตะเสถียร (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่องการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม พบว่า (1) การดำเนินคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดย 3 อันดับแรกมีค่าเฉลี่ยสูง และรองลงไปตามลำดับคือ ด้านส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและมาตรฐาน ด้านส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยาการภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมของท้องถิ่น และของชาติ และด้านเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ส่วนการดำเนินงานระดับน้อยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น (2) เปรียบเทียบการดำเนินงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระหว่างเพศชายและหญิง พบว่า การดำเนินงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพศชายและเพศหญิงในภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แต่เมื่อสำรวจรายด้านแล้วพบว่า การดำเนินงานคณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานระหว่างเพศชายและเพศหญิง มีความแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ในด้านส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน และด้านปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา (3) ปัญหาและแนวทางแก้ไขการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (3.1) ปัญหาการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า อยู่ในระดับน้อย ปัญหาที่พบระดับน้อย ที่มีค่าเฉลี่ยจากมากหาน้อย 5 อันดับแรก คือ โรงเรียนขาดงบประมาณสนับสนุนการปฏิบัติ กรรมการขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของโรงเรียน ขาดการประสานหรือติดต่อซึ่งกันและกัน (3.2) แนวทางการแก้ไขในการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า ได้แก่ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนฝ่ายดำเนินงาน

อุมา ศรีชัย (2546) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดระยอง พบว่า 1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดระยอง มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยรวมรายด้าน และรายข้อ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการปฏิบัติโครงการอยู่ในระดับมาก 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดระยอง ที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแตกต่างกันที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ 3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดระยอง มีปัญหาการมีส่วนร่วมที่สำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน ไม่มีเวลาเข้าไปมีส่วนร่วมวางแผน/โครงการไม่ชัดเจน ขาดแนวทางปฏิบัติ ขาดการติดตามงานอย่างต่อเนื่อง ไม่ทราบปัญหาที่แท้จริง สถานศึกษาไม่ทำรายงาน และขาดการมีส่วนร่วมการศึกษางานวิจัยในกลุ่มของผู้ปกครอง ได้แก่

นิภาภัทร ม่วงแก้ว (2552:3) ได้ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลเอกชน เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลเอกชน เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เฉพาะเรื่องที่โรงเรียนมีการสนับสนุนให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ด้านการจัดบริการนักเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง และด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ยกเว้นผู้ปกครองที่มีอายุต่างกันที่มีบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อรนุช ชัยยะวิริยะ (2552: 54) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสตูล ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสตูล ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ ได้แก่ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน และด้านการสนับสนุนทรัพยากรการศึกษา ตามลำดับ

ปาริฉัตร กล่อมสกุล (2550: 4) ได้ศึกษาสภาพและแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษากรณีศึกษา โรงเรียนท้ายพิบูล (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68) ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้านอยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ส่วนในด้านกรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรและการวางแผนกำหนดนโยบาย การปฏิบัติและดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง 2) แนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา โดยภาพรวมพบว่าสภาพการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนผู้ปกครองที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนและกลุ่มระดับชั้นการศึกษาของบุตรหลานที่กำลังศึกษาอยู่แตกต่างกันพบว่าในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของนักเรียนทั้ง 5 ด้าน สรุปได้ว่าส่วนใหญ่ผู้ปกครองมีข้อจำกัดในเรื่องเวลา และความรู้ในการวางแผนและกำหนดนโยบาย

เรวัตติ มุสิกเจียรนนท์ (2548) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาล ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 1 ทรงพลวิทยา ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 1 ทรงพลวิทยา คือ ด้านผู้เรียน ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายตามความถนัดและความต้องการของผู้เรียน ได้แสดงออกตามศักยภาพด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านผู้บริหารและครู ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ในการบริหารงาน รู้จักวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยและสิ่งที่จะต้องปรับปรุงในสถานศึกษา ครูและผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงองค์ความรู้ระหว่างบ้านและโรงเรียนด้วยระบบผู้ปกครองเครือข่าย ด้านสถานศึกษา ควรมีการปรับปรุงสถานที่ออกกำลังกายให้แก่ นักเรียน เนื่องจากมีน้อยเกินไปและคับแคบ และควรมีการปรับปรุงโรงอาหาร โดยเฉพาะสถานที่รับประทานอาหารยังไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ด้านชุมชนควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับ

กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น หรือการประชุมผู้ปกครองเครือข่าย เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ควรมีการจัดทำจุดสารขึ้นระหว่างบ้านและโรงเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองทราบถึง กิจกรรมของโรงเรียนในแต่ละสัปดาห์ และควรมีการจัดตั้งผู้ปกครองเครือข่ายในแต่ละระดับชั้น เพื่อประสานความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษา และฝ่ายบริหารขอโรงเรียน การศึกษางานวิจัยในกลุ่มของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน ได้แก่

ณรงค์ ศรีโสภ (2553:116) ศึกษาอัตลักษณ์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ การศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนประชาวิทยาการ หมู่ที่ 4 ตำบลอุโลกสีห์หมื่น อำเภอนาทม จังหวัด กาญจนบุรี พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประชา วิทยาการในปัจจุบัน โดยภาพรวมและจำแนกรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน และเมื่อแยก พิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ ด้านการดำเนินการ รองลงมาด้านการติดตาม และประเมินผล และด้านการวางแผน

ธนวรรณ อินโสม (2550) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร พบว่า การมีส่วนร่วม ของชุมชนในการจัดการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมของชุมชนเรียงจาก ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการดำเนินงาน รองลงมาคือ ด้านการประเมินผล ด้านรับผลประโยชน์และ ด้านการตัดสินใจ ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ที่เกี่ยวกับการจัด การศึกษาแก่คนในชุมชนและควร เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่สอดคล้อง กับสภาพสังคมและ ความต้องการของท้องถิ่น

พินิจ พรหมณ์แก้ว (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหาร โรงเรียนแบบมีส่วนร่วม ร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของชุมชนในโรงเรียนเทศบาล 7 บ้านหนองตาพุด เทศบาลเมือง ชะอำ จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ ผลการวิจัยพบว่า 1. ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน เทศบาล 7 บ้าน หนองตาพุด เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน 2. ประชาชนที่มีอายุ ต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานใน โรงเรียน เทศบาล 7 บ้านหนองตาพุด เทศบาล เมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมไม่ต่างกัน 3. ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีการมีส่วน ร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานใน โรงเรียนเทศบาล 7 บ้านหนองตาพุด เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 4. ประชาชนมี อาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานใน โรงเรียน เทศบาล 7 บ้านหนองตาพุด เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน 5. ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีส่วน

ร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน เทศบาล 7 บ้านหนองตาพุด เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

อุษณีย์ เหลี่ยมหมั่น (2550:48) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน ศูนย์เด็กเล็กเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โคนมีส่วนร่วมด้านการประสานงาน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน ด้านการวางแผนและด้านการจัดสรรทรัพยากร จากมากไปหาน้อยตามลำดับ

ปราณี เลาบุตร (2549) ศึกษาการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาการแก้ปัญหาการขาดแคลนครูของโรงเรียนบ้านบางม่วง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรในโรงเรียนและคนในชุมชนมีความตระหนักและร่วมมือกันแก้ปัญหาการขาดแคลนครูของโรงเรียนบ้านบางม่วง ด้วยวิธีสร้างความร่วมมือระหว่างบุคลากรในโรงเรียนและชุมชน พร้อมทั้งชุมชนใกล้เคียงเพื่อแก้ปัญหการขาดแคลนครู โดยหาผู้ที่มีความรู้จัดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนช่วยสอน ระดมเงินบริจาค และการวางแผนการสอนร่วมกัน

นิทัศน์ เชียงทอง (2549) ศึกษาการศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี พบว่า โดยภาพรวมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี อยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับคือ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารทั่วไปด้านวิชาการ และด้านการบริหารงานบุคคล และผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับคือ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานทั่วไป ด้านบริหารงานบุคคล และอยู่ในระดับปานกลางคือ ด้านวิชาการ การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษากับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน ยกเว้นด้านงบประมาณ การมีส่วนร่วมในการจัดหางบประมาณเพิ่มเติมให้กับสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษากับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัญหาที่พบ มากที่สุดและแนวทางการแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี ในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้าน

วิชาการ คือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจการจัดการศึกษาในเรื่องหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ ด้านงบประมาณ คือ จัดสรรงบประมาณให้สถานศึกษาไม่เพียงพอ มีแนวทางในการแก้ปัญหา คือ ควรจัดสรรงบประมาณตามสัดส่วนที่เหมาะสมแก่สถานศึกษา ด้านการบริหารงานบุคคล คือ ขาดบุคลากรทางการศึกษาและได้บุคลากรที่ไม่ตรงตามความต้องการ มีแนวทางในการแก้ปัญหา คือ จัดสรรบุคลากรให้กับทางสถานศึกษา และด้านการบริหารงานทั่วไป คือ ขาดการประสานงานในการดำเนินงานต่าง ๆ กับสถานศึกษา มีแนวทางในการแก้ปัญหา คือ สถานศึกษาจัดการประชุมชี้แจงกับองค์การบริหารส่วนตำบลให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา

ปารวี เจริญยศ (2548: 120) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2 ผลการวิจัยสรุปได้ว่าทุกกลยุทธ์ในภาพรวมตามทัศนะของผู้นำชุมชน ผู้แทนองค์กรส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรศาสนา ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มีระดับการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก

การศึกษางานวิจัยการมีส่วนร่วมของครู ได้แก่

พงษ์ศักดิ์ อินทรินทร์ (2546:24) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของครูในการวางแผนปฏิบัติการประจำปี ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรีกล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน เสริมสร้างโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ อย่างน้อยควรมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. ร่วมศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหา รวมทั้งความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดและสร้างรูปแบบเพื่อการแก้ไขปัญหาเพื่อให้สนองต่อความต้องการของชุมชน
3. ร่วมกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อการพัฒนาชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด
5. ร่วมปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพ
6. ร่วมลงทุนในกิจกรรมของชุมชนตามศักยภาพของตนหรือองค์กร
7. ร่วมดำเนินการตามแผนงาน โครงการหรือกิจกรรม ให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมติดตามประเมินผลแผนงาน/โครงการ ให้สามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเตา จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยนำเสนอรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสะเตา จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสะเตา โรงเรียนเทศบาล 2 บ้านสะเตา โรงเรียนเทศบาล 3 ชุมชนตัวอย่าง โดยประชากรของผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย 1) คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลรวมทั้ง 3 โรงเรียน จำนวน 39 คน 2) ครูผู้รับผิดชอบงานสัมพันธ์ชุมชนรวมทั้ง 3 โรงเรียน จำนวน 3 คน และ 3) ผู้ปกครองเครือข่ายรวมทั้ง 3 โรงเรียน จำนวน 78 คน รวมประชากรผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 120 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กำหนดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียน ๆ ละ 20 คน ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาล 2) ครูผู้รับผิดชอบงานสัมพันธ์ชุมชน 3) ผู้ปกครอง จาก 3 โรงเรียน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 60 คน ได้กลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ดังมีรายละเอียดของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 รายละเอียดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	โรงเรียน เทศบาล 1		โรงเรียน เทศบาล 2		โรงเรียน เทศบาล 3		รวม	
	P	S	P	S	P	S	P	S
	1. คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาล	15	9	15	9	9	9	39
2. ครูผู้รับผิดชอบงานสัมพันธ์ชุมชน	1	1	1	1	1	1	3	3
3. ผู้ปกครอง	45	10	21	10	12	10	78	30
รวม							120	60

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม(questionnaire) แบบมาตราประมาณค่าที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเอง ใช้ถามทุกกลุ่มตัวอย่าง เป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ในเรื่อง เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ(Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดสรรทรัพยากร 3) การดำเนินการตามแผน 4) ด้านการประสานงาน 5) ด้านการประเมินผล มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) โดยใช้เกณฑ์กำหนดน้ำหนักคะแนนและมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 1 หมายถึง มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ระดับ 2 หมายถึง มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับ น้อย

ระดับ 3 หมายถึง มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับ ปานกลาง

ระดับ 4 หมายถึง มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับ มาก

ระดับ 5 หมายถึง มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับ มากที่สุด

การจัดแบ่งเนื้อหาเป็นรายด้านของการมีส่วนร่วมดังนี้

ด้านการวางแผน จำนวน 10 ข้อ

ด้านการจัดสรรทรัพยากร จำนวน 10 ข้อ

ด้านการดำเนินการตามแผน	จำนวน	10	ข้อ
ด้านการประสานงาน	จำนวน	10	ข้อ
ด้านการประเมินผล	จำนวน	10	ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open - ended) สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัย แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม และระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2550 เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ

3.2 สรุปรอบแนวคิดขอบเขตการวิจัยและวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.3 สร้างแบบสอบถามโดยการนำ ประเด็นที่ได้จากการศึกษาไปจัดหมวดหมู่ให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด

3.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระ และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้องของภาษาและความเหมาะสมของแบบสอบถาม แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยพิจารณาเลือกประเด็นที่มีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 แสดงว่าข้อคำถามในแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์สามารถนำไปใช้ได้ โดยผลการวิเคราะห์แบบสอบถามการวิจัยครั้งนี้ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าระหว่าง 0.70 ถึง 1 แสดงว่าข้อคำถามสามารถนำไปใช้ได้

3.5 นำแบบสอบถามที่ได้รับการพิจารณาตรวจสอบแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาทำการแก้ไขปรับปรุงและขอความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.6 นำแบบสอบถามทดลองใช้ (Try out) กับบุคคลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คนเพื่อตรวจสอบหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbarch's alpha coefficient) โดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient)

(ซีรคักดี อุ่นอารมย์เล็ค 2548: 69 - 70) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม ทั้งฉบับเท่ากับ .94

3.7 จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 60 ฉบับ ผู้ให้ข้อมูล คือ คณะกรรมการสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานสัมพันธ์ชุมชน ผู้ปกครองเครือข่าย โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากสาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อขอความร่วมมือให้เทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ให้ความอนุเคราะห์โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสะเดาตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถาม พร้อมหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัยส่งไปยัง เทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา โดยประสานกับนักวิชาการกองการศึกษาของเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามส่งและรับแบบสอบถามเป็นรายบุคคล ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 60 ฉบับ คิดเป็น 100 %

3. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับ จำนวนแบบสอบถามที่สมบูรณ์ นำมาวิเคราะห์ได้ จำนวน 60 ฉบับ คิดเป็น 100 %

4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามลงรหัสและบันทึกข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 นำแบบสอบถาม ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มาแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

5.2 นำแบบสอบถาม ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้เกณฑ์การประเมินตามเกณฑ์ของเบส (Best 1981 : 179 – 187) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด

5.3 นำแบบสอบถาม ตอนที่ 3 วิเคราะห์ปัญหาและการเสนอแนะแนวทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิด (Open-ended) มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับหัวข้อ ดังนี้
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางพร้อมคำบรรยายประกอบ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอในรูปแบบตารางพร้อมคำบรรยายประกอบ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัญหาและการเสนอแนะแนวทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา นำเสนอรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ ผลการวิเคราะห์นำเสนอตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ สถานภาพการเป็นคณะกรรมการ

n=60

รายการข้อมูล	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	25	41.7
หญิง	35	58.3
รวม	60	100

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n=60

รายการข้อมูล	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
2. อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	6	10.0
30-39 ปี	20	33.3
40-49 ปี	18	30.0
50-59 ปี	11	18.3
60 ปีขึ้นไป	5	8.4
รวม	60	100
3. วุฒิการศึกษา		
ระดับประถมศึกษา	6	10.0
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	8	13.3
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	10	16.7
ระดับอนุปริญญา / ปวส.	10	16.7
ระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่า	26	43.3
รวม	60	100
4.อาชีพ		
รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	15	25.0
ค้าขาย / ประกอบธุรกิจส่วนตัว	16	26.7
เกษตรกรกรรม	12	20.0
รับจ้าง	12	20.0
อื่น ๆ	5	8.3
รวม	60	100
5. สถานภาพเป็นตัวแทนชุมชน		
คณะกรรมการสถานศึกษา	27	25.0
ครูผู้รับผิดชอบงานสัมพันธ์ชุมชน	3	5.0
ผู้ปกครองนักเรียน	30	50.0
รวม	60	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 58.3 โดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30 -39 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.3 โดยส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่าคิดเป็นร้อยละ 43.3 โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 26.7 และโดยส่วนใหญ่มีสถานภาพการเป็นผู้ปกครองนักเรียนคิดเป็นร้อยละ 50.0

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การตอบแบบสอบถามมีผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้รับผิดชอบงานสัมพันธ์ชุมชน ผู้ปกครอง จำนวน 60 คน ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ในภาพรวม

รายการ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการวางแผน	3.26	.65	ปานกลาง	2
2. ด้านการจัดสรรทรัพยากร	3.06	.69	ปานกลาง	5
3. ด้านการดำเนินกิจกรรมตามแผน	3.19	.73	ปานกลาง	3
4. ด้านการประสานงาน	3.37	.71	ปานกลาง	1
5. ด้านการประเมินผล	3.07	.65	ปานกลาง	4
เฉลี่ยรวม	3.19	0.59	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.2 พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ทั้ง 5 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของชุมชนด้านการประสานงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.37$ S.D = .71) และด้านการจัดสรรทรัพยากรมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.06$ S.D = .69)

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ด้านการวางแผน

รายการ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	ลำดับที่
1. การกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน	3.33	.80	ปานกลาง	4
2. การกำหนดวัตถุประสงค์ที่มุ่งส่งเสริมให้โรงเรียนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ	3.38	.80	ปานกลาง	2
3. การกำหนดนโยบายของโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	3.17	.87	ปานกลาง	7
4. การวางแผนวิธีการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน	3.23	.79	ปานกลาง	6
5. การกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมหรืองานของโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์	3.33	.87	ปานกลาง	5
6. การให้การช่วยเหลือเกี่ยวกับปัจจัยในการบริหาร โรงเรียน	3.43	.74	ปานกลาง	1
7. การเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมเพื่อให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพ	3.33	.84	ปานกลาง	3
8. การตัดสินใจในการพัฒนาการปฏิบัติงานของโรงเรียน	3.11	.83	ปานกลาง	10
9. การวางแผนพัฒนาการบริหารงานและการจัดการศึกษาให้มีมาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน	3.15	.84	ปานกลาง	9
10. การเตรียมความพร้อมให้โรงเรียนเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต	3.16	.72	ปานกลาง	8
เฉลี่ยรวม	3.26	.65	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.3 พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ด้านการวางแผนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$ S.D = .65)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง โดยได้พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การให้การช่วยเหลือเกี่ยวกับปัจจัยในการบริหารโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.43$ S.D = .74) รองลงมา คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ที่มุ่งส่งเสริมให้โรงเรียนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 3.38$ S.D = .80) และการเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมเพื่อให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.33$ S.D = .84) ส่วนข้อที่มีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ การตัดสินใจในการพัฒนาการปฏิบัติงานของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.11$ S.D = .83)

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ด้านการจัดสรรทรัพยากร

รายการ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	ลำดับที่
1. การวิเคราะห์ความต้องการของโรงเรียน ในการนำทรัพยากรของชุมชนมาใช้ในการจัด การศึกษา	3.06	.76	ปานกลาง	7
2. การบริหารจัดการด้านการเงิน วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่างๆ ของโรงเรียน	3.01	.91	ปานกลาง	8
3. การสนับสนุนในการระดมทรัพยากร การศึกษา	3.23	.78	ปานกลาง	1
4. การสำรวจทรัพยากรในชุมชนมาใช้จัด การศึกษา	3.08	.96	ปานกลาง	4
5. การสำรวจแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	3.11	.85	ปานกลาง	3
6. กำหนดรูปแบบการรับความช่วยเหลือด้าน ทรัพยากรในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจาก ชุมชน	3.06	.92	ปานกลาง	6
7. การระดม และสนับสนุนทรัพยากรทาง การศึกษาโดยคำนึงถึงหลักความเป็นธรรม	3.18	.81	ปานกลาง	2
8. การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดหา เงินทุนและอุปกรณ์สนับสนุนการศึกษา	2.83	.94	ปานกลาง	10
9. การจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาให้กับ คณะครู นักเรียน ด้วยความเสมอภาคเท่าเทียม กัน	2.93	.88	ปานกลาง	9

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n=60				
รายการ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	ลำดับที่
10. การจัดหาสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนมีอิสระ คล่องตัวในการบริการ	3.08	.94	ปานกลาง	5
เฉลี่ยรวม	3.06	.69	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.4 พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ด้านการจัดสรรทรัพยากรในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$ S.D = .69) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสนับสนุนในการระดมทรัพยากรการศึกษา ($\bar{X} = 3.23$ S.D = .78) รองลงมา การระดม และสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาโดยคำนึงถึงหลักความเป็นธรรม ($\bar{X} = 3.18$ S.D = .81) และการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ($\bar{X} = 3.11$ S.D = .85) ส่วนข้อที่มีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดหาเงินทุนและอุปกรณ์สนับสนุนการศึกษา ($\bar{X} = 2.83$ S.D = .94)

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ด้านการดำเนินกิจกรรมตามแผน

n=60				
รายการ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	ลำดับที่
1. การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามความต้องการของชุมชน	3.08	.74	ปานกลาง	7
2. การนำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการสู่การปฏิบัติ	2.86	.89	ปานกลาง	10
3. การดำเนินการเพื่อให้โรงเรียนน่าน โยบาย และเป้าหมายของโรงเรียนสู่การปฏิบัติ	3.06	.76	ปานกลาง	8
4. การส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรของโรงเรียน	2.98	.81	ปานกลาง	9

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n=60				
รายการ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	ลำดับที่
5. การจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยให้นักเรียนคิด วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจริง ทั้งในโรงเรียนและชุมชน	3.10	.75	ปานกลาง	6
6. การส่งเสริมการจัดหาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน	3.18	.77	ปานกลาง	5
7. การประชาสัมพันธ์สนับสนุนกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน	3.38	.92	ปานกลาง	3
8. การประชุมผู้ปกครอง ครู และนักเรียน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องในการปฏิบัติหน้าที่	3.53	.96	มาก	2
9. การเผยแพร่ความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียน	3.18	.79	ปานกลาง	4
10. การติดตามและตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน	3.58	3.93	มาก	1
เฉลี่ยรวม	3.19	.73	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.5 พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ด้านการดำเนินกิจกรรมตามแผนในภาพรวมส่วนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.19$, S.D = .73) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ การติดตามและตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.58$, S.D = 3.93) และการประชุมผู้ปกครอง ครู และนักเรียน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องในการปฏิบัติหน้าที่ ($\bar{X} = 3.53$, S.D = .96) ส่วนข้อที่มีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ การนำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการสู่การปฏิบัติ ($\bar{X} = 2.86$, S.D = .89)

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาใน
โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ด้านการประสานงาน

n=60				
รายการ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	ลำดับที่
1. การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน	3.65	.90	มาก	1
2. การให้โรงเรียนเป็นศูนย์บริการทางด้าน วิชาการและด้านอื่นๆ แก่ชุมชน โดยยึด หลักความช่วยเหลือ	3.45	.77	ปานกลาง	2
3. การให้ข้อเสนอแนะ หรือคำปรึกษา หรือ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้าง เอกภาพในสถานศึกษา	3.40	.80	ปานกลาง	5
4. การสร้างข้อตกลงร่วมกันในการจัด การศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	3.26	.83	ปานกลาง	8
5. การส่งเสริม ครู อาจารย์ ให้เผยแพร่ความรู้ ทางวิชาการให้กับชุมชน	3.26	.84	ปานกลาง	9
6. การเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในการจัด การศึกษาที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน	3.43	.91	ปานกลาง	3
7. การติดต่อสื่อสารสร้างความเข้าใจตรงกัน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	3.35	.88	ปานกลาง	6
8. การสื่อสารกับประชาชนทั่วไปเพื่อ ประชาสัมพันธ์การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม หรืองานต่างๆ ของ โรงเรียนให้ชุมชนได้ทราบ	3.41	.81	ปานกลาง	4
9. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารร่วมกัน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	3.33	.80	ปานกลาง	7
10. การพิจารณาขอบหมายการปฏิบัติงานและ ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม บริการชุมชน	3.16	.84	ปานกลาง	10
เฉลี่ยรวม	3.37	.71	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.6 พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ด้านการประสานงานในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.37$ S.D = .71) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก คือ การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ($\bar{X} = 3.65$ S.D = .90) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับปานกลาง คือ การให้โรงเรียนเป็นศูนย์บริการทางด้านวิชาการและด้านอื่นๆ แก่ชุมชน โดยยึดหลักความช่วยเหลือ ($\bar{X} = 3.45$ S.D = .77) รองลงมา การเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษาที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ($\bar{X} = 3.43$ S.D = .91) ส่วนข้อที่มีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ การพิจารณาอบหมายการปฏิบัติงานและความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมบริการชุมชน ($\bar{X} = 3.16$ S.D = .84)

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ด้านการประเมินผล

รายการ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	n=60
				ลำดับที่
1. การกำหนดข้อมูล ลักษณะ และแหล่งข้อมูลเพื่อไปใช้ในการประเมินโรงเรียน	2.96	.78	ปานกลาง	10
2. การกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของโรงเรียนเพื่อใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา	2.98	.77	ปานกลาง	9
3. การรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อช่วยในการตัดสินใจพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน	3.13	.85	ปานกลาง	3
4. การจัดทำข้อมูลดิบให้เป็นสารสนเทศที่เหมาะสมในการนำไปใช้ประโยชน์ตามความต้องการของโรงเรียน	3.13	.89	ปานกลาง	2
5. การพิจารณามาตรฐานและติดตามการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมาย	3.08	.70	ปานกลาง	6

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

n=60				
รายการ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	ลำดับที่
6. การกำกับติดตามผลการดำเนินงานตาม แผนของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาและ ปรับปรุงการพัฒนาการศึกษา	3.05	.77	ปานกลาง	7
7. การติดตามและตรวจสอบรายงานการ ประเมินโรงเรียน	3.08	.77	ปานกลาง	5
8. การนำผลการประเมินของโรงเรียนไปใช้ ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้	3.05	.77	ปานกลาง	8
9. การประชุม สรุปผลการปฏิบัติงาน และให้ ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา ของโรงเรียนให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น	3.16	.76	ปานกลาง	1
10. การเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศ ผลการ ประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้ ชุมชนรับทราบ	3.08	.74	ปานกลาง	4
เฉลี่ยรวม	3.07	.65	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.7 พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ด้านการประเมินผลในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$ S.D = .65) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก คือการประชุม สรุปผลการปฏิบัติงาน และให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น ($\bar{X} = 3.16$ S.D = .76) รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง คือการจัดทำข้อมูลดิบให้เป็นสารสนเทศที่เหมาะสมในการนำไปใช้ประโยชน์ตามความต้องการของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.13$ S.D = .89) และการรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อช่วยในการตัดสินใจพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.13$ S.D = .85) ส่วนข้อที่มีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือการกำหนดข้อมูล ลักษณะ และแหล่งข้อมูลเพื่อไปใช้ในการประเมินโรงเรียน ($\bar{X} = 2.96$ S.D = .78)

**ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัญหาและการเสนอแนะแนวทางในการเสริมสร้าง
การมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา
จังหวัดสงขลา**

แบบสอบถามปลายเปิด (Open - ended) สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ตารางที่ 4.8 ปัญหาและการเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผน การจัดสรร ทรัพยากร การดำเนินการตามแผน การประสานงาน การประเมินผล ในการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
การวางแผน	
1. ชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง	1. จัดประชุมระหว่างโรงเรียนและชุมชนทุกเดือน 2. ชุมชนเข้าร่วมประชุมหาแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. วิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการศึกษา	1. เชิญวิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้าร่วมวางแผนการศึกษา 2. ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียน เตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน
การจัดสรรทรัพยากร	
1. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรในการจัดการศึกษาน้อย	1. อำนวยความสะดวกเกี่ยวกับทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ที่มีในท้องถิ่น 2. สนับสนุนวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่างๆ ตามความเหมาะสม
2. ชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมวางแผนในการจัดสรรทรัพยากร	1. มีการประชุมเพื่อจัดสรรทรัพยากรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดการศึกษา 2. มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดสรรทรัพยากรต่างๆ เช่น เงินทุน

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
การดำเนินการตามแผน	
1. ชุมชนมีส่วนรับรู้ในการดำเนินการตามแผนน้อย	1. ให้ความร่วมมือร่วมให้คำปรึกษาในการดำเนินการตามแผน 2. ร่วมประชุมกับทาง โรงเรียนเพื่อดำเนินการตามแผน
การประสานงาน	
1. มีการประชาสัมพันธ์และประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนน้อย	1. ควรประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้ทราบเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียนเพิ่มขึ้น 2. ควรแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
การประเมินผล	
1. ชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินโรงเรียน	1. ควรจัดการประชุมชี้แจงแนวทางการรับการประเมินผลให้กับชุมชนได้รับรู้ 2. ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินโรงเรียน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้

1.1.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเตา อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา

1.1.2 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเตา อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลในแต่ละโรงเรียน ๆ ละ 20 คน ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาล 2) ครูผู้รับผิดชอบงานสัมพันธ์ชุมชน 3) ผู้ปกครอง จาก 3 โรงเรียน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 60 คน ได้กลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม(questionnaire) แบบมาตราประมาณค่าที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเอง ใช้ถามทุกกลุ่มตัวอย่าง เป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่องเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดสรรทรัพยากร 3) การดำเนินการตามแผน 4) ด้านการประสานงาน 5) ด้านการประเมินผล มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) โดยใช้เกณฑ์กำหนดน้ำหนักคะแนนและมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open - ended) สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนต่อไปนี้

1.4.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขอความร่วมมือให้เทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลาให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้

1.4.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถาม พร้อมหนังสือขอความร่วมมือส่งไปยัง เทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา โดยประสานกับนักวิชาการกองการศึกษาของเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามส่งและรับแบบสอบถามเป็นรายบุคคล ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 60 ฉบับ คิดเป็น 100 %

1.4.3 ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับ จำนวนแบบสอบถามที่สมบูรณ์นำมาวิเคราะห์ได้ จำนวน 60 ฉบับ คิดเป็น 100 %

1.4.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามลงรหัสและบันทึกข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หาค่าร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.5 ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1.5.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ทั้ง 5 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า

1) ด้านการวางแผน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง โดยการให้การช่วยเหลือเกี่ยวกับปัจจัยในการบริหารโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ที่มุ่งส่งเสริมให้โรงเรียนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ และการเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมเพื่อให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพ ส่วนข้อที่มีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ การตัดสินใจในการพัฒนาการปฏิบัติงานของโรงเรียน

2) ด้านการจัดสรรทรัพยากร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีค่าเฉลี่ย

สูงสุด คือการสนับสนุนในการระดมทรัพยากรการศึกษา รองลงมา การระดม และสนับสนุน ทรัพยากรทางการศึกษาโดยคำนึงถึงหลักความเป็นธรรม และการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ส่วนข้อที่มีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดหาเงินทุนและอุปกรณ์สนับสนุนการศึกษา

3) ด้านการดำเนินกิจกรรมตามแผน ในภาพรวมส่วนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ การติดตามและตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน และการประชุมผู้ปกครอง ครู และนักเรียน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องในการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนข้อที่มีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ ได้แก่ การนำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการสู่การปฏิบัติ

4) ด้านการประสานงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก คือ การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับปานกลาง คือ การให้โรงเรียนเป็นศูนย์บริการทางด้านวิชาการและด้านอื่นๆ แก่ชุมชน โดยยึดหลักความช่วยเหลือ รองลงมา การเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษาที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ส่วนข้อที่มีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ ได้แก่ การพิจารณา มอบหมายการปฏิบัติงานและความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมบริการชุมชน

5) ด้านการประเมินผล ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก คือการประชุม สรุปผลการปฏิบัติงาน และให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง คือการจัดทำข้อมูลดิบให้เป็นสารสนเทศที่เหมาะสมในการนำไปใช้ประโยชน์ตามความต้องการของโรงเรียน และการรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อช่วยในการตัดสินใจพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ส่วนข้อที่มีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ ได้แก่ การกำหนดข้อมูล ลักษณะ และแหล่งข้อมูลเพื่อไปใช้ในการประเมินโรงเรียน

1.5.2 ปัญหาและข้อเสนอแนะ ในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา สรุปได้ดังนี้

1) ปัญหาในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ได้แก่ ชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัด

การศึกษาอย่างจริงจัง วิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการศึกษา ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรในการจัดการศึกษาน้อย และไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมวางแผนในการจัดสรรทรัพยากร ชุมชนมีส่วนรับรู้ในการดำเนินการตามแผนน้อย แต่มาจากการประชาสัมพันธ์และประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนน้อย และชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินโรงเรียน

2) ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ควรมีการจัดประชุมระหว่างโรงเรียนและชุมชนทุกเดือน เพื่อร่วมประชุมหาแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พร้อมทั้งเชิญวิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้าร่วมวางแผนการศึกษา ชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนควรเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนก่อนเปิดภาคเรียน อำนวยความสะดวกเกี่ยวกับทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ที่มีในท้องถิ่น สนับสนุนวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่างๆ ตามความเหมาะสม มีการประชุมเพื่อจัดสรรทรัพยากรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดการศึกษา มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดสรรทรัพยากรต่างๆ เช่น เงินทุน อุปกรณ์ ให้ความร่วมมือร่วมให้คำปรึกษาในการดำเนินการตามแผนร่วมประชุมกับทางโรงเรียนเพื่อดำเนินการตามแผน ควรประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้ทราบเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียนเพิ่มขึ้น และแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จัดการประชุมชี้แจงแนวทางการรับการประเมินผลให้กับชุมชนได้รับรู้ เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินโรงเรียน

2. อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา มีสาระสำคัญของการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรืองยศ เวียงนนท์ (2553 : 75) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าอาจเนื่องมาจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา ขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการประสานงานและการนำเสนอที่ดี ไม่มีเวลาเข้าร่วมประชุมและร่วม

กิจกรรม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยอื่นอีกหลายฉบับ เช่น งานวิจัยของสมจิต ชันขวา (2544) เรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น งานวิจัยของสำราญ หาญประเสริฐ (2544) เรื่อง การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น และงานวิจัยของ กมลสาสน์ ศรีประสิทธิ์ (2548) เรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสะเตาะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ที่ผลการวิจัยสอดคล้องกัน ซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมี 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับคือ ด้านการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ด้านการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาและด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน และงานวิจัยของ ณรงค์ ศรีโสภะ (2553 : 116) ศึกษาอัตลักษณ์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประชาวิทย์คาร หมู่ที่ 4 ตำบลอุโลกสีห์หมื่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประชาวิทย์คารในปัจจุบัน โดยภาพรวมและจำแนกรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน และเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ ด้านการดำเนินการ รongลงมา ด้านการติดตามและประเมินผล และด้านการวางแผน ซึ่งจากการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเตาะ จังหวัดสงขลา อยู่ในระดับปานกลางโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 5 ว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษา ส่วนที่ 1 การบริหารและการศึกษาของรัฐ มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง โดยกำหนดให้จัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) สรุปได้ว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังหน่วย ปฏิบัติ คือ สถานศึกษาโดยตรงโดยให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ มีความอิสระ และความคล่องตัวในการตัดสินใจการบริหารจัดการทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การเงิน บุคลากรและ การบริหารทั่วไป โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชน ตัวแทนครู ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกันบริหารสถานศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน และชุมชนมากที่สุด อาจเนื่องมาจากคณะกรรมการสถานศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ขาดการประ

สัมพันธ์ ขาการระสานงาน การนำเสนอที่ดี และไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินโรงเรียน ประกอบกับโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาของเทศบาลเมืองสะเดา ที่มีการบริหารแบบสั่งการ จากบนลงล่างไม่สะดวกต่อการเชื่อมโยงของชุมชน จึงทำให้การสัมพันธ์ในการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นไปในลักษณะบังคับ ควรจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา กับชุมชน

2.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา พบว่าแนวโน้มด้านการประสานงานมีส่วนร่วมมากกว่าด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปาน กลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุษณีย์ เหลี่ยมหมั่น (2550:48) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนศูนย์เด็กเล็กเทศบาลตำบลปริง อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา พบว่าโดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมด้านการประสานงาน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน ด้านการวางแผนและด้านการจัดสรรทรัพยากร จากมากไปหาน้อยตามลำดับ และพบว่าแนวโน้มการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้น พื้นฐานในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา ที่น้อยกว่าด้านอื่นๆ คือด้านการ ประเมินผลและกาจัดสรรทรัพยากร อาจเป็นเพราะเนื่องมาจากขาดการเรียนรู้และการให้ ความสำคัญระหว่างภาคี ควรมีการส่งเสริมทำความเข้าใจในเรื่องการประเมินผลให้ชุมชนส่วนด้าน การบริหารจัดการทรัพยากรเป็นไปในลักษณะการกำหนดรูปแบบ ซึ่งงบประมาณส่วนใหญ่มาจาก ภาครัฐ ชุมชนขาดโอกาสในการรับรู้และระดมทรัพยากรจากแหล่งอื่น ดังนั้นสถานศึกษาควรเปิด โอกาสและอำนวยความสะดวกให้ชุมชนมีส่วนรับผิดชอบ และช่วยเหลือในการนำทรัพยากรต่างๆ มาใช้ใน โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา มีการจัดประชุมเพื่อจัดสรรทรัพยากรแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2.3 แนวทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัด เทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา พบว่าควรมีแนวทางในการส่งเสริม ทั้งด้านการวางแผน การ จัดสรรทรัพยากร การประสานงาน การดำเนินการตามแผน และการประเมินผล ในการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น การเข้าร่วมประชุมหาแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บริจาคเงินให้กับโรงเรียนตามโอกาส ให้ความร่วมมือและสนับสนุนในการจัดกิจกรรมของ โรงเรียน ส่งเสริมบุตรหลานอย่างเต็มความสามารถในการศึกษาเล่าเรียน ให้ความร่วมมือร่วม ปรึกษาหารือในการแก้ปัญหาของนักเรียน สามารถสื่อสารให้ชุมชนได้ทราบเกี่ยวกับกิจกรรมของ โรงเรียน ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในการประเมินผลการจัดการศึกษาตามสมควร มีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมินโรงเรียน และเข้าร่วมประชุมกับทางโรงเรียนเพื่อพัฒนาโรงเรียน ให้มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ พงษ์ศักดิ์ อินทรินทร์ (2546 :24)

กล่าวว่าการมีส่วนร่วมเป็นการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน เสริมสร้างโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ อย่างน้อยควรมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ 1. ร่วมศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหา รวมทั้งความต้องการของชุมชน 2. ร่วมคิดและสร้างรูปแบบเพื่อการแก้ไขปัญหาเพื่อให้สนองต่อความต้องการของชุมชน 3. ร่วมกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อการพัฒนาชุมชน 4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด 5. ร่วมปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพ 6. ร่วมลงทุนในกิจกรรมของชุมชนตามศักยภาพของคนหรือองค์กร 7. ร่วมดำเนินการตามแผนงาน โครงการหรือกิจกรรม ให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ 8. ร่วมติดตามประเมินผลแผนงาน/โครงการ ให้สามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรวัตติ มุสิกเจียรนนท์ (2548) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาล ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 1 ทรงพลวิทยา ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 1 ทรงพลวิทยา คือ ด้านผู้เรียน ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายตามความถนัดและความต้องการของผู้เรียนได้แสดงออกตามศักยภาพด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านผู้บริหารและครูผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ในการบริหารงาน รู้จักวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยและสิ่งที่ต้องปรับปรุงในสถานศึกษา ครูและผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงองค์ความรู้ระหว่างบ้านและโรงเรียนด้วยระบบผู้ปกครองเครือข่าย ด้านสถานศึกษา ควรมีการปรับปรุงสถานที่ออกกำลังกายให้แก่นักเรียนเนื่องจากมีน้อยเกินไปและคับแคบ และควรมีการปรับปรุงโรงอาหาร โดยเฉพาะสถานที่รับประทานอาหารยังไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ด้านชุมชนควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น หรือการประชุมผู้ปกครองเครือข่ายเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ควรมีการจัดทำจุลสารขึ้นระหว่างบ้านและโรงเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองทราบถึงกิจกรรมของโรงเรียนในแต่ละสัปดาห์ และควรมีการจัดตั้งผู้ปกครองเครือข่ายในแต่ละระดับชั้นเพื่อประสานความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและฝ่ายบริหารของโรงเรียน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

จากผลการวิจัย การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมือง สะเดา จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการวิจัย ครั้งต่อไป ดังนี้

3.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง เทศบาลเมือง สะเดาจึงควรเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมือง สะเดา จังหวัดสงขลา ให้มากยิ่งขึ้น และส่งเสริมให้ชุมชนทุกภาคส่วนในประเด็นต่อไปนี้

3.2.1 ชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเข้ามามีส่วนร่วม จึงควรส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชน และบุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจใน บทบาทหน้าที่ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ในการดำเนินงานจัดการศึกษา โดยจัดทำเป็นสื่อใน รูปแบบซีดีรอมเพื่อให้สามารถศึกษา ค้นคว้า และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

3.2.2 จัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรของโรงเรียนและ ชุมชน โดยส่งเสริมให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเพราะปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยการพูดคุย และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จะส่งผลต่อการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ

3.2.3 ส่งเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษา ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยให้มีการศึกษาดูงานองค์กรเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อน ส่งเสริม และถ่ายทอดงานในท้องถิ่น

3.2.4 มีการประชาคมเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นในการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการและการจัดกิจกรรมการศึกษาใน ท้องถิ่น

3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.3.1 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้น พื้นฐาน

3.3.2 ศึกษาการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาในท้องถิ่นของผู้นำชุมชน โดยใช้การ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในชุมชนท้องถิ่น

3.3.3 ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ ชุมชน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ (2543) รายงานการวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา(ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์การศาสนา
- _____ . (2546) “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545”. กรุงเทพมหานคร คุรุสภา
- _____ . (2547) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 พร้อมกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กรุงเทพมหานคร องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____ . (2550) หลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา นครปฐม สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา
- กรมการปกครอง (2542) “กฎหมายระเบียบและข้อบังคับองค์การบริหารส่วนตำบล (รวมฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2542)” กรุงเทพมหานคร กองราชการส่วนตำบล กรมการปกครอง.
- _____ . (2541) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กรุงเทพมหานคร การศาสนา
- กมล ดาฐ (2542) *โรงเรียนยุคใหม่บริหารอย่างไรให้มีประสิทธิภาพ* นิตยสารท้องถิ่น (มกราคม-สิงหาคม 2542) 38-41
- กมลาศน์ ศรีประสิทธิ์(2548) “การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสะเดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
- กรรณิกา ชมดี (2524) “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและกลุ่มเกษตรกรทำไร่โครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- จ่านอง อดิวัฒน์สิทธิ์ และคณะ (2545) *สังคมวิทยา* พิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- ฉลุวิทย์ คีวงศ์ (2545) “การมีส่วนร่วมบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมุกดาหาร” ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- เฉลิมพล พวงศิริ (2552) “การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสุรินทร์” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540) “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีนิพนธ์ (บริหารการศึกษา) กรุงเทพมหานครบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ณัฐนนท์ สุรินทร์ (2546) “ศึกษาคารมีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี” วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
- ถวิล มาตรฐาน (2544) *การปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนเป็นฐานการบริหารจัดการ School-Based Management : SBM กรุงเทพมหานคร เสนาธรรม*
- ธีระ รุญเจริญ (2547) *สภาพปัจจุบันและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*
- นิภาภัทร ม่วงแก้ว (2552) “บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลเอกชน เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร” มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2537) *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา กรุงเทพมหานครศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล*
- ประนอม ยังศิริ (2546) “บทบาทการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ประเวศ วีสี (2541) *ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสังคมและศีลธรรม กรุงเทพมหานคร หมอชาวบ้าน*

- ประสาน ท้าข้าม (2543) “ความต้องการการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ขององค์การบริหารส่วนตำบล
ในจังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหาร
การศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ประสิทธิ์ เขียวศรี (2544) “การนำเสนอแบบจำลองการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนที่
บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการ
บริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปรัชญา เวสารัชช์ (2545) หลักการจัดการศึกษา. ม.ป.ท.
- ปาริฉัตร กล่อมสกุล (2550) “สภาพและแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา
กรณีศึกษา โรงเรียนท้ายพิบูล ลพบุรี” มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
- ปารวี เจริญยศ. (2548) .กลยุทธ์เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรเพื่อ
การศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนคร
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ปราณี เลาบุตร (2549) “การบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
กรณีศึกษาการ แก้ปัญหาการขาดแคลนครูของ โรงเรียนบ้านท่าม่วง สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2” บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
- พระธรรมปิฎก (2543) *การพัฒนากระบวนการเรียนรู้* กรุงเทพมหานคร สำนักพัฒนาการศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม
- พินิจดา วีระชาติ (2542) *การสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน* กรุงเทพมหานคร โอ.
เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์
- พินิจ พรหมณ์แก้ว (2550) “การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของชุมชนในโรงเรียน
เทศบาล 7 บ้านหนองตาพุด เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
- พิลึก ถามุลตรี (2546) “ปัจจัยที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น” วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- พิเศษฐ คงสตรี (2544) “การปฏิบัติงาน ปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานด้าน
ความสัมพันธ์กับชุมชนของ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ” ขอนแก่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- พิสมัย ถิณะแก้ว (ม.ป.ป.) *หลักสูตรประถมศึกษา* กรุงเทพมหานคร สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

- พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ราชบัณฑิตยสถาน (2537) กรุงเทพมหานคร รุ่งทิพย์
การพิมพ์
- พจน์ เทียมศักดิ์ (2543) *ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียน* กรุงเทพมหานคร
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- มารีนา รื่นสุข (2554) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประชาชนในชุมชนของโรงเรียนใน
สังกัดสำนักงานเขตสวนหลวงกรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- มนตรี พรผล (2546) “ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
จังหวัดพังงา” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ
- เมตต์ เมตต์การุณจิต (2547) *การบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของประชาชน: ประชาชน
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์บู๊คพอยท์
_____ (2548) *ประเภทการมีส่วนร่วม* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- เมตต์ เมตต์การุณจิต (2541) “การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน การศึกษาประจำโรงเรียนเทศบาล ในจังหวัดนครราชสีมา” วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เขาวดี วิบูลย์ศรี (2540) *การจัดวัดผลและการสร้างและสอบผลสัมฤทธิ์* กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เทพศักดิ์ บุญขรต์พันธุ์ (2548) “แนวคิดทฤษฎีและหลักการรัฐประศาสนศาสตร์ในการให้บริการ
สาธารณะ” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาแนวคิดทฤษฎีและหลักการรัฐประศาสนศาสตร์*
หน่วยที่ 5 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ทรงวุฒิ เรืองวาทะศิลป์ (2550) “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในพื้นที่บริการของ
โรงเรียนล้อมแรดวิทยา อําเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดลําปาง” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ทรงศักดิ์ พิริยะกฤติ (2543) *องค์การและการจัดการ*. ม.ป.ท.
- ธงชัย สันติวงษ์และชัยยศ สันติวงษ์ (2546) *พฤติกรรมบุคคลในองค์กร* กรุงเทพมหานคร
เจริญพัฒนา
- ธนวรรณ อินโสม (2550) *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพระโขนง* กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

- ชนสาร บัลดั้งกำแพงมา (2551) บทบาทและวิธีการของชุมชนและท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา Thecity Journal, 17 (34) ,30
- ชนชัย ภู่มাত্র (2547) “ศึกษาความต้องการการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านโป่งบริหารธุรกิจ-เทคโนโลยี จังหวัดราชบุรี” สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ชนเส ขำเกิด (2544) “การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน” วารสารส่งเสริมเทคโนโลยี 28,160 (ธันวาคม -มกราคม): 148-151
- ธีระพงษ์ แก้วหาญ (2543) กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง: ประชาคม ประชาสังคมพิมพ์ ครั้งที่ 6 ขอนแก่น คลังนาวิทยา
- ธีรภัทร์ เจริญดี (2542) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นิพนธ์ เสือก้อน (2545) “การบริหารและจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน”
<<http://www.gened.moe.go.th/article-sbm/sbm9.pdf>> 2 กันยายน 2557
- ยุทธศิลป์ พานนนท์ (2546) “การมีส่วนร่วมในการบริหารงานตามบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด สระบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏจันทรเกษม
- เรวัฒน์ มุสิกเจียรนนท์ (2548) “แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนา คุณภาพศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาล” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัชณี วรรณศิริ (2549) “บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครปฐม” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- รัชนิกร หงส์พันธ์ (2547) “โรงเรียนบ้าน: การผสมความร่วมมือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน” วารสารครุศาสตร์ (ม.ป.ท)
- ราชบัณฑิตยสถาน (2542) “พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542” พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร อักษรเจริญทัศน์
- เรืองยศ เวียงนนท์.(2553) “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1” สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ (2549) “ข้อบังคับสมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนเตรียม
อุดมศึกษาพัฒนาการ” จุลสารฉบับพิเศษเนื่องในวันประชุมใหญ่สามัญประจำปี
สมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ, 29 (พิเศษ), 17-19
วิทยาลัยการจัดการสังคม (2549) “การจัดการชีวิต” สืบค้นข้อมูลจาก
<http://www.thaiknowledge.com>
- วิโรจน์ สารรัตนะ (2545) *โรงเรียนองค์การแห่งการเรียนรู้แนวความคิดการบริหารการศึกษา*
พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร ทิพย์วิสุทธิ
- แวน วรพีเลิศ (2546) “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐาน
การบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร” การศึกษา
ค้นคว้าค้นคว้าอิสระ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร
กรุงเทพมหานคร
- ณัฐวุฒิ หลวงธิดา (2549) “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านโป่งแดง
อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลาปูน” การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ณรงค์ ศรีโสภกา (2553) “อัตลักษณ์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียน
ประชาวิทยาการ หมู่ที่ 4 ตำบลอุโลกสีห์หมื่น อำเภอนาทม จังหวัดกาญจนบุรี” สาขา
สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
- ณรงค์ อภัยใจ (2549) “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านเมืองกุด
อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- นิทัศน์ เชียงทอง (2549) “การศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ
องค์การบริหารส่วนตำบลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษากาญจนบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร
การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
- นิพนธ์ เสือก้อน (2545) “การบริหารและจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน” สืบค้นข้อมูลจาก
<http://www.gened.moe.go.th/article-sbm/sbm9.pdf> > 2 กันยายน 2557
- นงรัตน์ ศรีพรหม (2544) “โรงเรียนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองและ
ชุมชน” *วารสารข้าราชการครู*
- นุชณี जानนอก (2548) “ชุมชนเมืองและชุมชนชนบท” สืบค้นข้อมูลจาก
<http://eclassnet.kku.ac.th/etraining/file/1213696913-nuch.doc>

- นภเนตร ชรรณบวร (2544) *การพัฒนากระบวนการคิดในเด็กปฐมวัย* กรุงเทพมหานคร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นภาพร คงคาหลวง (2548) “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน: กรณีศึกษา
โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร
- นภาพร มูลเมือง (2551) “การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประธานเครือข่ายผู้ปกครองและครู โรงเรียนชุมชนบ้านคลอง
พลู (วิเศษฐ์วิทยาทาน) โดยใช้การบริหารวิจัยจักรคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาลพบุรี” สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547) “การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง”
เชียงใหม่ สิริลักษณ์การพิมพ์
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542) การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2542) *องค์การและการจัดการ* ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- สมจิต ชันขวา (2544) “การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด
ขอนแก่น” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สมพร ยิ้มย่อง (2546) “การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนระดับ
มัธยมศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญา
การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สมยศ นาวิการ (2545) *พฤติกรรมองค์กร* กรุงเทพมหานคร บรรณกิจ 1991
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2537) “สังคมวิทยาชุมชน: หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน”
พิมพ์ครั้งที่ 3 ขอนแก่น โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สมคิด บางโม (2538) *องค์การและการจัดการ* กรุงเทพมหานคร วิทียพัฒนา
- สมลักษณ์ ภูคำแสน (2540) “การศึกษาบทบาทของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดขอนแก่น” มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541) *วิธีวิทยาการประเมินทางการศึกษา* กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

- สมหวัง วิทยานุกัณ (2548) *รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วม* สมาคมผู้บริหาร โรงเรียนแห่ง
สหรัฐอเมริกา (1995) “กระบวนการบริหารโรงเรียน”
- สมสมัย เพื่องาม (2547) “การร่วมมือของชุมชนและโรงเรียน” *การพัฒนาหลักสูตรและการเรียน
การสอน 1,2* (พฤษภาคม 2546 – ตุลาคม 2547): 56 – 58
- สนธยา พลศรี (2545) “ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน” พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร
โอเดียนสโตร์
- สรรค์ วรอินทร์ และ ทิพวัลย์ คำคง (2545) “การกระจายอำนาจทางการศึกษา” กรุงเทพมหานคร
ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์
- สิริยุพา ศกุนตะเสถียร (2546) “การดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียน
มัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี” *ปริญาการศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*
- สุวิทย์ ยิ่งวรพันธ์ (2512) “การพัฒนาชนบทในประเทศไทย” กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์อักษรสาส์น
- สุวัฒน์ พุทธเมธา (2524) *ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน* กรุงเทพมหานคร พิธีพัฒนา
เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2537) “สัมมนาปัญหาและแนวโน้มทางการบริหารการศึกษา” นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2544) *การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษา
กรุงเทพมหานคร บั๊กพอยท์*
- สมิต สัจฉกร (2546) *การประสานการประสานงานเทคนิค* กรุงเทพมหานคร สายธาร
สำนักงานเขตสวนหลวง (2552) *คำสั่งสำนักงานเขตสวนหลวง เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการที่
ปรึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนนาคनावอุปถัมภ์* กรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตสวนหลวง
- สำนักงานคณะกรรมการการแห่งชาติ (2544) *รายงานการประชุมแนวคิดและประสบการณ์
การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management)* กรุงเทพมหานคร
มปท.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
ของสถานศึกษา” กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) *คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์การศาสนา

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) “แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550” กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545) *ชุดฝึกอบรมผู้นำชุมชน* กรุงเทพมหานคร แอล.ที.เพรส.
- สำนักงานเทศบาลเมืองสะเดา (2554) “โครงสร้างการบริหารองค์กร” สืบค้นข้อมูลจาก <http://www.sadaocity.go.th/content/cate/4> 24 มิถุนายน 2556
- สุพล วัณสินธุ์ (2547) “การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้” *วารสารวิชาการ* 5,7 (กรกฎาคม) 12-13
- เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2544) *การบริหารโรงเรียนเป็นฐานเพื่อประกันคุณภาพการศึกษา* กรุงเทพมหานคร บุคพอยท์
- อรนุช ชัยยะวิริยะ (2552) “ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสตูล” *สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*
- อกิน รพีพัฒน์ (2547) *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา* กรุงเทพมหานคร ศูนย์การศึกษานโยบาย สาธารณสุข
- อภิญา กังสนารักษ์ (2544) *รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา* กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อภิสรร์ ภาชนะวรรณ (2544) “การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประถมศึกษาแห่งชาติเขตการศึกษา 7 จังหวัดพิษณุโลก” *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตพิษณุโลก มหาวิทยาลัยนเรศวร*
- อธิพงษ์ ดาวเวียงกัน (2555) “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านแม่หวานหลวง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่” *มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*
- อุดม ปัญญา (ม.ป.ป.) *การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน* กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- อุมา ศรีชัย (2546) “การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดระยอง” *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

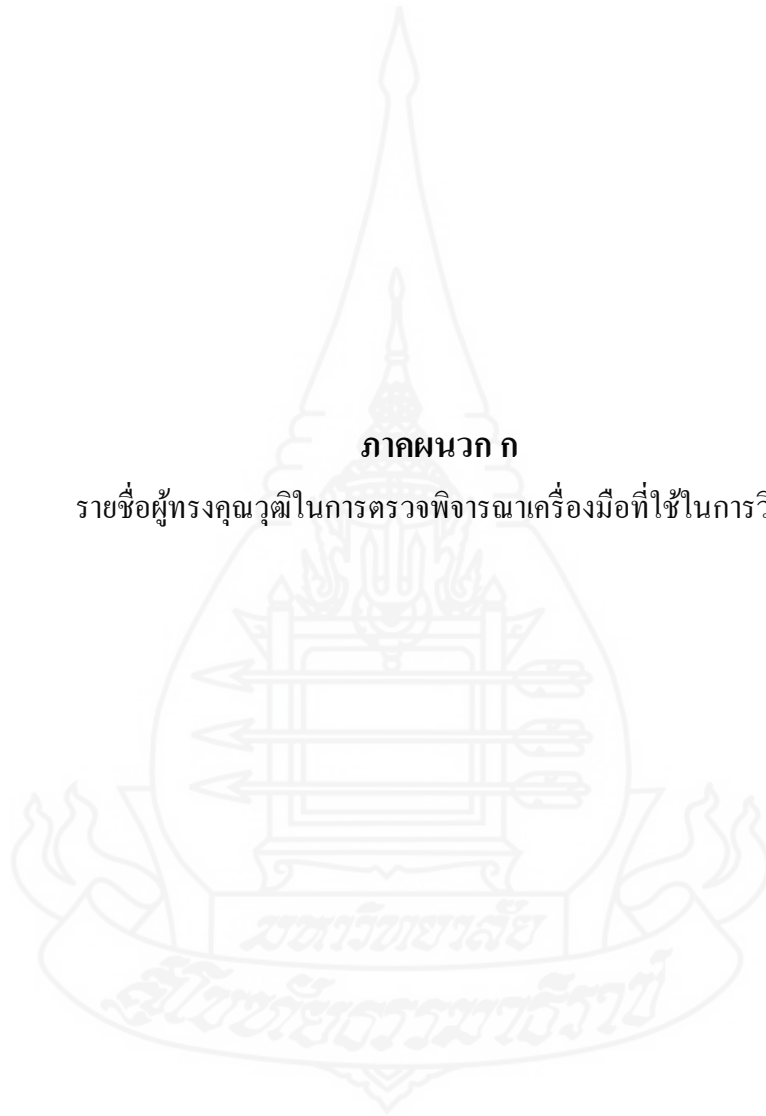
- อุทัย บุญประเสริฐ (2545) “การบริหารและการจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน”
 สืบค้นข้อมูลจาก <http://www.gened.moe.go.th/article-sbm/sbm1.pdf>
 14 สิงหาคม 2557
- อุทัย หิรัญโต (2526) *สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา – มานุษยวิทยา* กรุงเทพมหานคร
 โตเกียวสตรี
- อุษณีย์ เหลี่ยมหมั่น (2550) “ศึกษาศาสตร์มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนศูนย์เด็กเล็กเทศบาล
 ตำบลปรือ อำเภอสระเคาะ จังหวัดสงขลา” มหาวิทยาลัยทักษิณ
- อำนาจ มีศรี (2548) “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการบริหารงาน
 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ” วิทยานิพนธ์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- อนันต์ เกตุวงศ์ (2546) “แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล” สืบค้นข้อมูลจาก
<http://www.software602.com> 24 มิถุนายน 2556
- Barnes, Rhoda Ann. (1995). African American Parents Involvement in Their Children's
 Schooling. Dissertation Abstracts International. 55(10) : 3152 –A ; April.
- Caldwell, B.J (2003). “Education Decentralization Revisited School-based management” The
 third International. Bangkok: Forum on Educational Reforms.
- Cheng, Yin Cheong (1996). “School Effectiveness and School Based Management: A Mechanism
 for Development. London: The Falmer Press.
- David, Jane L (1996). “The Who, What, and Way of Site-Based Management. Educational
 Leadership” 53,4 (January) 4-9.
- Schuler, B. L. (1990). Citizen participation in educational decision making . Dissertation
 Abstracts International , 51 (2) , 2595 –A. (UMI NO 2585117).
- Janet, W. (2009). *Striving for excellence*. Florida: Florida Trend.
- Timothy, D. H. (2008). The effect of senior management participative involvement and on
 employee Perceptions. Organization Development Journal, 26, 73.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจพิจารณาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

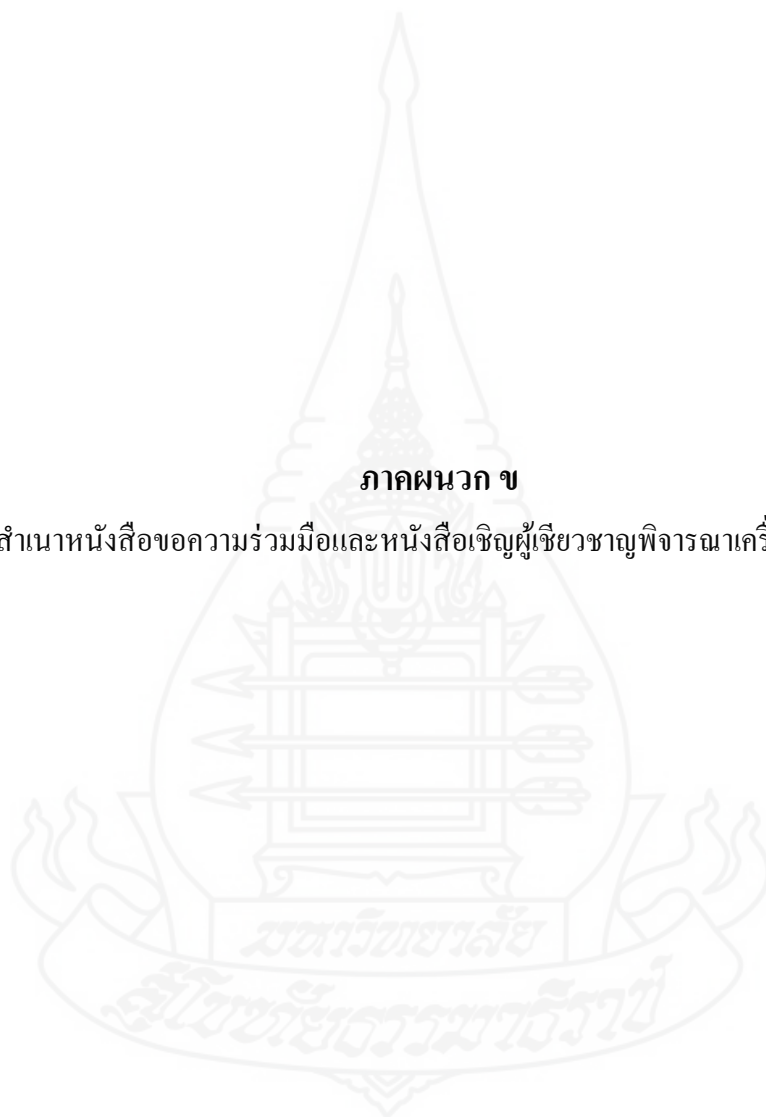

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจพิจารณาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1.ชื่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ
 สถานที่ทำงาน สาขาวิชาการศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศิลปากร
 วุฒิทางการศึกษา ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญ การวิจัยทางการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร 15 ปี
 ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการพัฒนาหลักสูตร
- 2.ชื่อ ดร.ศรีสุดา ประเคนรี
 สถานที่ทำงาน โรงเรียนเทศบาล ๑ (วัดสัตตนารถปริวัตร) อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี 70000
 วุฒิทางการศึกษา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารพัฒนา แขนงวิชาการบริหารการศึกษา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
 ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญ บริหารสถานศึกษา 18 ปี
 ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านบทบาทผู้บริหารและการใช้ภาษา
- 3.ชื่อ นางกรรณิกา กุ่มไพร
 สถานที่ทำงาน โรงเรียนสุราษฎร์พิทยา ต.วัดประดู่ อ.เมือง สุราษฎร์ธานี จ.สุราษฎร์ธานี
 84000
 วุฒิทางการศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัย
 ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญ อาจารย์สอนคณิตศาสตร์และสถิติ 10 ปี
 ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการวิจัยและประเมิน

ภาคผนวก ข

สำเนาหนังสือขอความร่วมมือและหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/216

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

9/9 หมู่ 9 ถนนแจ้งวัฒนะ ต.บางพูด

อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120

23 มิถุนายน 2557

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ

เรียน นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองเสเดา จังหวัดสงขลา

สิ่งที่ส่งมาด้วย การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองเสเดา อำเภอเสเดา
จังหวัดสงขลา

ด้วย นางสาวกัญญาพัชร พูลชื่น นักศึกษาระดับปริญญาโท แขนงวิชาศึกษาศาสตร์
วิชาเอกบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้า
อิสระ เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองเสเดา อำเภอเสเดา
จังหวัดสงขลา

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระจากโรงเรียนในสังกัด
เทศบาลเมืองเสเดา จังหวัดสงขลา

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูล
เพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความ
กรุณาจากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร. อรรถนพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

โทรศัพท์ 0-2505-8505 โทรสาร 0-2503-2870

ที่ ศธ 0522.16(บ)/

สาขาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

12 มิถุนายน 2557

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย
เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุ๋นอารมย์เลิศ
สิ่งที่ส่งมาด้วย 1.โครงการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด
2. เครื่องมือวิจัย จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วยนางสาวกัญญาพัชร พูลชื่น นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ตามโครงการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะจัดเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาศึกษาค้นคว้าอิสระ ไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมี ความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติและสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย ทางสาขาจึงขอความอนุเคราะห์ จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตร ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการ ปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีจึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรณพ จินะวัฒน์)
ประธานกรรมการประจำสาขาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา
โทร.0 2503 2870
โทรสาร 0 2503 3566-7

ที่ ศธ 0522.16(บ)/๒๖๑

สาขาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

12 มิถุนายน 2557

เรื่อง ขอรเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.ศรีสุดา ประเคนรี

- สิ่งที่ส่งมาด้วย 1.โครงการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด
2. เครื่องมือวิจัย จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วยนางสาวกัญญาพัชร พูลชื่น นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ตามโครงการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องดังกล่าวว่านักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะจัดเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาศึกษาค้นคว้าอิสระ ไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติและสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย ทางสาขาจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านบทบาทผู้บริหารและการใช้ภาษา ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)
ประธานกรรมการประจำสาขาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร.0 2503 2870

โทรสาร 0 2503 3566-7

ที่ ศธ 0522.16(บ)/ ๒๗๕

สาขาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

12 มิถุนายน 2557

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน นางกรรณิกา คุ่มไพบรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1.โครงการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด
2. เครื่องมือวิจัย จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วยนางสาวกัญญาพัชร พูลชื่น นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ตามโครงการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องดังกล่าวนักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะจัดเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาศึกษาค้นคว้าอิสระ ไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมี ความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติและสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย ทางสาขาจึงขอความอนุเคราะห์ จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและประเมิน ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร.0 2503 2870

โทรสาร 0 2503 3566-7

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยทางการศึกษา
เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา
จังหวัดสงขลา

*****

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามประกอบการวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยจัดทำ ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา

2. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ให้ท่านได้เลือกคำตอบให้ตรงกับข้อมูลของตัวผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบ แบบสอบถามให้ตรงกับระดับที่ท่านปฏิบัติจริง

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา

3. การตอบแบบสอบถามนี้ ขอให้ท่านได้ตอบตรงตามที่ท่านได้ปฏิบัติอย่างแท้จริง ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบกระเทือนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ท่านแต่อย่างใด

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง

(นางสาวกัญญาพัชร พูลชื่น)

นักศึกษาปริญญาโท สาขาศึกษาศาสตร์

แขนงบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน (✓) หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

	สำหรับเจ้าหน้าที่
1.เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง	
2.อายุ ☐ ต่ำกว่า 30 ปี ☐ 30-39 ปี ☐ 40-49 ปี ☐ 50-59 ปี ☐ 60 ปีขึ้นไป	
3. วุฒิการศึกษา ☐ ระดับประถมศึกษา ☐ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ☐ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ☐ ระดับอนุปริญญา / ปวส. ☐ ระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่า	
4.อาชีพ ☐ รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ ☐ ค้าขาย / ประกอบธุรกิจส่วนตัว ☐ เกษตรกรรม ☐ รับจ้าง ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)	
5.สถานภาพการเป็นคณะกรรมการฯ ☐ ผู้บริหารสถานศึกษา ☐ ครูผู้รับผิดชอบงานสัมพันธ์ชุมชน ☐ คณะกรรมการสถานศึกษา ☐ ผู้นำ ชุมชน / เจ้าอาวาสวัด ☐ ผู้ปกครองนักเรียน ☐ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล	

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วม
ท่านปฏิบัติกิจกรรมต่อไปนี้ในระดับใด

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มีส่วน ร่วมมาก ที่สุด	มีส่วน ร่วมมาก	มีส่วน ร่วม ปานกลาง	มีส่วน ร่วม น้อย	มีส่วน ร่วม น้อยที่สุด
ด้านการวางแผน					
1. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน					
2. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ที่มุ่งส่งเสริมให้โรงเรียนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ					
3. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล					
4. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนวิธีการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน					
5. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมหรืองานของโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์					
6. ท่านมีส่วนร่วมในการให้การช่วยเหลือเกี่ยวกับปัจจัยในการบริหารโรงเรียน					
7. ท่านมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมเพื่อให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพ					
8. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาการปฏิบัติงานของโรงเรียน					
9. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการบริหารงานและการจัดการศึกษาให้มีมาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน					
10. ท่านมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมให้โรงเรียนเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต					

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มีส่วน ร่วมมาก ที่สุด	มีส่วน ร่วมมาก	มีส่วน ร่วม ปานกลาง	มีส่วน ร่วม น้อย	มีส่วน ร่วมน้อย ที่สุด
การจัดสรรทรัพยากร					
1. ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ความต้องการของโรงเรียนในการนำทรัพยากรของชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษา					
2. ท่านมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการเงิน วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่างๆ ของโรงเรียน					
3. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนในการระดมทรัพยากรการศึกษา					
4. ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจทรัพยากรในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษา					
5. ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน					
6. ท่านมีส่วนร่วมกำหนดรูปแบบการรับความช่วยเหลือด้านทรัพยากรในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจากชุมชน					
7. ท่านมีส่วนร่วมในการระดม และสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาโดยคำนึงถึงหลักความเป็นธรรม					
8. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดหาเงินทุนและอุปกรณ์สนับสนุนการศึกษา					
9. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาให้กับคณะครู นักเรียน ด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน					
10. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดหาสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนมีอิสระคล่องตัวในการบริการ					

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มีส่วนร่วมมากที่สุด	มีส่วนร่วมมาก	มีส่วนร่วมปานกลาง	มีส่วนร่วมน้อย	มีส่วนร่วมน้อยที่สุด
การดำเนินกิจกรรมตามแผน					
1. ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามความต้องการของชุมชน					
2. ท่านมีส่วนร่วมในการนำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการสู่การปฏิบัติ					
3. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินการเพื่อให้โรงเรียนน่านโยบายและเป้าหมายของโรงเรียนสู่การปฏิบัติ					
4. ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรของโรงเรียน					
5. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยให้นักเรียนคิด วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจริง ทั้งใน โรงเรียนและชุมชน					
6. ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดหาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน					
7. ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์สนับสนุนกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน					
8. ท่านมีส่วนร่วมในการในการประชุมผู้ปกครอง ครู และนักเรียน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องในการปฏิบัติหน้าที่					
9. ท่านมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียน					
10. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน					

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มีส่วน ร่วมมาก ที่สุด	มีส่วน ร่วมมาก	มีส่วน ร่วมปาน กลาง	มีส่วน ร่วมน้อย	มีส่วน ร่วมน้อย ที่สุด
การประสานงาน					
1. ท่านมีส่วนร่วมในการเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน					
2. ท่านมีส่วนร่วมในการให้โรงเรียนเป็นศูนย์บริการทางด้านวิชาการและด้านอื่นๆ แก่ชุมชน โดยยึดหลักความช่วยเหลือ					
3. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ หรือคำปรึกษา หรือเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างเอกภาพในสถานศึกษา					
4. ท่านมีส่วนร่วมในการสร้างข้อตกลงร่วมกันในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชน					
5. ท่านมีส่วนร่วมในการ ส่งเสริม ครู อาจารย์ ให้เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการให้กับชุมชน					
6. ท่านมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษาที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน					
7. ท่านมีส่วนร่วมในการติดต่อสื่อสารสร้างความเข้าใจตรงกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน					
8. ท่านมีส่วนร่วมในการสื่อสารกับประชาชนทั่วไป เพื่อประชาสัมพันธ์การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม หรืองานต่างๆ ของโรงเรียนให้ชุมชนได้ทราบ					
9. ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน					
10. ท่านมีส่วนร่วมในการพิจารณาอบหมายการปฏิบัติงานและความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมบริการชุมชน					

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มีส่วน ร่วมมาก ที่สุด	มีส่วน ร่วมมาก	มีส่วน ร่วมปาน กลาง	มีส่วน ร่วมน้อย	มีส่วน ร่วมน้อย ที่สุด
การประเมินผล					
1. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อมูล ลักษณะ และแหล่งข้อมูลเพื่อไปใช้ในการประเมิน โรงเรียน					
2. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูลของโรงเรียนเพื่อใช้ในการ ปรับปรุงคุณภาพการศึกษา					
3. ท่านมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลที่เป็น ประโยชน์เพื่อช่วยในการตัดสินใจพัฒนา คุณภาพการศึกษาของโรงเรียน					
4. ท่านมีส่วนร่วมในการประมวลผลข้อมูลให้เป็น สารสนเทศที่เหมาะสมในการนำไปใช้ ประโยชน์ตามความต้องการของโรงเรียน					
5. ท่านมีส่วนร่วมในการพิจารณามาตรฐานและ ติดตามการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้บรรลุ เป้าหมาย					
6. ท่านมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามผลการ ดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษาเพื่อพัฒนา และปรับปรุงการพัฒนาการศึกษา					
7. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบ รายงานการประเมินโรงเรียน					
8. ท่านมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินของ โรงเรียนไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่ กำหนดไว้					

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มีส่วน ร่วมมาก ที่สุด	มีส่วน ร่วมมาก	มีส่วน ร่วมปาน กลาง	มีส่วน ร่วมน้อย	มีส่วน ร่วมน้อย ที่สุด
9. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุม สรุปผลการ ปฏิบัติงาน และให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการ จัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีความก้าวหน้า มากขึ้น					
10. ท่านมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศ ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้ ชุมชนรับทราบ					

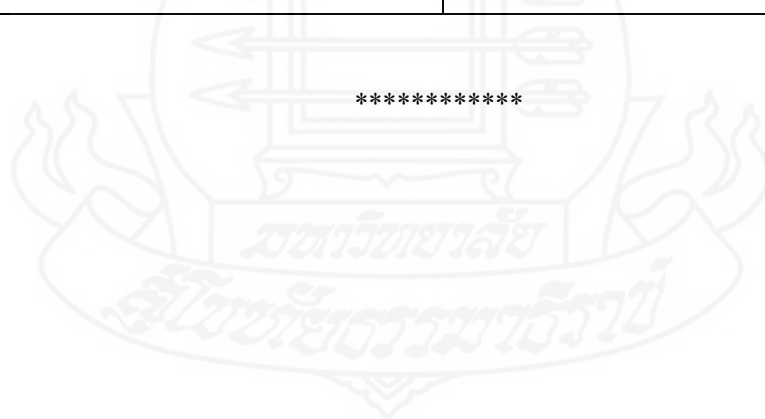
**ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน
ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน**

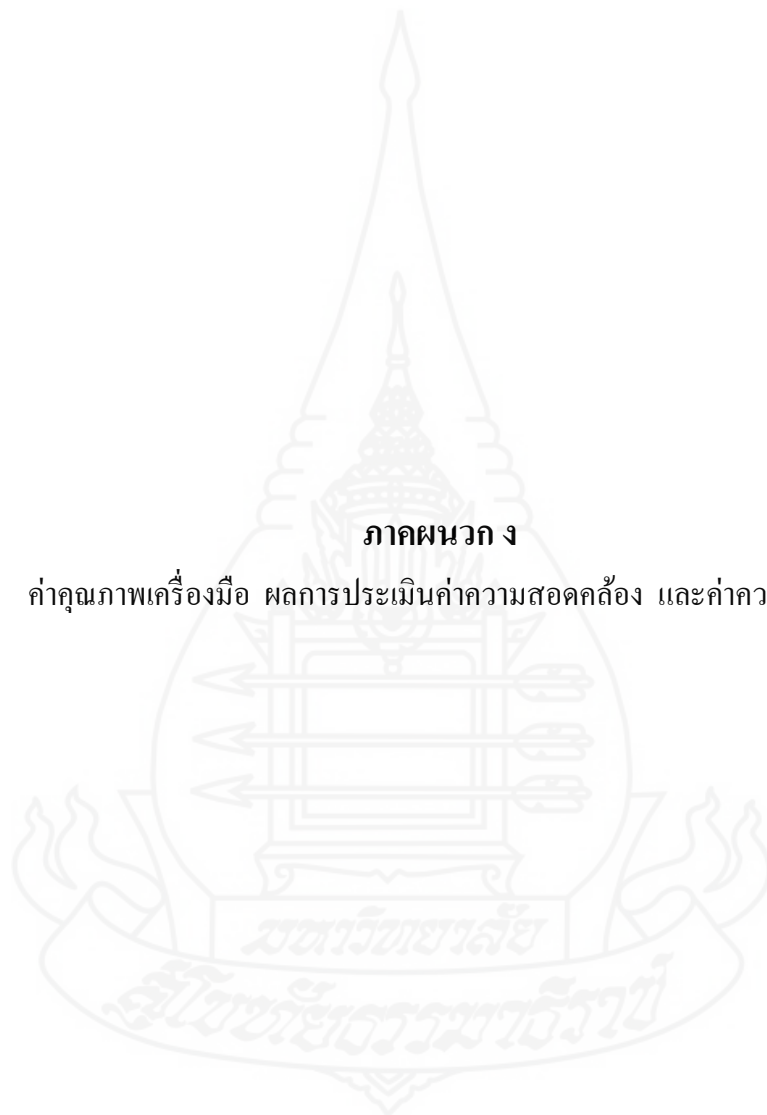
ขอความกรุณาท่านผู้ตอบแบบสอบถาม พิจารณาตอบประเด็นต่อไปนี้

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
1. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ วางแผน	1. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ วางแผน
1.1.....	1.1.....
1.2.....	1.2.....
1.3.....	1.3.....
2. แนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดสรร ทรัพยากร	2. แนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดสรร ทรัพยากร
2.1.....	2.1.....
2.2.....	2.2.....
2.3.....	2.3.....

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
3. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจการตามแผน 3.1..... 3.2..... 3.3.....	3. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจการตามแผน 3.1..... 3.2..... 3.3.....
4. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการประสานงาน 4.1..... 4.2..... 4.3.....	4. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการประสานงาน 4.1..... 4.2..... 4.3.....
5. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผล 5.1..... 5.2..... 5.3.....	5. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผล 5.1..... 5.2..... 5.3.....

*****

ภาคผนวก ง

ค่าคุณภาพเครื่องมือ ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง และค่าความเที่ยง

ตารางวิเคราะห์การหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสตะ
อำเภอสตะ จังหวัดสงขลา

การมีส่วนร่วม	ข้อ คำถาม	คะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			รวม ΣR	เฉลี่ย (IOC)	ผลการ พิจารณา
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1.ด้านการวางแผน	1	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	2	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	3	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	4	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	5	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	6	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	7	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	8	+1	+1	0	+2	0.7	ใช้ได้
	9	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	10	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
2.ด้านการจัดสรร ทรัพยากร	11	+1	+1	0	+2	0.7	ใช้ได้
	12	+1	0	+1	+2	0.7	ใช้ได้
	13	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	14	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	15	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	16	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	17	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	18	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	19	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	20	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้

การมีส่วนร่วม	ข้อ คำถาม	คะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			รวม ΣR	เฉลี่ย (IOC)	ผลการ พิจารณา
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
3. ด้านการดำเนินการ ตามแผน	21	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	22	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	23	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	24	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	25	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	26	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	27	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	28	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	29	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	30	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
4. ด้านการประสาน	31	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	32	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	33	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	34	+1	+1	0	+2	0.7	ใช้ได้
	35	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	36	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	37	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	38	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	39	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	40	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
5. ด้านการ ประเมินผล	41	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	42	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	43	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	44	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	45	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	46	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	47	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	48	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	49	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้
	50	+1	+1	+1	+3	1.0	ใช้ได้

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.936	.977	55

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
เพศ	1.6333	.49013	30
age	2.6333	1.09807	30
วุฒิการศึกษา	3.5667	1.47819	30
อาชีพ	2.5667	1.38174	30
สถานภาพ	4.2667	1.36289	30
p1	3.3667	.66868	30
p2	3.3667	.76489	30
p3	3.1333	.77608	30
p4	3.2333	.67891	30
p5	3.2667	.86834	30
p6	3.4000	.81368	30
p7	3.3333	.84418	30
p8	3.1000	.66176	30
p9	3.1667	.79148	30
p10	3.1000	.75886	30
m1	3.0333	.76489	30
m2	2.8000	.92476	30
m3	3.1000	.84486	30
m4	2.9667	.96431	30

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m5	3.0333	.80872	30
m6	2.9667	.85029	30
m7	2.9333	.86834	30
m8	2.7333	.94443	30
m9	2.8667	.86037	30
m10	2.8667	.93710	30
a1	3.0667	.73968	30
a2	2.8000	.76112	30
a3	2.9000	.71197	30
a4	2.8333	.79148	30
a5	3.0333	.80872	30
a6	3.1000	.75886	30
a7	3.1667	.87428	30
a8	3.3000	1.02217	30
a9	3.1333	.86037	30
a10	3.9667	5.52414	30
c1	3.4333	.85836	30
c2	3.3000	.74971	30
c3	3.3000	.70221	30
c4	3.1000	.75886	30
c5	3.1333	.73030	30
c6	3.1667	.83391	30
c7	3.1333	.86037	30
c8	3.2667	.78492	30
c9	3.2333	.77385	30
c10	3.0000	.87099	30
e1	3.0000	.74278	30
e2	2.9000	.71197	30
e3	2.9667	.80872	30
e4	3.1333	.89955	30
e5	3.0667	.63968	30
e6	3.1333	.68145	30
e7	3.1333	.68145	30

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
e8	3.0000	.69481	30
e9	3.1333	.77608	30
e10	3.1000	.66176	30

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวกัญญาพัชร พูลชื่น
วัน เดือน ปีเกิด	24 กุมภาพันธ์ 2520
สถานที่เกิด	จังหวัดกาญจนบุรี
ที่อยู่ปัจจุบัน	9/9 หมู่ที่ 7 ตำบลหนองลาน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี 71130
ตำแหน่ง	ครู คศ.1

